

Wat is er van de sportjournalist?

Jan Wauters en de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945

Cisse Michiels

KU Leuven
Geschiedenis
Promotor - Dries Vanysacker
Copromotor - Roel Vande Winkel
2015-2016

“Ooit zal er wel ‘ns een slimme burgemeester opstaan die een borstbeeld van hem onthult of een intelligente student Germaanse filologie die een thesis aan hem wijdt, want erkenning is in dit land vooral een postume aangelegenheid.”

Stefaan Van Volcem, ‘Jan Wauters’, *Vlaams Weekblad* (7 februari 1992), 1.

Inhoudsopgave

Dankwoord	4
Inleiding	5
<i>Vraagstelling</i>	5
<i>Status Quaestionis</i>	6
<i>Methodologie en bronnencorpus</i>	8
<i>Structuur</i>	10
Deel 1 // Jan Wauters	12
1.1 <i>Voorbestemd voor de radiosportjournalistiek?</i>	13
1.1.1 Afkomst en studies	13
1.1.2 De keuze voor sportjournalistiek	15
1.2 <i>Op zoek naar een eigen stijl</i>	18
1.2.1 Voorgangers	18
1.2.2 Gidsland Nederland	21
1.2.3 De jaren 60	24
1.2.4 Tussen entertainment en informatie?	27
1.3 <i>De gouden boog van het leven</i>	29
1.3.1 Chef van de radiosportredactie	29
<i>Casestudy 1: Confrontatie(sport)journalistiek: Wat is er van de Sport?</i>	30
1.3.2 Een haat-liefde verhouding met de BRT en Wauters' linkse imago	34
<i>Casestudy 2: Sport en politiek: Mundial Argentinië 1978</i>	39
1.3.3 All my days are radio days	43
1.4 <i>Op zoek naar nieuwe uitdagingen</i>	47
1.4.1 Spreken is zilver, schrijven is goud	47
<i>Casestudy 3: Jan Wauters en taal - Het verslag, de analyse en de column</i>	49
1.4.2 De school Jan Wauters	54
1.5 <i>Met de weemoed de wanhoop te lijf</i>	58
1.5.1 Wat is er nog van de sport?	58
<i>Casestudy 4: Jan Wauters en de sportman - Humo-interviews & Eddy Merckx</i>	61
1.5.2 Het plotse afscheid en een tweede leven	64
1.5.3 O, toen alles nog voorbij kon gaan en niets hoefde te duren	66
Deel 2 // De evolutie van de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945	67
2.1 <i>Een stand van zaken</i>	68
2.2 <i>1945-65: Van het uitroepteken...</i>	70
2.2.1 De erfenis van een valse start	70
2.2.2 De doorbraak van de radio en de opkomst van de televisie	72
2.3 <i>1965-1990: ...naar het vraagteken...</i>	75
2.3.1 Een kritische sportjournalistiek?	75
2.3.2 De tv als belangrijkste en populairste medium	77
2.3.3 Sportjournalist wordt <i>professional</i>	79
2.4 <i>1990-heden: ...terug naar het uitroepteken?</i>	81
2.4.1 Commerciële omroepen en de verdere commercialisering van de sportjournalistiek	81
2.4.2 Een nieuw medium: sportjournalistiek in een digitale eeuw	83
2.4.3 Vervallen in oude gewoontes?	84
Besluit	86
Bijlagen	89
<i>Bijlage 1: Inventaris Privéarchief</i>	89
<i>Bijlage 2: Voorbeeld handgeschreven verslag</i>	91
<i>Bijlage 3: Brief Paul Vandebussche</i>	92
<i>Bijlage 4: Afscheid van mijn microfoon</i>	93
<i>Bijlage 5: Het geval Eddy Merckx</i>	94

Bibliografie	95
<i>Bronnen</i>	95
Archivalische bronnen	95
Kranten en periodieken	95
Gedrukte bronnen	96
Audiovisuele bronnen	96
Mondelinge bronnen	98
<i>Literatuur</i>	98
<i>Digitale informatie</i>	102

Dankwoord

Deze masterproef is het orgelpunt van mijn vierjarige opleiding Geschiedenis. Ik heb het afgelopen jaar beroep kunnen doen op de kennis, medewerking en goede wil van verschillende mensen, die ik graag zou willen bedanken.

In de eerste plaats wil ik mij richten tot mijn promotor, Dries Vanysacker, en copromotor, Roel Vande Winkel. Hun aanhoudende begeleiding, heldere feedback en goede adviezen waren onontbeerlijk bij de totstandkoming van deze masterproef. Vervolgens wil ik Thérèse Wauters-De Jaeger hartelijk bedanken voor haar enthousiaste medewerking en het ter beschikking stellen van het privéarchief van haar echtgenoot. Zonder dit uitgebreide privéarchief zou het niet mogelijk geweest zijn een diepgaande analyse te maken van Jan Wauters' leven en werk. Ook de medewerkers van het audiovisueel archief van de VRT, in het bijzonder Tim De Canck, waren een grote hulp tijdens mijn zoektocht naar oude radio- en televisiefragmenten en mogen dus niet ontbreken in dit dankwoord. Daarnaast verdienen ook de mensen die uitgebreid de tijd en de moeite genomen hebben om mij te woord te staan in het kader van deze masterproef mijn oprechte dank.

Last but not least gaat mijn dank uit naar mijn ouders, mijn lief en mijn vrienden voor al hun naleeswerk, onvoorwaardelijke steun en welgekomen fijne momenten van ontspanning doorheen dit drukke laatste jaar.

Inleiding

Vraagstelling

"Jan was en is sportverslaggeving op de radio. Als er vandaag een goed niveau gehaald wordt, is dat dankzij hem."

- Carl Bertelee in *De Morgen* van 7 juni 2010¹

Sportjournalist Carl Bertelee liet op 7 juni 2010 bovenstaand citaat optekenen in de Vlaamse krant *De Morgen*. Hij sprak deze lovende woorden in een reactie op het overlijden van voormalig sportjournalist Jan Wauters op 4 juni van datzelfde jaar. Wauters was vanaf midden jaren zestig tot de eeuwwisseling radiosportjournalist bij de openbare omroep en vergaarde bekendheid en erkenning vanwege zijn rechtstreekse verslaggeving van voetbal- en wielervedstrijden, gecombineerd met een kritische benadering van de sport. Het discours dat Bertelee hanteert, is tekenend voor de reacties op zijn overlijden en de herinnering aan Wauters in het algemeen. Bij elke verjaardag van het overlijden van de sportjournalist wordt zijn vakmanschap en blijvende invloed op de hedendaagse sportjournalistiek herdacht; termen als "legendarisch", "monument" en "de beste ooit" vormen daarbij steevast de basis.² Ook bij het grote publiek genoot Wauters een gelijkaardige status: in 2011 kwam hij als winnaar uit de bus in de categorie 'Wie zou u graag zien verrijzen?' van *Humo's Pop Poll* en verschenen er twee cd's met zijn bekendste radiofragmenten.³

Net zoals Wauters in zijn dagelijkse radioprogramma *Wat is er van de sport?* vraagtekens plaatste bij de uitroepetekens van de sport, wil deze masterproef vraagtekens plaatsen bij de huidige uitroepetekens rond Jan Wauters en zijn loopbaan. Het opzet van deze verhandeling is om in de eerste plaats op een genuanceerde en academische manier dieper in te gaan op Wauters' carrière en werkwijze. Ten tweede wil deze masterproef een beknopt historisch overzicht schetsen van de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945 om ten slotte een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag: 'In hoeverre en op welke manier is Jan Wauters bepalend geweest voor de (radio)sportjournalistiek en de ontwikkeling ervan in Vlaanderen sinds 1945?'

¹ C. BERTEELE, 'De erfenis van Jan Wauters', *De Morgen* (7 juni 2010), 8.

² Een goed voorbeeld: P. VANDENBEMPT, 'Dag Jan', *De Standaard*, (5 juni 2015), 37.

³ G. VAN ASSCHE, 'Belangrijkste winnaars POP POLL', *De Morgen* (28 februari 2011), 27; *Dag Jan*, cd, No Monkey Business, 2010; *Dag Jan 2*, cd, No Monkey Business, 2011.

Status Quaestionis

Literatuur over Jan Wauters is er niet of nauwelijks. De meest relevante bijdrage is een lemma in het *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, een werk uitgegeven in 2010, net na Wauters' dood.⁴ Het artikel van Willy Schoevaerts geeft een kort en feitelijk carrièreoverzicht zonder dieper in te gaan op zijn stijl en werkmethode. Buiten het feit dat Schoevaerts geen academicus is, doet ook de beknopte bibliografie twijfelen aan de wetenschappelijkheid van de tekst, die desalniettemin een goede eerste introductie vormt.⁵ Daarbuiten bestaat er, naast vermeldingen in algemenere werken over sportjournalistiek, geen literatuur over Wauters.

De enige Vlaamse sportjournalist waar een historiografie over bestaat, al is dat ook hier een groot woord, is Karel van Wijnendaele, het pseudoniem van Karel Steyaert. Zijn uitgebreide lemma in het *Belgische Nationaal Biografisch Woordenboek*, voorzien van een extensieve bibliografie, duidt op de academische aandacht die er is voor zijn persoon.⁶ Over Luc Varenne, op het gebied van rechtstreekse verslaggeving gemakshalve te bestempelen als de Waalse tegenhanger van Jan Wauters, werd in 1995 een masterproef geschreven.⁷ Zowel de literatuur over van Wijnendaele als over Varenne kunnen met betrekking tot de biografische aanpak en het plaatsen van een individuele journalist binnen de bredere sportjournalistieke geschiedenis als voorbeeld dienen voor deze verhandeling.

Hoewel sport en het volgen van de sportactualiteit in het leven van vele mensen een belangrijk tijdverdrijf vormt, bleef het onderzoek naar geschiedenis van de Vlaamse sportjournalistiek tot op heden beperkt. Schoevaerts meent in zijn *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek* "een bescheiden aanzet te geven" tot onderzoek naar de (geschiedenis van de) sportjournalistiek in Vlaanderen.⁸ Bij nader inzien is het kort door de bocht te stellen dat er voor deze uitgave in 2010 geen academische aandacht is geweest voor sportjournalistiek. De eerste en tevens belangrijkste onderzoeker is Herman van Pelt. Deze professor emeritus van de Universiteit Antwerpen deed vooral in het begin van zijn carrière, in de jaren 70 en 80, onderzoek naar sportjournalistiek en zijn geschiedenis.⁹ Behalve een historische benadering had van Pelt ook een theoretische kijk op sportjournalistiek.¹⁰ Hij kaartte de problemen aan van de toenmalige sportjournalistiek en benadrukte het belang van de discipline en het wetenschappelijk onderzoek ernaar.¹¹ Van Pelts werk is echter geen aanzet geweest tot het ontstaan van een academisch onderzoeksdomein. Sinds de jaren 70 verschenen in Vlaanderen verschillende werken over sportjournalistiek van verscheidene auteurs, al blijft het aantal relatief laag. Opvallend is wel het hoge aantal masterproeven over sportjournalistiek en de verscheidenheid aan invalshoeken en thematieken

⁴ W. SCHOEVAERTS, *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, Herent, 2010.

⁵ W. SCHOEVAERTS, 'Wauters, Jan', *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, Herent, 2010, 228-230.

⁶ D. VANYSACKER, 'Wijnendaele, Karel van', *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, 2009, XIX, 1067-1077.

⁷ H. DECALUWE, *Luc Varenne et le journalisme sportif à la radio et à la télévision depuis 1945*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, ULB, faculté de philosophie et lettres, 1995.

⁸ W. SCHOEVAERTS, *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, V.

⁹ H. VAN DEN BULCK en J. HUYPENS (red.), *Liber Amicorum. Prof. em. dr. Herman Van Pelt*, Leuven, 2003, 7-8.

¹⁰ H. VAN PELT, *Sportjournalistiek : overpeinzingen bij een succesvol specialisme*, Herentals, 2004; H. VAN PELT, *Stijlveranderingen in de sportjournalistiek*, Wilrijk, 1977.

¹¹ H. VAN PELT, *Sportjournalistiek. De Toekomst als Uitdaging*, 1970; H. VAN PELT, *Sportjournalistiek verdient het voor vol te worden aanzien*, 1968.

daarin.¹² In de algemene bibliografie van het *Lexicon van de Belgische Sportjournalistiek* is het aantal verhandelingen driemaal zo hoog als de gepubliceerde werken.¹³

Het bestaande onderzoek naar de Vlaamse sportjournalistiek kan opgesplitst worden in twee stromingen: het historisch onderzoek en het onderzoek vanuit de communicatiewetenschappen. In het eerste geval ligt de focus vaak op de geschreven pers; het is de oudste vorm van sportjournalistiek, kent een voor de hand liggend bronnencorpus en laat vaak makkelijk een inhoudsanalyse toe. Het historisch onderzoek naar sportjournalistiek kadert meestal in een bredere historische studie van een krant, een instelling of een persoon.¹⁴ Ook auteurs die de geschiedenis schrijven van een bepaalde sport of wedstrijd wijden vaak een hoofdstuk aan verslaggeving.¹⁵ Toch is het aandeel van het historisch onderzoek eerder beperkt. Het overgrote deel van het academisch onderzoek naar de sportjournalistiek wordt vanuit die andere stroming, de communicatiewetenschappen, gevoerd. De studies zijn zelden of nooit historisch en benaderen de sportjournalistiek op een meer abstracte en theoretische wijze met zowel aandacht voor de functie van de individuele journalist, het inhoudelijke aspect als de specifieke rol van de verschillende media. Goede voorbeelden daarvan zijn onder andere onderzoek naar het profiel van de sportjournalist, het kritische gehalte van de sportjournalistiek in Vlaanderen en de invloed van de komst van radio op de sportjournalistiek.¹⁶ Deze masterproef is daarom tot op zekere hoogte een interdisciplinair onderzoek. Een historische methode wordt gekoppeld aan de literatuur, bevindingen en sterke focus op de eigenheid van de verschillende media uit de communicatiewetenschappen en mediastudies.

Op het internationale toneel, en dan voornamelijk in de Angelsaksische wereld, zit het onderzoek naar sportjournalistiek sinds het begin van de 21^e eeuw wel in de lift. Daarvan getuigt onder meer de oprichting van het *Journal of Sport Media* in 2006. Het wetenschappelijke tijdschrift "is een antwoord op de ontegensprekelijke invloed van sportmedia op de hedendaagse cultuur en de groeiende academische interesse in het onderwerp".¹⁷ De behandelde thema's zijn verscheiden en focussen zowel op de geschiedenis van de sportjournalistiek als op nieuwe tendensen zoals het gebruik van sociale media. Problematisch is wel dat, en dat geldt voor alle internationale literatuur rond de geschiedenis van sportjournalistiek, de behandelde onderwerpen vaak regionaal bepaald zijn. Het gaat bijvoorbeeld over onderzoek naar kranten, tv-zenders of sportjournalisten; de supranationale of vergelijkende studies zijn

¹² zie bibliografie

¹³ W. SCHOEVAERTS, *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, Herent, 2010, 241-246.

¹⁴ P. CORNILLIE, R. VAN WALLEGHEM en F. BACKELANDT, *Koarle:vader van de Ronde van Vlaanderen*, Tielt, 2006; G. DURNEZ, *De Standaard. Het Levensverhaal van een Vlaamse krant van 1948 tot VUM*, Tielt, 1993; H. MAHAU en J. BOOGMANS, *75 jaar sportjournalistiek*, Brussel, 1988.

¹⁵ P. GELDHOF en D. VANYSACKER, *En de broodrenner, hij fietste verder: het wielrennen in België tijdens WO II*, Leuven, 2005, 19-22. F. HERPELINCK, *Het fenomeen "Poeske" Scherens*, Leuven, 2013.

¹⁶ C. BERTEELE, *Het professioneel profiel van de B.R.T.-T.V.sportjournalist*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1988; E. LEUS, *Het profiel van de sportjournalist in verschillende media*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003; A. VAN POPPEL, *Kritische sportjournalistiek: mogelijkheid of onmogelijkheid*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschap, 1979.

¹⁷ *Project Muse*, 'Journal of Sports Media'.

schaars. Ook deze masterproef hanteert een regionale benadering en doet, afgezien van enkele theoretische werken, geen beroep op internationale literatuur. Een uitzondering hierop vormt het Nederlands onderzoek, dat door de culturele verbondenheid en een veel recentere historiografie met betrekking tot (sport)journalistiek wel relevant is voor deze verhandeling.¹⁸

Methodologie en bronnencorpus

Methodologisch gezien past deze studie binnen de biografische geschiedschrijving. Een biografie als onderdeel van het academisch historisch onderzoek werd lange tijd, en nog steeds door sommige historici, als oudmodisch afgedaan. Onder invloed van de Annales-school en hun focus op structuur en geschiedenis van de *longue durée* raakte de biografische geschiedschrijving in diskrediet. De laatste twee decennia won de biografie echter opnieuw aan belang in het historisch onderzoek, aangepast aan standaarden van de moderne historiografie en ver van de klassieke anekdotische en lineair opgebouwde biografieën. Het is de bedoeling om ook in deze verhandeling methodologisch aan te sluiten bij de verworvenheden van de moderne biografische geschiedschrijving, waarin drie elementen centraal staan.¹⁹ Ten eerste wil deze verhandeling een zogenaamde *biography in context* van Jan Wauters aanbieden. De biografie gaat verder dan een louter chronologisch overzicht van Wauters' loopbaan en biedt een kijk op de tijdsgeest en omgeving waarin hij leefde en werkte. Zo zal deze masterproef bijvoorbeeld dieper in gaan op de maatschappelijke veranderingen van de jaren 60 en hoe die Wauters mee gevormd hebben, de politisering binnen de BRT en de praktijk van het beroep sportjournalist. Ten tweede gaat deze verhandeling mee met de tendens om meer aandacht te besteden aan het psychologische en persoonlijke, en zich niet te beperken tot een oppervlakkige analyse van de daden van de bestudeerde persoon. Niet enkel welke keuzes, maar ook waarom en onder invloed van welke persoonlijke eigenschappen en ervaringen Wauters bepaalde keuzes maakte, komt in deze masterproef uitgebreid aan bod. Ten slotte staart de hedendaagse historicus zich niet meer blind op het grote belang en de invloed van één individu maar ligt de focus op de dynamiek tussen enerzijds *structure*, hoe de geschiedenis en het individu bepaald worden door structuren, en anderzijds *agency*, hoe het individu de loop van de geschiedenis bepaalt. Die twee ogenschijnlijke tegengestelde begrippen zijn op een recursieve manier verbonden: menselijk gedrag bepaalt de structuren, maar structuren bepalen eveneens het menselijk gedrag.²⁰ Die dualiteit zal in deze verhandeling toegepast worden op Jan Wauters en de ontwikkeling van de sportjournalistiek in Vlaanderen en de vraag in hoeverre Jan Wauters bepalend is geweest voor de evolutie van de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945.

¹⁸ H. WIJFJES, *Journalistiek in Nederland 1850-2000*, Amsterdam, 2004; R. STOKVIS, *Sport, publiek en de media*, Apeldoorn, 2007.

¹⁹ S. LASSIG, 'Toward a Biographical Turn? Biography in modern historiography - modern historiography in biography', *GHI Bulletin*, 35 (2004), 147-155; J. KWAN, bespreking van V. R. Berhahn en S. LASSIG, *Biography between structure and agency: Central European lives in international historiography*, New York, 2008, *Canadian Journal of History*, 44 (2009), 537-539.

²⁰ T. W. GALLANT, 'Agency, Structure, and Explanation in Social History: The Case of the Foundling Home on Kephallenia, Greece, during the 1830s', *Social Science*, 15 (1991), 481.

De historische bronnen die de basis vormen voor deze masterproef vallen uiteen in drie categorieën: het privéarchief van Jan Wauters, het audiovisueel archief van de VRT en mondelinge bronnen. Het eerste en tevens belangrijkste onderdeel van het bronnencorpus is het onontgonnen privéarchief, dat in het bezit is van Wauters' echtgenote Thérèse Wauters-De Jaeger en door haar voor dit onderzoek ter beschikking werd gesteld. Het archief is door Wauters zelf samengesteld gedurende zijn loopbaan en bevat een grote hoeveelheid aan uiteenlopende bronnen. Ondanks de aanzienlijke omvang is het niet duidelijk hoeveel Wauters precies bewaarde en welk selectiemechanisme hij daarbij hanteerde. De inhoud van het archief is driedelig: het gaat om documenten van de hand van Jan Wauters, documenten over Jan Wauters en correspondentie.

Jan Wauters verwierf voornamelijk bekendheid als live verslaggever van voetbal- en wielervedstrijden op de radio. In de loop van zijn carrière maakte hij als columnist ook op regelmatige basis uitstapjes naar de geschreven media. Het privéarchief bestaat dan ook voor ongeveer driekwart uit sportverslagen en columns, daterend van midden jaren 60 tot enkele weken voor zijn overlijden. De sportverslagen, versta hieronder voornamelijk voorbereiding voor bijvoorbeeld stukjes in het dagelijkse sportprogramma, het radionieuws..., waren steeds handgeschreven en zijn grotendeels ondergebracht in afzonderlijke mappen per sportevenement of periode.²¹ Wauters bewaarde bijna enkel zijn verslagen van grote voetbaltoernooien (EK's en WK's), Rondes van Frankrijk en Olympische Spelen. Het privéarchief bevat ook een vijftigtal interviews, die Wauters gedurende de jaren 70 samen met Herman de Coninck in opdracht van *Humo* maakte. Zowel de uitgescheurde gepubliceerde interviews als verschillende manuscripten en voorbereidingen zijn voorhanden. Een tweede substantieel deel van het privéarchief bestaat uit documenten over Wauters. Het gaat dan in de eerste plaats over ongeveer tachtig interviews met betrekking tot zijn werk en leven die hij tijdens en na zijn actieve loopbaan gaf aan diverse dag- en weekbladen. Naast die interviews hield Wauters ook zogenaamde 'knipsels en kritieken' bij. Het gaat om beschouwingen, interviews, lezersbrieven, etc. waarin Wauters vermeld werd. Ten slotte maakt ook correspondentie een essentieel deel uit van het privéarchief. Vanaf 1978 bewaarde hij klaarblijkelijk al zijn ontvangen brieven in drie mappen, die bijgevolg een heel uiteenlopend karakter hebben: klassieke *fanmail*, brieven van collega's en vrienden, uitnodigingen, verzoeken voor lezingen... In sommige gevallen bevatten de correspondentiemappen ook een kopie van het antwoord van Wauters. Naast deze drie grote delen biedt het archief ook nog interessante losstaande elementen zoals bijvoorbeeld zijn nooit gepubliceerde *Tourmemoires*.

In functie van de overzichtelijkheid en uniformiteit is ervoor gekozen om alle bronnen uit het privéarchief onder de noemer 'archivalische bron' te plaatsen en er zo naar te verwijzen in voetnoot. Hoewel er bijvoorbeeld krantenartikels deel uitmaken van het archief, en die dus normaalgezien als persbronnen onder de categorie 'kranten en periodieken' zouden vallen, is het opportuun die toch als

²¹ In bijlage zit een voorbeeld van zo een handgeschreven verslag: BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Wielerverslaggeving: Proloog Ronde van Frankrijk 1979, 1, 27 juni 1979.

archivalische bron te behandelen. Ze zijn altijd uit het oorspronkelijk dag- of weekblad gescheurd, waardoor de auteur, publicatiedatum... in vele gevallen niet duidelijk is. Daarenboven maakte Wauters geregeld aantekeningen op de artikels en interviews. Het archief is, op basis van de opdeling die Wauters via mappen zelf maakte, onderverdeeld in vijftien categorieën. In bijlage is een korte inventaris toegevoegd, die dieper ingaat op de inhoud van elke onderdeel.

Behalve Wauters' voorbereidingen en soms letterlijke neerslag van wat hij op de radio uitsprak, is het onontbeerlijk ook verschillende originele radiofragmenten op te nemen in het bronnencorpus. Deze zijn te raadplegen in het digitale audiovisueel archief van de VRT, waar sinds 1986 alles wat de openbare omroep uitzendt systematisch bewaard wordt. Met betrekking tot de periode voor '86 is de digitalisering lopende maar hebben ook veel stukken de tand des tijds niet doorstaan. Niet alle radiofragmenten van Jan Wauters zijn dus raadpleegbaar, maar ook van de periode voor '86 is het beschikbare aantal groot genoeg om een goed beeld te vormen. Daarnaast bevat het archief ook heel wat programmafragmenten, zowel van de radio als de televisie, waarin Wauters vertelt over zijn leven en loopbaan.

Een derde onderdeel van het bronnencorpus zijn de mondelinge bronnen. Door middel van de elf interviews is het mogelijk om Wauters' persoon en werkwijze vanuit een ander oogpunt dan de overige bronnen, die bijna altijd vanuit Wauters zelf vertrekken, te benaderen. De interviews zijn dan ook aangevat na een analyse van de hierboven besproken bronnen waardoor bepaalde elementen daaruit getoetst konden worden aan de ervaringen van de *interviewees*. De groep geïnterviewden bestaat, op drie na, uit sportjournalisten die allemaal ooit nauw met Wauters hebben samengewerkt; een overzicht van alle respondenten is terug te vinden in de bibliografie. Er is getracht, ondanks verschillende personen die niet wilden of konden deelnemen, een zo evenwichtig mogelijke selectie te maken op het gebied van relatie tot Wauters en de periode waarin ze met hem hebben samengewerkt. Bij het gebruik en de totstandkoming van mondelinge bronnen is het belangrijk steeds de methodologische karakteristieken van mondelinge geschiedenis voor ogen te houden. Ter voorbereiding werd in het eerste semester dan ook de lessenreeks *Mondelinge geschiedenis* gevolgd; *Wat is mondelinge geschiedenis?* van Leen van Molle en Jan Bleyen was gedurende het hele proces een goede gids.²² Voornamelijk het intersubjectieve karakter van een mondelinge bron en het onderscheid tussen de herinnering van de geïnterviewde aan het historische feit en het historische feit op zich, dienen steeds in het achterhoofd gehouden te worden.²³

Structuur

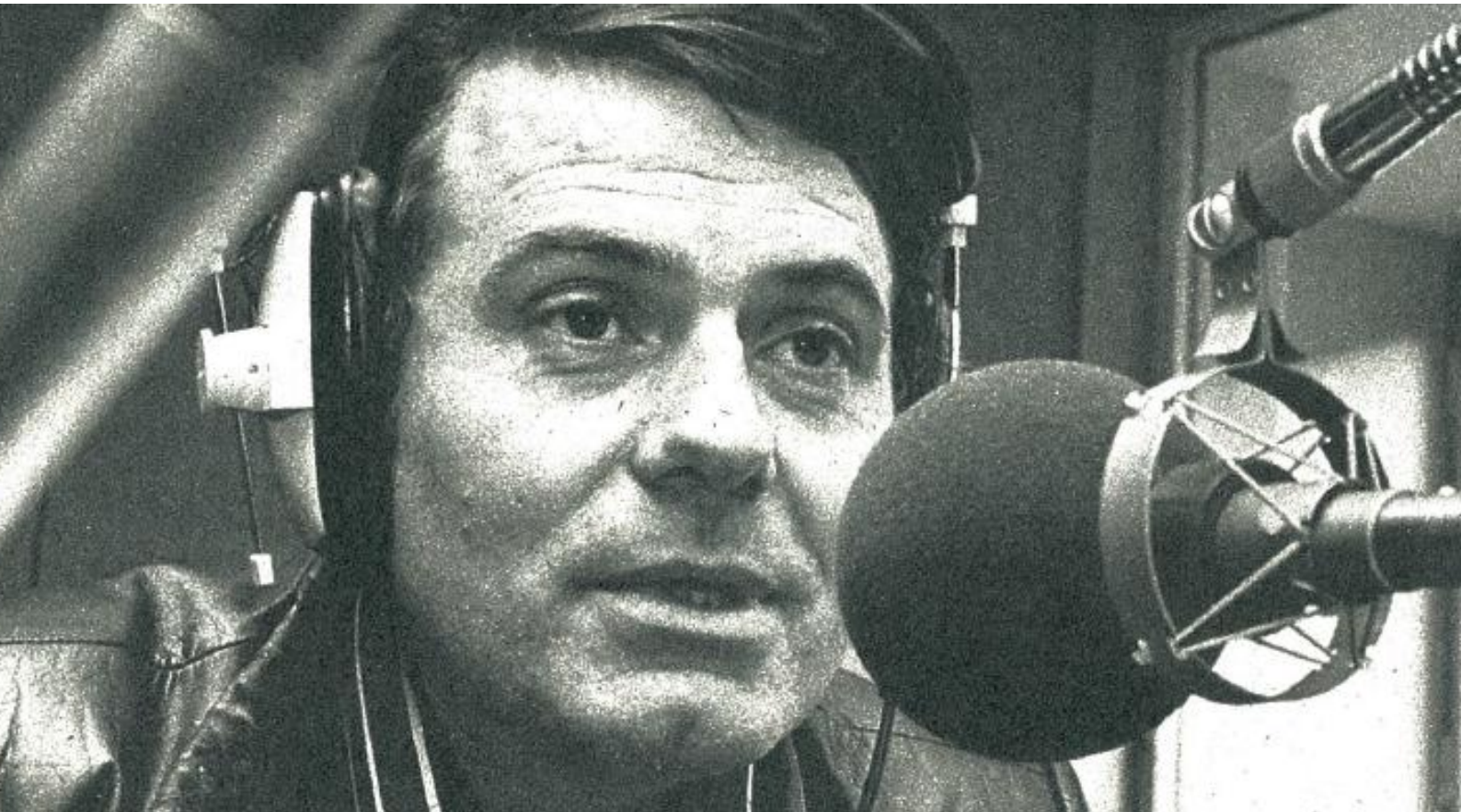
Deze masterproef bestaat uit twee delen. Het eerste bestaat uit vijf hoofdstukken en biedt een kijk op het leven en de carrière van Jan Wauters, waarbij gekozen is voor een combinatie van een chronologische en thematische aanpak. Elk hoofdstuk behandelt een periode uit het leven van Wauters en gaat dieper in op bepaalde thema's en elementen die in dat deel van zijn leven het sterkst naar voor

²² L. VAN MOLLE en J. BLEYEN, *Wat is Mondelinge Geschiedenis*, Leuven, 2012.

²³ Ibid.

komen maar daarom niet exclusief aan die periode gelinkt zijn. Achtereenvolgens komen zijn afkomst en jeugd, eerste jaren als (sport)journalist, promotie tot hoofdredacteur van de radiosportdienst, een periode van nieuwe uitdagingen en zijn pensioen en leven na zijn actieve loopbaan aan bod. Doorheen het overzicht wordt door middel van *casestudies* dieper ingegaan op vier cruciale aspecten van Wauters' stijl. Het tweede deel van deze verhandeling biedt een beknopt historisch overzicht van de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945, opgedeeld in drie chronologisch consecutieve hoofdstukken. Belangrijk daarbij is de focus op de inhoud van de sportjournalistiek doorheen de jaren, de evolutie van het beroep sportjournalist en de aparte weg die de verschillende media hebben afgelegd. In het besluit volgt een synthese van de twee delen om een antwoord te formuleren op de eerder gestelde onderzoeksvraag, het beginpunt van deze masterproef.

Deel 1 // Jan Wauters

1.1 Voorbestemd voor de radiosportjournalistiek?

1.1.1 Afkomst en studies

"Fausto Coppi was een god. Ik had van mijn vader gehoord dat die een witte dame had. Niets mocht in die tijd, ook van mijn vader niet, puur dorpspuritanisme. Maar voor die *dama bianca* maakte hij toch een uitzondering. Coppi won de Tour in '49. Dat was de échte magie, de uitstraling."²⁴

Jan Wauters werd geboren op 10 februari 1939 als eerste kind van Jean Baptist Wauters (1911-1967) en Marie Bellon (1915-2006). Zowel vader als moeder Wauters kwamen uit het middenstandsmilieu in Klein-Brabant, het zuidwesten van de provincie Antwerpen.²⁵ De familietraditie werd verder gezet en het gezin Wauters hield een buurtwinkel open in Kalfort, een dorp nabij Puurs. "Het gehucht waar wij woonden heette de Kleine Amer: dertig huizen, drie cafés, twee bakkers en één kruidenierswinkel die tegelijkertijd bazaar en buurthuis was: dat was ons huis."²⁶ Wauters verwees later vaak naar de typische katholieke dorpsmentaliteit die er heerste. De winkel nam als ontmoetingsplaats een essentiële rol in het dorpsleven in en vader Wauters ontpopte zich naast kruidenier ook tot "de lezer en de schrijver, hij was de burgemeester van de wijk".²⁷ Het beeld dat Wauters op latere leeftijd schetste was er één van een mooie en zorgeloze jeugd. Hij hanteerde een discours van idealisering, en ook een zekere vorm van *Hineininterpretierung* valt op. Wauters had het steeds over twee elementen die zijn jeugd bepaalden, namelijk sport en nieuwsgierigheid. Hij wilde klaarblijkelijk een beeld creëren als was hij geboren om sportjournalist te worden.

Wauters kwam voor het eerst met sport in contact via zijn vader, die er een bescheiden wielercarrière had opzitten bij de zogenaamde onafhankelijken, een verdwenen categorie tussen de amateurs en beroepsrenners. De Vlaamse wielercultuur vierde na de Tweede Wereldoorlog hoogtij. De archetypische *flandriens* waren de helden van de Vlaamse plattelandsbevolking, die in de verering en fascinatie een vlucht uit de dagelijkse sleur vond.²⁸ Ook bij het gezin Wauters maakte, zeker door het verleden van vader Wauters, wielrennen de kern van de vrijetijdsbesteding uit. Zijn vader organiseerde in de naoorlogse periode sportavonden met lokale wielervedetten zoals Karel Kaers²⁹ en Georges Ronse³⁰. Wauters vertelde in een interview over een bezoek aan het Antwerpse Sportpaleis waar hij als vijfjarige, "ontvankelijk voor de magie van de wielersport", voor het eerst Rik Van Steenberghe aan het

²⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *Tourmemoires* (1), 1995.

²⁵ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

²⁶ J. WAUTERS, *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987, 117.

²⁷ *Vriend en Vijand*, VRT Radio, 22 november 1998.

²⁸ F. HERPELICNK, *Het fenomeen 'poeske' Scherens*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement Geschiedenis, 2011, 167-179.

²⁹ Kaers (1914-1972) was beroepswielrenner van 1933 tot '48; hij werd in Leipzig op twintigjarige leeftijd wereldkampioen en schreef onder meer ook het BK en de Ronde van Vlaanderen op zijn naam.

³⁰ Ronse (1906-1969) was beroepsrenner van 1926 tot 1938 en werd in '28 en '29 wereldkampioen. Onder meer Parijs-Roubaix en Luik-Bastenaken-Luik staan op zijn palmares.

werk zag.³¹ Die magie vond hij ook in de Ronde van Frankrijk, die hij als kind volgde via de radio. In '54 trok Wauters voor het eerst naar de Tour, waarvan dat jaar de tweede etappe aankwam in Brasschaat. Veeleer dan de Ronde van Vlaanderen bleek vooral de Tour indruk te maken op de jonge Jan Wauters, zeker wanneer diens achterneef Jan Adriaenssens³² in '56 derde werd in het algemene klassement.³³ Wauters' liefde voor het wielrennen zou een constante blijven doorheen zijn carrière: "Wielrennen is de sport waar ik de meest emotionele, sentimentele band mee heb" liet hij in 1997 optekenen.³⁴ Wauters was ook zelf een actieve fietser en maakte als lid van de lokale KSA tochten naar Zwitserland en Rome tijdens zijn tienerjaren. Hij speelde ook bij de lokale voetbalploeg FC Boom, maar wegens de sterke verzuiling die toen nog in het Vlaamse sportleven aanwezig was, werd hem dat uiteindelijk verboden door de directeur van het katholieke college waar Wauters school liep.³⁵

Niet alleen sport, maar een algemene nieuwsgierigheid typeerde de jonge Jan Wauters naar eigen zeggen. Een belangrijke rol was daarbij weggelegd voor zijn grootmoeder, die al vroeg weduwe was geworden en bij het gezin inwoonde. Ze stimuleerde zijn nieuwsgierigheid en leerde hem bijvoorbeeld al vroeg lezen. In het radio 1-programma *Vriend en Vijand* vernoemde Wauters ook twee leerkrachten, broeder Gerry en meneer Van Ael, respectievelijk uit de lagere en de middelbare school, die cruciaal waren voor zijn intellectuele ontwikkeling. Beiden brachten hem vooral een streven naar kwaliteit en zelfkritiek bij. Ook werd in de middelbare school voor het eerst vorm gegeven aan zijn interesse voor taal.³⁶ Wauters volgde het sportnieuws op de voet maar had naar eigen zeggen een nog grotere interesse in politiek.³⁷ Hij volgde de toenmalige politieke crisissen zoals de Koningskwestie en de Schoolstrijd op de voet en had ook een specifieke passie voor de Britse politiek en zijn welbespraakte politici zoals Hugh Gaitskell.³⁸ Aangezien er van TV in het doorsnee gezin nog geen sprake was, was Wauters grootste bron van informatie de radio: "In den beginne was de radio voor mij het Woord. Radio was overal."³⁹

De belangrijkste elementen uit zijn jeugd, sport en nieuwsgierigheid, maakten ook de kern uit van het beroep van sportjournalist. Het is moeilijk te achterhalen in hoeverre hier sprake is van *hineininterpretierung*. Wauters zei later dat het op twaalfjarige leeftijd vrijwel vast stond dat hij reporter wilde worden. Maar in hetzelfde interview gaf hij aan dat het even goed advocaat of minister had kunnen

³¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. DEWINTER, 'Het spektakel verdringt het avontuur', *Het Volk* (26 februari 1993), 25.

³² Adriaenssens (1932-) was profwielrenner tussen 1952 en 1962 en won onder meer etappes in de Ronde van Spanje en Parijs-Nice.

³³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *Tourmemoires* (1), 1995.

³⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VANDEPUTTE, 'Van massaspurt tot surplace', *Het Nieuwsblad* (24 mei 1997), 1.

³⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: (auteur onbekend): 'Spreken met Jan Wauters - Wat is er van de sport?', *Brugsch Handelsblad* (28 december 1974), 1 en 11.

³⁶ ' *Vriend en Vijand*, VRT Radio, 22 november 1998.

³⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. VAN DEN BERGHE, 'Radioreporter op rust Jan Wauters', (bron onbekend), (precieze datum onbekend), 18-21.

³⁸ M. ADRIAENS, *De eretribune van het leven, Vlaamse journalisten over het vak*, 2010, 184-195; Gaitskell (1906-1963) was een Brits politicus en vanaf 1955 tot aan zijn dood voorzitter van de Labour-partij.

³⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. BORST, 'Jan Wauters - De radio heeft een Piepstemmetje', *Algemeen Dagblad* (6 september 1997), 32.

zijn.⁴⁰ Een bewijs van Wauters' vastberadenheid om sportjournalist te worden is te vinden in een brief die hij als achttienjarige schreef. Hij contacteerde Marcel Van Bergen van *Gazet van Antwerpen* met de vraag of hij bij de krant als sportjournalist aan de slag kon. Van Bergen adviseerde Wauters eerst hogere studies aan te vatten, een advies dat hij opvolgde.⁴¹

Jan Wauters verliet in 1958 Kalfort om in Leuven Germaanse filologie te gaan studeren. In eerste instantie wilde Wauters journalistiek gaan studeren maar omwille van het algemeen vormende karakter van de opleiding Germaanse koos hij voor dat laatste.⁴² Volgens zijn echtgenote Thérèse, die hij naar eigen zeggen tijdens zijn eerste dag in Leuven leerde kennen, was studeren in Leuven voor hem in de eerste plaats een bevrijding uit de provincialistische (dorps)mentaliteit. Hij kwam los van zijn streng katholieke opvoeding en wisselde zijn Klein-Brabants dialect in voor algemeen Nederlands. Die laatste verandering kwam er mede vanuit een gevoel van taalonzekerheid binnen een nog sterk Franstalige universiteit.⁴³ Germaanse was, zeker in die periode, de studiekeuze bij uitstek voor iedereen die zich bezighield met literatuur en het gesproken woord.⁴⁴ De richting won sterk aan populariteit vanaf midden jaren 50, zo blijkt uit het aantal afgestudeerden.⁴⁵ Vooral de filosofische vakken en methodes zoals historische kritiek konden Wauters boeien. Hij ontwikkelde verder zijn interesse voor politiek, de Britse in het bijzonder, en volgde het internationale nieuws via de Britse, Franse en Duitse radio. In Leuven kwam Wauters ook voor het eerst in contact met gelijkgezinden.⁴⁶ Hij leerde er naast zijn echtgenote ook Guy Mortier⁴⁷ en Herman de Coninck⁴⁸ kennen, die een belangrijke rol zouden spelen in het verdere verloop van zijn carrière. In 1962 behaalde Jan Wauters zijn licentiaat in de Germaanse filologie met een thesis over sagenmotieven in Klein-Brabant.⁴⁹

1.1.2 De keuze voor sportjournalistiek

Na zijn studies leek Wauters de hoop op zijn droombaan (voorlopig) te laten varen. Reeds tijdens zijn laatste jaar in Leuven kregen Wauters en zijn echtgenote aanbiedingen van verschillende scholen om het lerarenkorps te versterken. De democratisering en bijhorende groei van het secundaire onderwijs in Vlaanderen zorgde voor een groot tekort aan hoogopgeleide leerkrachten. Tussen 1947 en 1969 steeg

⁴⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews : F. VAN SCHOONDERWAIT, 'Ik moet kunnen zien of het vet van de billen is', *De Volkskrant* (26 juni 1993), 10-12.

⁴¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews : (auteur onbekend), 'Spreek met Jan Wauters - Wat is er van de sport?', *Brugsch Handelsblad* (28 december 1974), 1 en 11.

⁴² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: W. VAN DE VEIRE, 'Jan Wauters - All my days are radio days', *Sport*, (precieze datum onbekend), 10-13.

⁴³ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

⁴⁴ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

⁴⁵ M. DE SMEDT, *Honderd jaar Germaanse filologie in Leuven (1894-1994)*, Leuven, 1994, 43.

⁴⁶ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

⁴⁷ Mortier (1943-) begon zijn carrière als radiopresentator bij de BRT. Hij startte begin jaren 60 als freelancer voor *Huma*, het blad waarvan hij tussen 1969 en 2003 hoofdredacteur was.

⁴⁸ de Coninck (1944-1997) begon in 1970 bij *Huma*, waar hij dertien jaar lang redacteur was. In '83 stapte hij op om zijn eigen tijdschrift, *Het Nieuw Wereldtijdschrift*, op de markt te brengen. Daarnaast was de Coninck ook een gevierd dichter.

⁴⁹ J. WAUTERS, *Onderzoek naar de Sagenmotieven in Klein-Brabant*, Ontuigegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Letteren, 1962.

het aantal leerlingen in het secundair onderwijs met maar liefst 152 procent.⁵⁰ Wauters koos voor werkzekerheid en ging anderhalf jaar als leraar Nederlands aan de slag in het college van Boom, waar hij zelf school gelopen had. Hij keerde letterlijk en figuurlijk terug naar zijn roots. Wauters voelde er zich niet op zijn plaats en zei al snel afstand te hebben genomen van de 'collegementaliteit' en uit te kijken naar een andere job.⁵¹ Hij ging echter niet actief op zoek naar ander werk maar kwam toevallig in contact met de grote man van de Vlaamse radiosportjournalistiek op dat moment, Piet Theys. De anekdote die tot hun ontmoeting leidde, is opmerkelijk. In de zomer van 1963 trok het net gehuwde echtpaar Wauters op huwelijksreis naar het zuiden van Frankrijk. Een bezoek aan de tourkaravaan kon onmogelijk ontbreken. Het koppel posteerde zich tijdens de 16e rit naar Val d'Iseran op de besneeuwde Col d'Iseran en Wauters vormde met steentjes, tussen namen als Bahamontes⁵² en Anquetil⁵³, de naam van zijn grote voorbeeld Piet Theys in de sneeuw. Enkele maanden later, in het voorjaar van 1964, organiseerde de kunstkring van Kalfort een lezing van Piet Theys. Die haalde bij wijze van anekdote aan hoe hij tot zijn verbazing zijn eigen naam las in de sneeuw in de Ronde van Frankrijk enkele maanden eerder, niet wetende dat Jan Wauters in de zaal zat. Wauters gaf aan de 'schuldige' te zijn en raakte aan de praat met Piet Theys. Die was blijkbaar onder de indruk van Wauters en bood hem een voorlopig contract aan van drie maanden als medewerker op de radiosportredactie. In het midden van het schooljaar, tegen het advies van zijn ouders in en slechts enkele maanden verwijderd van een vaste benoeming in het onderwijs, zei hij toe. Op 1 mei 1964 startte Wauters op de Belgische Radio en Televisieomroep (BRT), het begin van een loopbaan van 35 jaar.⁵⁴

Wauters vond snel zijn draai op de radiosportredactie en na drie maanden volgde een contractverlenging van één jaar. Binnen dat jaar nam Wauters deel aan het schriftelijk en mondeling journalistenexamen van de BRT. Deelname was een vereiste voor een vast journalistencontract en hield ook een verplichte periode op de algemene nieuwsdienst in. Wauters begon vervolgens op de redactie van *Aktueel*, een dagelijks actualiteitsmagazine op wat toen nog Brussel-Vlaams heette.⁵⁵ Hij ontdekte er onder meer zijn liefde voor de rechtstreekse verslaggeving. Eén van de weinige bewaarde fragmenten uit die periode is zijn rechtstreekse verslag van de begrafenis van koningin Elisabeth in november 1965.⁵⁶ "Een koningin stierf, een reporter werd geboren", zei hij daar later over.⁵⁷ Wauters bleef

⁵⁰ S. GROENEZ, 'Onderwijsexpansie en -democratisering in Vlaanderen', *Tijdschrift voor Sociologie*, 2010 (31), 199-238; M. D'HOKER, 'Vijfentwintig jaar democratisering van het secundair onderwijs in België, 1945-1970, M.D'HOKER en M. DEPAEPE (red.), *Op eigen vleugels: liber amicorum Prof. dr. An Hermans*, Antwerpen, 2004, 133-142.

⁵¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: (auteur onbekend), 'Spreken met Jan Wauters - Wat is er van de sport?', Brugsch Handelsblad (28 december 1974), 1 en 11.

⁵² Bahamontes (1928-) was profwielrenner tussen 1954 en 1965. Hij won in 1959 de Ronde van Frankrijk en veroverde zes keer de bolletjestrui.

⁵³ Anquetil (1934-1987) was beroepsrenner tussen 1953 en 1969 en was de eerste die er in slaagde vijf maal de Ronde van Frankrijk op zijn naam te schrijven (1957, 1961, 1962, 1963 en 1964).

⁵⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: P. JACOBS, 'Oog in oog met Jan Wauters', (precieze datum onbekend), 24-29.

⁵⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: W. VAN DE VEIRE, 'Jan Wauters - All my days are radio days', Sport, (precieze datum onbekend), 10-13.

⁵⁶ *Begrafenis Koningin Elisabeth van België*, VRT Radio, 30 november 1965.

⁵⁷ *De Tafel*, VRT Radio, 6 juni 1998.

ondertussen ook actief op de sportredactie en leverde op regelmatige basis commentaar bij voetbalwedstrijden. In 1965 trok hij voor het eerst als journalist naar de Ronde van Frankrijk.⁵⁸

Aan het einde van zijn verplichte periode bij de nieuwsdienst moest Wauters een keuze maken: op de algemene redactie blijven of definitief overschakelen naar de sport. Wauters' keuze voor de radiosportredactie lijkt op het eerste zicht allerm minst verrassend. Toch is het interessant om dieper in te gaan op die beslissing. Sportjournalistiek had in die periode nog niet het belang en de kwaliteit die de sportliefhebber vandaag de dag als de norm beschouwt. Sportredacties, als ze al bestonden, waren klein en hadden weinig middelen in vergelijking met gewone nieuwsredacties aangezien men sport en sportnieuws tot op zekere hoogte minderwaardig achtte. In verschillende interviews werd Wauters geconfronteerd met de vraag waarom hij "maar" voor de sportjournalistiek koos.⁵⁹ In toenmalige intellectuele kringen werd sport weggezet als iets voor 'de gewone man' en stonden interesse in cultuur en politiek, iets wat Wauters zeker ook had, veel hoger aangeschreven.

Zijn keuze voor sportjournalistiek kwam in de eerste plaats natuurlijk voort uit zijn affiniteit met en jarenlange interesse voor de sport. Een tweede, minstens even belangrijke, reden was de vrijheid die er was op de radiosportredactie en de mogelijkheid er iets nieuws te doen. De paden op de algemene redactie waren door voorgangers reeds geëffend. Er werd verwacht van de journalisten dat ze aan een bepaalde norm voldeden en binnen een vooropgesteld kader verslag uitbrachten. Journalisten moesten zich houden aan de 'Voorschriften, gebruiken en aanbevelingen inzake radio- en televisieberichtgeving', zoals door de Raad van Beheer opgesteld.⁶⁰ Bij de sportredactie ontbrak zulk kader. Het feit dat er minder belang aan de sport werd gehecht, gaf de journalisten een zekere vrijheid. Hij meende de beperktheid die hij ervoer als leraar om zelf invulling te geven aan zijn beroep ook te voelen op de algemene redactie, in tegenstelling tot op de sportredactie. "De sportredactie was als een trapeze waar ik in kon gaan hangen en zelf de richting kon bepalen die ik uit wilde", liet Wauters na zijn pensioen optekenen.⁶¹ Dat gevoel van vrijheid gecombineerd met een zeker geloof in eigen kunnen, gaf Jan Wauters het idee iets op de radiosportredactie te kunnen betekenen.

⁵⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *Tourmemoires* (1), 1995.

⁵⁹ M. ADRIAENS, *De eretribune van het leven, Vlaamse journalisten over het vak*, 2010, 184-195.

⁶⁰ L. DESMET, *Dat was het Nieuws*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 2006, 204.

⁶¹ *De bende van Marconi*, VRT Radio, 9 juli 2005.

1.2 Op zoek naar een eigen stijl

Jan Wauters begon zijn carrière als voltijds radiosportredacteur medio '67 en legde zich toe op de twee nationale sporten bij uitstek: voetbal en wielrennen. Hij verzorgde in het weekend systematisch de rechtstreekse verslaggeving van één van de voetbalwedstrijden uit de Belgische eerste klasse en voorzag wielervedstrijden van commentaar vanop de motor. Daarnaast werkte hij mee aan het *Sportmagazine* en *Sportmarathon*. In '68 trok hij ook voor de eerste maal als sportjournalist naar de Olympische Spelen in Mexico. In zijn eerste jaren als sportjournalist creëerde Wauters gaandeweg een eigen visie op sport en sportjournalistiek met een bijhorende eigen stijl. Er zal in dit deel dieper in gegaan worden op drie belangrijke elementen in die ontwikkeling om ten slotte een beeld te schetsen van Wauters' visie en stijl.

1.2.1 Voorgangers

"Je hebt het gevoel dat je een soort traditie moet voortzetten van Hubert van de Vijver, Maurice Dieudonné, Piet Theys"⁶²

Het is fout het begin van Wauters' ontwikkeling als sportjournalist te dateren op het moment dat hij vast bij de sportredactie in dienst trad. Van kindsbeen af volgde Wauters de sportactualiteit, onder meer via de radio, en kwam hij dus ook in aanraking met de sportjournalistiek. Het feit dat hij op achttienjarige leeftijd *Gazet van Antwerpen* contacteerde in verband met een mogelijkheid om daar aan de slag te gaan, wijst ook op zijn affiniteit met de geschreven sportpers. Wanneer Wauters het over inspiratiebronnen of voorbeelden had in de sportjournalistiek, noemde hij echter enkel radiopresentatoren. De eerste lichting Vlaamse radiosportjournalisten, al was van een vaste sportredactie nog geen sprake, speelde daarin een grote rol. Twee van hen, Hubert van de Vijver en Maurice Dieudonné, vernoemde Wauters consequent als belangrijke voorbeelden. Hubert van de Vijver, beter bekend als 'Reporter 17', was een algemene journalist en politiek commentator die onder zijn pseudoniem ook sportreportages maakte. Van de Vijver, met zijn kenmerkend Lokers accent, was van nature geen grote sportfanaat en zag het sportgebeuren steeds als een totaalgebeuren in de maatschappij.⁶³ In zijn cursiefjes benaderde hij de sport als een *outsider* en steeds met een portie humor.⁶⁴ Een cursiefje is kortweg de voorloper van de column te noemen en was, ook op de radio in gesproken vorm, een populair genre in België en Nederland. Naast zijn meer beschouwelijke stukjes was hij de eerste die vanaf 1948 rechtstreeks commentaar gaf bij alle etappes van de Ronde van Frankrijk.

⁶² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VANDEPUTTE, 'Van massaspurt tot surplace', *Het Nieuwsblad* (24 en 25 mei 1997), 1.

⁶³ I. VAN DER JEUGT, *Veel meer dan Reporter 17*, Onuitgegeven Licenciaatsverhandeling, KU LEUVEN, Departement Geschiedenis, 1992, 80-89.

⁶⁴ ook gebundeld in H. VAN DE VIJVER, *Reporter 17 en de Dingen*, Brussel, 1949.

Maurice Dieudonné, befaamd om zijn nasale stemgeluid, was de eerste voltijdse sportjournalist bij de openbare omroep; hij begon in 1945 op de radioredactie van het Nationaal Instituut voor de Radio-Omroep (NIR), de voorloper van de BRT.⁶⁵ Hij bracht rechtstreeks verslag uit van voetbal- en wielervedstrijden en versloeg drie maal de Olympische Spelen. Hij schakelde midden jaren 50 over naar de televisie maar keerde in 1959 op zijn stappen terug om een autonome radiosportredactie op te richten.⁶⁶ Eerder dan echte leermeesters waarmee hij rechtstreeks in contact kwam, inspireerden ze Wauters en gaven ze zijn liefde voor radio als medium voor sportjournalistiek mee vorm.

Wie zonder twijfel wel als leermeester kan bestempeld worden, is zijn ontdekker Piet Theys. Theys werd in 1927 geboren in het Brusselse en debuteerde na een ambtenarenbestaan in 1959 bij de BRT, nauwelijks vijf jaar voor Jan Wauters. Hij werd door Maurice Dieudonné weggeplukt op de algemene redactie en ontpopte zich al snel tot dé man van de sportredactie. In '61 won hij de prijs voor de beste sportreportage van de Belgische Sportpersbond en de 'Oscar 61' voor het beste radiowerk. Enkele jaren later nam Theys de leiding van de sportredactie en zette de lijnen uit.⁶⁷ Piet Theys wordt vooral gezien als iemand die radiosportjournalistiek en sport in het algemeen met een nieuwe aanpak naar een hoger niveau tilde en aantrekkelijker maakte voor een groter publiek. Onder invloed van de sportjournalisten bij de Nederlandse *Volkscrant* stond Theys voor een kritische benadering van de sport.⁶⁸ Hij droeg correct Nederlands, in tegenstelling tot vele van zijn voorgangers, hoog in het vaandel en bracht een literaire toets in de sportverslaggeving. Dat literaire ging ook gepaard met een speelsere en relativerende aanpak van sport in combinatie met humor. In die zin was sport voor Theys ook een middel om zijn creatieve en beeldrijke taal tot bij een publiek te krijgen, wat er op zijn beurt weer voor zorgde dat intellectuelen en jongeren meer naar sport op de radio luisterden.⁶⁹ Ook Wauters was één van die mensen die aangetrokken werd door Theys' stijl. Tijdens zijn periode in Leuven groeide Theys uit tot zijn grote radio-idoel, iets wat het verhaal uit de Tour de France van 1963 bevestigde. Wauters bestempelde Theys niet alleen als zijn ontdekker maar zou later ook aangeven dat hij diegene was die hem in '67 finaal overtuigde om voor de sportredactie te kiezen.⁷⁰ Hij maakte deel uit van een groep jonge mensen, met o.a. Carlos de Veene⁷¹, Mark Vanlombeeck⁷² en Marc Stassijns⁷³, die Piet Theys eind jaren '60 op de radiosportredactie rond zich verzamelde.⁷⁴ Theys was de *chef d'équipe* en gaf in tegenstelling tot Wauters later, de rechtstreekse verslaggeving snel uit handen. Het duo Wauters-Stassijns nam de

⁶⁵ M. ADRIAENS, *De eretribune van het leven, Vlaamse journalisten over het vak*, 2010, 184-195.

⁶⁶ W. SCHOEVAERTS, 'Diedonné, Maurice', *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, Leuven, 2010, 51.

⁶⁷ P. THEYS, *Sport Zogezegd*, Hasselt, 1964; P. THEYS, *Korte aarzelingen, Aforismen*, Antwerpen, 1975.

⁶⁸ J. VAN DEN BERGHE, e-mail-interview, 29 april 2016.

⁶⁹ M. VANLOMBEEK en R. JANSSENS, *Flandriens over hun touren*, Antwerpen, 1996, 112.

⁷⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. CLOET, 'In de schijnwerper: Jan Wauters', *Kasteelgalm* (datum onbekend), 2-6.

⁷¹ De Veene startte begin jaren '60 op de radiosportredactie en bleef er tot zijn pensioen (precies jaartal onbekend). Hij werkte gedurende zijn hele carrière samen met Wauters en was ook vier jaar lang voorzitter van de Belgische beroepsbond van sportjournalisten.

⁷² Vanlombeeck (1950) werkte tot '78 voor de radio en maakte dan de overstap naar BRT-tv, waar hij tot zijn overstap naar VTM in 1999 de vaste wielercomentator was.

⁷³ Stassijns (1939) begon in '61 op de BRT-radio en maakte in de jaren '70 de overstap naar de televisie, waar hij tot zijn pensioen in 1999 werkzaam bleef.

⁷⁴ M. VANLOMBEEK en M. ADRIAENS, *Goeiemiddag, beste sportliefhebbers*, Leuven, 2004, 42.

wielerverslaggeving over, respectievelijk vanop de motor en vanuit de auto. In de Tour van 1969 nam Theys de rol van de zogenaamde derde man op zich. Die derde man stond in voor een gesproken cursiefje dat dagelijks na de rit werd uitgezonden.⁷⁵ De taak die Theys in die Tour op zich nam, is typerend voor de evolutie van zijn carrière. Langs de ene kant stond hij aan het hoofd van de sportredactie, die hij ook administratief leidde, en ontfermde hij zich over de volgende generatie radiosportjournalisten. Langs de andere kant liet hij de sportverslaggeving steeds meer achter zich. Hij publiceerde verschillende literaire bundels met cursiefjes, aforismen en gedichten.⁷⁶ Daarnaast ging hij ook zijn voorliefde voor taal en cultuur veel meer op professioneel gebied ontwikkelen; hij zetelde onder meer in *'t Is maar een woord*, een spelprogramma in verband met taal op televisie.⁷⁷ Hij verliet zelfs de sportredactie en nam binnen de radio de functie van productieleider literaire uitzendingen bij BRT-1 op zich.⁷⁸

Het is moeilijk te achterhalen wat de precieze invloeden van Piet Theys op Wauters waren. Het staat vast dat Theys hem in de eerste plaats heeft ingeleid in het metier en algemeen gevormd heeft. Uit de autobiografie van Mark Vanlombeek blijkt ook hoe dicht Theys, die door Vanlombeek letterlijk een vaderfiguur wordt genoemd, bij zijn *poulains* stond.⁷⁹ De grootste erfenis van Theys is het belang van juist taalgebruik in de sportjournalistiek en specifiek in rechtstreekse verslaggeving, iets wat Wauters gedurende zijn hele carrière als prioritair zou blijven beschouwen. Naast de overdracht van kunde blijkt uit verschillende passages in Theys' publicaties dat Wauters er ook sterk verwante ideeën op nahield. Sport was voor beiden meer dan een hobby, ze zagen sport en bij uitbreiding de sportwereld als een spiegel van de maatschappij. Het belang van de sport impliceerde dan ook dat die op een journalistieke en kritische manier benaderd moest worden. Theys stond duidelijk ook zeer sceptisch tegenover de groeiende almacht van de televisie en wat ze beiden 'de Vlaamse tevredenheidscultuur' noemden.⁸⁰ Volgens Guy Mortier, die in 1970 mee met de sportredactie naar de Tour trok, zag Piet Theys in Jan Wauters zijn (enige) rechtmatige opvolger. Wauters fungeerde als een *primus inter pares* op de redactie en was zeer ambitieus.⁸¹ De waardeverhoudingen zijn ook duidelijk in *Dagboek van de Ronde die Eddy won*, een neergeschreven verslag van de Tour de France van 1969.⁸² Wauters gaf bij elke rit commentaar en schreef een slotbeschouwing, Marc Stassijns kwam slechts sporadisch aan bod.⁸³ Het feit dat Wauters zich reeds zo sterk profileerde onder Theys zorgde ook voor wrijving, bijvoorbeeld tijdens de Olympische Spelen van 1968 in Mexico, waar Wauters Theys verweet niet ernstig genoeg met de verslaggeving bezig te zijn.⁸⁴ Die sporadische strubbelingen doen echter niets af aan de waardering voor Theys, die hij zijn hele carrière bleef uitspreken. Wauters zou zich steeds opstellen als iemand die de erfenis van Piet Theys met zich mee droeg en verder bouwde op wat hij had verwezenlijkt. Dat is ook de

⁷⁵ J. WAUTERS, P. THEYS en M. STASSIJNS, *Dagboek van de ronde die Eddy won*, Hasselt, 1969.

⁷⁶ P. THEYS, *Pietjesbak*, Hasselt, 1969; P. THEYS, *Aan de Haak*, Brussel, 1972; P. THEYS, *Als Wat Ik Beweer Juist Is*, Tielt, 1972.

⁷⁷ *IMDB*, 't Is maar een woord (1962-1969)'.

⁷⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, Piet Theys, een man van grote klasse, ongedateerd.

⁷⁹ M. VANLOMEEK en M. ADRIAENS, *Goeiemiddag, beste sportliefhebbers*, Leuven, 2004, 39.

⁸⁰ P. THEYS, *Kordate Aarzelingen, Aformismen*, Antwerpen, 1975.

⁸¹ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

⁸² J. WAUTERS, P. THEYS en M. STASSIJNS, *Dagboek van de ronde die Eddy won*, Hasselt, 1969.

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ T. DE JAEGER-WAUTERS, , persoonlijk interview, 1 maart 2016.

reden waarom Wauters later naar eigen zeggen de vraag om voor televisie te komen werken zou weigeren. De grote genegenheid tegenover zijn leermeester blijkt uit een tekst die Wauters schreef na Theys' overlijden met als titel "Piet Theys, een man van grote klasse". Opnieuw komt hier vooral de invloed en het ontzag op gebied van taal naar voren: "Piet Theys was een man van het woord. Gesproken en geschreven. Want hij hanteerde ook op volstrekt moeiteloze wijze de pen."⁸⁵ Ook zijn sportjournalistieke verdiensten, zoals de rechtstreekse verslaggeving in de Ronde van Frankrijk, het invoeren van 'de derde man' en het format *Sportmagazine*, loofde Wauters.

1.2.2 Gidsland Nederland

"Eigenlijk heb ik Nederlands ontdekt zoals een jonge knaap het neuken ontdekt. Je dacht dat je alles wist, en er bleek nog iets anders te zijn. Dat was dé ontdekking. Ik was altijd heel goed in Nederlands geweest, maar ik wist nauwelijks wat dat was. Tot ik aan de universiteit van Leuven, maar buiten de cursussen om, het Nederlandse Nederlands ontdekte."⁸⁶

Nederland heeft zich in de loop van de geschiedenis vaak als gidsland geprofileerd in tal van maatschappelijke domeinen. Die stelling gaat ook op met betrekking tot Jan Wauters, die vanaf het begin van zijn carrière zijn blik op Nederland richtte en die gedurende zijn hele loopbaan zou aanhouden.

Wauters ging in de eerste plaats in Nederland op zoek naar het Nederlands. Bij aanvang van zijn studies merkte Wauters dat hij het Standaardnederlands vanwege zijn afkomst niet machtig was.⁸⁷ Die persoonlijke taalonzekerheid was tot op zekere hoogte een kwestie die in heel Vlaanderen speelde. Vanaf eind jaren 50 stond de taalproblematiek in de Belgische binnenlandse politiek centraal, wat uiteindelijk zou leiden tot het ontstaan van de taalgrens en een taalwetgeving.⁸⁸ Vlaanderen haalde economisch stilaan de bovenhand van Wallonië, maar de politieke en economische top bleef grotendeels Franstalig. Wauters kwam daar voor het eerst mee in aanraking aan de Leuvense universiteit maar ervoer later binnen de BRT hetzelfde probleem. Die ondergeschikte positie trachtte hij in de eerste plaats in de kiem te smoren door goed en algemeen Nederlands te spreken in plaats van een plaatselijk dialect. Daarnaast kan ook het afzweren van de provincialistische dorpsmentaliteit zoals eerder besproken gelinkt worden aan zijn wil om Standaardnederlands te spreken. Wauters focuste in die zoektocht naar een eigen Nederlands op de Nederlandse media, zowel de radio als de geschreven pers. In de eerste plaats vond hij daar ten gevolge van de verzuiling een verscheidenheid aan vormen van radio, iets wat in België omwille van het monopolie van de BRT ondenkbaar was. Zijn katholieke achtergrond bracht hem eerst bij de KRO, maar later ook de VARA en de VPRO. Hij ontdekte er naar

⁸⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, Piet Theys, een man van grote klasse, ongedateerd.

⁸⁶ J. WAUTERS, *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987, 127.

⁸⁷ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

⁸⁸ M. DUMOULAIN e.a., *Nieuwe Geschiedenis van België*, Tielt, 2006, 1240-1243; L. WILS, *Waarom Vlaanderen Nederlands spreekt*, Leuven, 2001, 49-58.

eigen zeggen een praat- en debatcultuur, iets wat in Vlaanderen ontbrak omwille van de decennialange ondergeschikte positie van de Vlamingen in België.⁸⁹ Via de Nederlandse radio kwam Wauters ook in aanraking met de Nederlandse geschreven pers en literatuur. Cruciaal daarin waren *Vrij Nederland* en het *Elseviers weekblad* en schrijvers en journalisten zoals Michel van der Plas⁹⁰, Godfried Bomans⁹¹ en Rinus Ferdinandusse⁹². Zijn zoektocht naar het Nederlands mondde op die manier uit in een grote interesse in de Nederlandse journalistiek, waar hij naar eigen zeggen zijn journalistieke *background* heeft gehaald.⁹³

Nederland werd echter meer dan een inspiratiebron en voorbeeld van goede journalistiek voor Wauters. De oudste bronnen uit zijn privéarchief, die dateren van eind 1965, zijn verslagen voor de Nederlandse VARA.⁹⁴ In 1967 sloegen verschillende Nederlandse omroepen de handen in elkaar om het radiosportprogramma *Langs de Lijn* te maken, dat tot op vandaag bestaat.⁹⁵ Wauters ging er net als voor de VARA voorheen aan de slag als correspondent en bracht stukjes over de Belgische sportactualiteit. Hij bleef tot zijn pensioen actief bij *Langs de Lijn*, al bevat het archief enkel teksten van voor 1970.⁹⁶ Zijn focus lag op voetbal en wielrennen; via Wauters maakte het Nederlandse radiopubliek voor het eerst kennis met Eddy Merckx⁹⁷ en vernam het de prestaties van de Nederlandse smaakmakers in de Belgische voetbalcompetitie zoals Jan Mulder⁹⁸ en Rob Rensenbrink⁹⁹. Wauters' stukjes gingen echter verder dan uitslagen en verslagen en probeerden een brede blik te werpen op de Belgische sportwereld. Zo berichtte hij onder meer ook over een wetsvoorstel in de kamer betreffende het statuut van topsporters.¹⁰⁰ In sommige gevallen ging het analyserende element over in het vormen van een opinie. Constructies als "me dunkt" en "om eerlijk te zijn" kwamen frequent voor. Wauters verviel daarbij soms in een sterke Nederland-België tegenstelling vergezeld van een chauvinistische blik. Ook in het kader van rechtstreekse verslaggeving is er door middel van samenwerking sprake van invloed. Midden jaren '60 besloten de BRT en de Nederlandse Radio Unie, de voorloper van de NOS, de handen in elkaar te slaan voor het programma *Radio Tour de France*. Een ploeg met Nederlandse en Belgische journalisten versloeg de ritten rechtstreeks op de radio. De jonge Wauters verdedigde samen met Mark Stassijns en

⁸⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews : J. LINSE, 'Jan Wauters, Belg zonder Vaderland', *Voetbal International* (27 december 1977), 27-29.

⁹⁰ Van der Plas (1927-2013) was een Nederlandse schrijver en journalist. Vanaf eind jaren 40 werkte hij bij Elseviers Weekblad en hij gaf doorheen zijn carrière verschillende dichtbundels uit.

⁹¹ Bomans (1931-1971) was een gevierde en invloedrijke Nederlandse schrijver die vooral met zijn romans bekendheid verwierf. Hij was ook actief als columnist en journalist en ook Guy Mortier benoemde Bomans als één van zijn grote inspiratiebronnen.

⁹² Ferdinandusse (1931-) was tussen 1969 en 1996 hoofdredacteur van *Vrij Nederland*.

⁹³ *Vriend en Vijand*, VRT Radio, 22 november 1998.

⁹⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: J. WAUTERS, Teksten VARA, 1965-1969.

⁹⁵ *NOS NPO1*, 'Langs de Lijn'.

⁹⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: voorbereidingen *Langs de Lijn*, 1967-2000.

⁹⁷ Merckx (1945-) was profwielrenner tussen 1961 en 1978 en staat bekend als één van de grootste wielrenners aller tijden. Hij won onder meer vijf keer de Ronde van Frankrijk, vijf keer de Ronde van Italië en werd drie keer wereldkampioen.

⁹⁸ Mulder (1945-) was profvoetballer tussen 1963 en 1975 en behaalde zijn grootste successen bij Anderlecht en Ajax. Na zijn voetbalcarrière werd hij een veelgevraagd columnist en analist.

⁹⁹ Rensenbrink (1947-) was profvoetballer tussen 1965 en 1981 en speelde onder meer voor Anderlecht en Club Brugge.

¹⁰⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: J. WAUTERS, De Kamer van Volksvertegenwoordigers, ongedateerd.

Piet Theys de Belgische kleuren. Voor Nederland gingen onder andere Theo Koomen¹⁰¹, die in Nederland de erkenning geniet die bij ons Wauters te beurt is gevallen, en Kees Buurman.¹⁰² Het 'verdedigen van de Belgische kleuren' kan in deze redelijk letterlijk genomen worden aangezien na de befaamde Tour van 1968 de samenwerking werd stopgezet wegens te veel partijdigheid onder de journalisten.¹⁰³ Die Tour draaide uit op een regelrechte strijd tussen België en Nederland in de vorm van Herman van Springel¹⁰⁴ en Jan Janssen¹⁰⁵, die uiteindelijk met een handvol seconden voorsprong won. Vanuit de Nederlandse pers kwam er vervolgens kritiek dat de Belgische journalisten en specifiek Jan Wauters te partijdig waren. Nochtans bleek de formule voorheen succesvol, dat bewijst onder andere het feit dat voor de Olympische Spelen van 1968 in Mexico voor een gelijkaardige formule werd gekozen.¹⁰⁶ Ondanks de kritiek bereikte Wauters ook in Nederland een zekere status. In *Het Limburgs Sport Dagblad* werd in 1973 zelfs aangeraden om naar de BRT te luisteren om de Ronde van Italië te volgen omwille van Wauters' welbespraaktheid en kennis van het wielrennen.¹⁰⁷ In datzelfde jaar werd hij ook gevraagd om voltijds in Nederland te komen werken als officiële BRT-vertegenwoordiger. De BRT en de NOS riepen die functie in 1966 in het leven om de samenwerking tussen beide omroepen te versterken.¹⁰⁸ Wauters weigerde echter vanwege het feit dat hij dan geen reportagewerk meer kon doen.¹⁰⁹

De link tussen Wauters en Nederland was een constante doorheen zijn carrière. Niet enkel zijn werk als correspondent voor *Langs de Lijn* en later ook de Nederlandse geschreven pers, maar ook zijn algemene interesse in de Nederlandse cultuur en journalistiek maakte daar deel van uit. Hij schatte de Nederlandse journalistiek veel hoger in dan de Belgische: "In Nederland staat journalistiek op Europees peil. (...) In Nederland maakt men echt radio, men reageert erop, men ondergaat niet passief".¹¹⁰ Wauters vond in Nederland een bepaalde visie en methode die hij zelf ook in zijn manier van werken probeerde te integreren. Het ging dan vooral over een bevragende en kritische blik, het opzoeken van de confrontatie. Zoals Huub Wijfjes het in zijn historisch overzicht van de Nederlandse journalistiek beschrijft, ging men vanaf de jaren 60 "kritisch op zoek naar het wezenlijke".¹¹¹ Die ontwikkelingen passen vanzelfsprekend in het maatschappelijke klimaat dat toen heerste. Eerder dus dan bepaalde vaardigheden van andere sportjournalisten is het vooral de Nederlandse (journalistieke) cultuur die Wauters mee vormde. De verbondenheid met Nederland blijkt eens te meer uit uitspraken in de Nederlandse pers. Daarin ging hij

¹⁰¹ Koomen (1929-1984) werkte van 1966 tot aan zijn dood in 1984 als radioverslaggever voor de NOS-radio. Hij versloeg voornamelijk voetbal, schaatsen en wielrennen.

¹⁰² 'Ook radio brengt Tour de France', *Nieuwsblad van het Noorden* (28 juni 1967), 13; 'Tour de France via Radio', *Nieuwsblad van het Noorden* (27 juni 1968), 9; Buurman (1936-2007). werkte van 1966 voor de NOS-radio en was de bedenker van radioprogramma's als *Radio Tour de France* en *Langs de Lijn*.

¹⁰³ 'Weekbladen', *De Tijd: Dagblad voor Nederland* (25 juli 1968), 2.

¹⁰⁴ Van Springel (1943-) was profwielrenner tussen 1965 en 1981 en won zeven keer Bordeaux-Parijs.

¹⁰⁵ Janssen (1940-) was actief als beroepswielrenner tussen 1962 en 1973. Hij won onder meer de Ronde van Frankrijk, de Ronde van Spanje en het wereldkampioenschap.

¹⁰⁶ 'Radioploeg voor Mexico', *Het Vrije Volk* (30 juli 1968), 13.

¹⁰⁷ N. TOMADESSO, 'Jan Wauters kent ze van buiten...', *Limburgs Sport Dagblad* (25 mei 1973), 6.

¹⁰⁸ G. BOON, *De Omroep, Radio en televisie in Nederlandstalig België*, Brussel, 1984, 110.

¹⁰⁹ N. TOMADESSO, 'Jan Wauters kent ze van buiten...', *Limburgs Sport Dagblad* (25 mei 1973), 6.

¹¹⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. VAN BRUSSEL, 'Eddy Merckx is onschuldig', *Het Vrije Waasland* (14 juni 1969), 23.

¹¹¹ H. WIJFJES, *Journalistiek in Nederland 1850-2000*, Amsterdam, 2004, 315-326.

zo ver zichzelf te beschrijven als "de meest Nederlandse Belg in het buitenland. Ik ben vernederlandst in de geest."¹¹² Het feit dat die uitspraak dateert uit 1996 bewijst dat de link met Nederland niet enkel te situeren is in het begin van zijn loopbaan maar een constante invloedsfactor blijft.

1.2.3 De jaren 60

"Met de jaren zestig kwam de bewustwording. Kennedy die in 1960 president werd, in '65 provo in Nederland, op weg naar mei '68. Toch leek die mei-revolutie ondergeschikt aan het duel tussen Herman Van Springel en Jan Janssen"¹¹³

Zoals iedereen was ook Jan Wauters een kind van zijn tijd. Bij Wauters was die tijd de jaren 60. Ongetwijfeld heeft het toenmalige maatschappelijk klimaat de twintiger die Wauters toen was mee gevormd. In tegenstelling tot de twee hierboven besproken inspiratiebronnen komen de jaren 60 als dusdanig niet expliciet naar voren in de bronnen. Toch is het onontbeerlijk rekening te houden met de algemene tendensen in die periode bij een analyse van Wauters' loopbaan. De jaren 60, in het collectieve geheugen vaak aangeduid als de *golden sixties*, staan symbool voor economische groei en de bijhorende welvaartsstijging. Mei '68 was het maatschappelijk orgelpunt van een decennium, waarin voor Wauters de bewustwording centraal stond. Wauters kortweg het etiket van *soixante-huitard* opkleven, is fout. In de eerste plaats was hij geen student in die periode en ten tweede was hij niet radicaal in zijn ideeën; Wauters was niet iemand die op de barricaden ging staan. Wel was hij in zijn visie en houding ontegensprekelijk onderdeel van de generatie die in de jaren '60 de kop opstak. Er heerste een sfeer van scepticisme tegenover de heersende machten en autoriteit in het algemeen en de plaats van het individu in de samenleving kwam centraal te staan. Die kritische instelling kwam op tal van plaatsen in Europa en in verschillende vormen op het voorplan, een fenomeen dat de Amerikaanse filosoof Lionel Trilling als *an adversary culture* benoemde. Het wijst op het verval van het publieke vertrouwen in gevestigde instituties en de heersende waarden en normen.¹¹⁴ Het was een instelling die zich ook bij Wauters ontwikkelde tijdens zijn studentenjaren en dus gelijkloopt met het afscheid van zijn landelijke achtergrond. "Wij gaan niet zomaar slikken wat ons hier voorgehouden wordt," beschrijft Wauters' echtgenote hun gezamenlijke houding in die periode. Opvallend is wel dat hij na zijn studententijd terugkeerde naar zijn geboortestreek en als leerkracht dus ook deel uit maakte van het establishment. Daar ervoer hij wel snel het beperkende van die omgeving. Het is daarom moeilijk in te schatten hoe sterk dat idee van non-conformisme en anti-establishment tijdens zijn studentenjaren reeds aanwezig was. Zijn keuze voor de BRT was er in principe ook één voor het establishment, al bestond er op dat

¹¹² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: P. VAN LIEMPT, 'Ik was geil naar het Nederlands', *Het Parool* (4 mei 1996), 53.

¹¹³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *Tourmemoires (3)*, 1995.

¹¹⁴ T. BUCHANAN, *Europe's Troubled Peace, 1945 to present*, Oxford, 2012, 98-116; J.C.H. BLOM e.a., *Geschiedenis van de Nederlanden*, Amersfoort, 2013, 357-367; H. RRIGHART, *De Eindeloze jaren zestig, Geschiedenis van een Generatieconflict*, Amsterdam, 1995, 3-17.

moment vanzelfsprekend geen andere mogelijkheid om op de radio als sportjournalist aan de slag te gaan. Toch zou hij doorheen zijn carrière een ambigue relatie met zijn werkgever behouden. Enerzijds één van genegenheid voor de kansen die hij kreeg maar anderzijds ook van frustratie door de beperkingen die hem werden opgelegd, waarover later meer. Gedurende zijn loopbaan kwam zijn non-conformisme bijvoorbeeld ook sterk naar voor in zijn afkeer voor wat hij de 'Vlaamse tevredenheidscultuur' noemde, waarbij alles als goed en mooi wordt voorgesteld en de mensen rap tevreden zijn. Dat leidde volgens Wauters tot een soort onderdanigheid ten aanzien van "de hogere machten".¹¹⁵

Zoals eerder aangehaald, zette de tijdsgeest Wauters niet aan om de straat op te komen maar was het vooral het bevragende en kritische element dat Wauters in zijn journalistiek incorporeerde. Hier dient ook weer de link met Nederland gelegd te worden, waar die jaren 60-beweging veel sterker was dan in Vlaanderen en sneller het medialandschap aantastte. Het sterk verzuilde Nederland kwam los van zijn starre confessionele indeling en bladen als *Vrij Nederland*, *De Groene Amsterdammer* en *Het Elseviers Weekblad* kwamen al snel met een vernieuwende, open en bevragende journalistiek op de proppen.¹¹⁶ In Vlaanderen bewandelde *HUMO* onder Guy Mortier vanaf eind jaren 60 hetzelfde pad.¹¹⁷ Niet geheel verrassend dus zou Wauters later ook voor dat blad de pen opnemen.¹¹⁸

Niet enkel het maatschappelijke klimaat maar ook de sportieve gebeurtenissen voor 1974 stelden Wauters in staat zich volledig te ontplooiën. In de eerste plaats was er de opkomst van Eddy Merckx. In *casestudy 4* volgt een grondigere analyse van de opmerkelijke relatie tussen sportjournalist Wauters en wielrenner Merckx, maar het is onmogelijk om het over het begin van Wauters' loopbaan te hebben zonder Eddy Merckx ter sprake te brengen. Beiden stonden midden jaren 60 voor het begin van wat later een succesvolle carrière zou blijken. Merckx groeide snel uit tot de nieuwe voorman van het Belgische wielrennen en ontpopte zich tot de *chouchou* van wiewerminnend Vlaanderen. Een televisie in de woonkamer bleef eerder een uitzondering in de jaren 60 en de overgrote meerderheid van het publiek was dus aangewezen op de radio om de wedstrijden te volgen.¹¹⁹ De exploits van Merckx gaven Wauters de kans een groot publiek te bereiken en zijn lyrische beschrijvingen maakten van hem een bemind verslaggever. Het jaar 1969 was cruciaal. In de Ronde van Italië werd Merckx in mei betrapt op doping. Wauters geraakte die dag tot bij de aangeslagen Merckx in zijn hotelkamer in Savona. Het daaropvolgende interview met een huilende Merckx werd Wauters' *evergreen* en een klassieker in archiefprogramma's. Enkele maanden later bracht Wauters verslag uit van de eerste van vijf Tourzeges van Eddy Merckx, 30 jaar na de vorige Belgische winnaar. Het dagelijkse radioprogramma *Komt*

¹¹⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. HEYLEN, 'Het Temperament van Jan Wauters', *Humo* (22 juli 1993), 25-31.

¹¹⁶ H. WIJFJES, *Journalistiek in Nederland 1850-2000*, Amsterdam, 2004, 336-343.

¹¹⁷ K. DRAECK, *Van radioblad naar méér dan radio- en televisieweekblad: geschiedenis en inhoudsanalyse van Humoradio/Humo (1936-1991)*, Onuitgegeven Licenciaatsverhandeling, KU Leuven, Faculteit sociale wetenschappen, Departement Communicatiewetenschappen, 1992, 76-92.

¹¹⁸ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

¹¹⁹ L. DESMET, *Dat was het Nieuws*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 2006, 93-98.

vrienden in de Ronde behaalde ongeziene cijfers met meer dan 100.000 trouwe luisteraars.¹²⁰ De impact die die Tour en zijn verslaggeving had op het Belgische publiek blijkt onder meer uit het feit dat uitgeverij Heideland-Orbis datzelfde jaar nog een boek op de markt bracht waarin de korte ritverslagen van Jan Wauters en zijn kompanen gebundeld zijn.¹²¹

Ook de eerste twee kennismakingen met de Olympische Spelen zijn van een niet te onderschatten belang. Wauters trok in '68 voor het eerst in zijn carrière, er zouden er nog drie volgen, naar de Olympische Spelen, die dat jaar in Mexico plaats hadden. Hij werd er geconfronteerd met studentenprotesten en zag hoe tweehonderd jongeren werden beschoten door de politie nog voor de Spelen van start gingen. Wauters verwonderde zich over de weinige aandacht die de protesten kregen in de pers en probeerde zelf met studenten te gaan spreken, als één van de enige sportjournalisten naar eigen zeggen.¹²² Hij leek echter de ruimte en/of de journalistieke maturiteit te missen om in zijn eigen werk veel aandacht aan de kwestie te besteden. Enkele jaren later gaf hij in een interview aan dat die Spelen in Mexico van hem een volwassen sportjournalist maakte. Hij ontdekte hoe belangrijk het was om verder te kijken dan sport en daarenboven steeds kritisch te staan tegenover de onderwerpen die hij versloeg.¹²³ Tijdens de volgende Olympische Spelen werd die link tussen politiek/maatschappij en sport opnieuw pijnlijk duidelijk. In München in 1972 was Wauters in het Olympisch dorp vanop de eerste rij getuige van de gijzeling van enkele Israëliëse atleten door de Zwarte September beweging. Het was hij die de bewuste ochtend contact opnam met de redactie in Brussel en België via de radio de hele voormiddag op de hoogte hield van de gebeurtenissen.¹²⁴ Tijdens het verdere verloop van die Spelen kwam Wauters voortdurend terug op de gijzeling en de gevolgen. Een goed voorbeeld is een stuk waarin hij zich boog over de Olympische waarden en zich een sterk tegenstander toonde van de verderzetting zoals door Avery Brundage, de toenmalige voorzitter van het IOC, was beslist. Ook hier is de combinatie analyse en opiniëring, net als in zijn stukken voor *Langs de Lijn*, karakteristiek.¹²⁵

¹²⁰ M. ADRIAENS, *De Muur van Geraardsbergen, Liefde en Lijden van de Vlaamse coureur*, Leuven, 1996, 219.

¹²¹ J. WAUTERS, P. THEYS en M. STASSIJNS, *Dagboek van de Ronde die Eddy won*, Hasselt, 1969.

¹²² *Het Eeuwfeest*, VRT Radio, 4 juni 2000.

¹²³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'Spreken met Jan Wauters - Wat is er van de sport?', Brugsch Handelsblad (28 december 1974), 1 en 11.

¹²⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Olympische Spelen: J. WAUTERS, Olympische Spelen 1972, 5 september 1972.

¹²⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Olympische Spelen: J. WAUTERS, Olympische Spelen 1972, ongedateerde kladversie.

1.2.4 Tussen entertainment en informatie?

"Het is een beetje een valse tegenstelling, om sport ofwel in het kamp van het entertainment of in het kamp van de journalistiek te willen duwen, of als infotainment af te doen. Sport is sport, en daar passen wij journalistieke criteria op toe, gericht op kwaliteit"¹²⁶

De hierboven besproken inspiratiebronnen hebben allemaal bepaalde elementen aangebracht die mede de visie en stijl van Jan Wauters hebben gevormd in zijn beginjaren. Maar wat is nu precies zo typisch voor Jan Wauters?

Het startpunt van Wauters' sportjournalistiek was de grote affiniteit met en zijn door de jaren heen opgebouwde kennis van de sport. Hoewel hij vanaf het begin van zijn loopbaan niet meer actief aan sport deed, zaten wielrennen en voetbal bij hem in de genen en was het de enorme interesse in sportactualiteit die hem dreef om sportjournalist te worden. Dat lijkt misschien voor de hand liggend, maar bleek het toen allerm minst te zijn. De eerste generatie radiosportjournalisten van de BRT werden uit de algemene redactie gekozen bij gebrek aan goede kandidaten na het veeleisende examen voor sportjournalisten net na de Tweede Wereldoorlog.¹²⁷

Het reporterschap was de kern, zeker in die eerste jaren, van Wauters' werk. Hij was één van de eersten die de kans kreeg het statuut van 'de man op de motor' op zich te nemen. Tot midden jaren 60 was er enkel sprake van een zogenaamde aankomstreportage, waarbij de verslaggever aan de eindmeet zat en enkel kon beschrijven wat hij in die laatste hectometers zag. Het was de Nederlander Theo Koomen die in 1966 het idee lanceerde om vanaf de *buddyseat* van een motor verslag te doen.¹²⁸ De BRT nam die techniek over en Wauters werd voor bijna 30 jaar lang de vaste rechtstreekse verslaggever vanop de motor. Het stelde hem als het ware in staat mee in het peloton te rijden, stiekem een verwezenlijking van Wauters' kinderdroom om beroepswielrenner te worden en "de zweetgeur van de sport" te ruiken. Ook op het gebied van voetbalverslaggeving was Wauters de onbetwiste nummer één van de radiosportredactie. Hij deed de belangrijkste Belgische en Europese wedstrijden en versloeg tot aan zijn pensioen alle WK's en EK's. Doorheen de jaren creëerde Wauters zijn eigen gekende commentaarstijl. Altijd focussend op een helder en creatief taalgebruik maar steeds met de nodige emotie om zo de spanning van de wedstrijd naar de luisteraars over te brengen. In *casestudy 3* volgt een grondigere analyse van zijn taalgebruik.

¹²⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: P. CNOP, 'De Klank van het Zweet', *Omroepwerk* (datum onbekend), 4-5.

¹²⁷ I. VAN DER JEUGT, *Veel meer dan Reporter 17*, Onuitgegeven Licenciaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Geschiedenis, 1992, 80-89.

¹²⁸ H. WIJFJES, *Journalistiek in Nederland 1850-2000*, Amsterdam, 2004, 363.

Sportjournalistiek ging echter verder dan gejubel en gejuich achtte Wauters, die zich blauw ergerde aan de supporter-reporter.¹²⁹ In de eerste plaats was er volgens hem nood aan beschouwing. Zo zou het radioprogramma *Sportmagazine* onder zijn impuls veel meer gebaseerd worden op de sportactualiteit van de dag en niet louter een verzameling van cursiefjes blijven. Wielerlegende Rik van Looy zei ooit over het programma: "Als een Belg een etappe in de Ronde van Spanje won, repte men er met geen woord over."¹³⁰ De beschouwelijk-analyserende stijl zou zich verder ontwikkelen naar echt kritische journalistiek waarin de sport steeds in een breder maatschappelijk kader werd geplaatst. Die houding kende zijn kiem in Wauters' universitaire opleiding en ontpopte zich onder invloed van Piet Theys, zijn verschillende connecties met Nederland en de gebeurtenissen waarmee hij zelf geconfronteerd werd. Hij ondernam zijn eerste pogingen tot een kritische sportjournalistiek samen met Piet Theys. In 1972 liet hij daarover deze uitspraak optekenen in *Vrij Nederland*: "Op sportjournalistiek gebied staan Theys en ik ook alleen. We hebben dit jaar de Tour de France erg kritisch benaderd en een beetje doorgepikt. Daar zijn ze in België nog niet aan toe."¹³¹ Het feit dat het Belgische publiek daar naar zijn mening nog niet klaar voor was, weerhield hem er twee jaar later als hoofd van de sportredactie niet van toch sterk in te zetten op die kritische koers, waarover meer in *casestudy 1*.

¹²⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. M. S., 'Wat is er eigenlijk van de sport, Jan Wauters?', *Vandaag* (niet precies gedateerd), 207-212.; C. BERTEELE, persoonlijk interview, 7 maart 2016.

¹³⁰ M. ADRIAENS, *De Muur van Geraardsbergen, Liefde en Lijden van de Vlaamse coureur*, Leuven, 1996, 218.

¹³¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. BAREND en H. VAN DORP, 'BRT-verslaggever Jan Wauters', *Vrij Nederland* (23 december 1972), 25.

1.3 De gouden boog van het leven¹³²

1.3.1 Chef van de radiosportredactie

"Ik heb het op mij genomen om hier, eerste man radio sport zijnde, de organisatie draaiende te houden. Ik zie het als een soort van opdracht om een klimaat te creëren waarin een sportredactie kan functioneren"¹³³

Het is niet duidelijk wanneer Jan Wauters precies de taak van hoofd van de radiosportredactie op zich nam. Theys kreeg vanaf begin jaren '70 steeds meer te kampen met gezondheidsproblemen en was frequent voor lange periodes afwezig. Het was Jan Wauters die tijdens die afwezigheden Theys' taken overnam en de leiding over de redactie kreeg.¹³⁴ Begin '74 werd Wauters officieel gepromoveerd tot redactiesecretaris na de overstap van Piet Theys naar de productiecel literaire uitzendingen; in augustus van dat jaar stierf Theys op 47-jarige leeftijd.¹³⁵

De radiosportredactie maakte deel uit van de cel 'Sport Radio-TV'. Aan het hoofd van die overkoepelende cel stond tot 1982 Wim de Gruyter.¹³⁶ De cel 'Sport Radio-TV' viel samen met 'TV-Journaal', 'TV-Duiding' en 'Radionieuws en -duiding' onder Karel Hemmerechts¹³⁷, de bestuursdirecteur Informatie van 1973 tot 1990.¹³⁸ Wauters' officiële titel was die van redactiesecretaris van de radiosportredactie tot de hervorming in 1982. Op dat moment nam Wim de Gruyter afscheid van de BRT en werd de sportredactie in de praktijk opgedeeld in een radio- en televisiesectie; Wauters kreeg de functie hoofdredacteur radiosport, Daniel Mortier¹³⁹ kwam aan het hoofd van de televisie te staan.¹⁴⁰ Voormalige collega's beschrijven Wauters unaniem als iemand met een kamervullende persoonlijkheid en een autoritaire leider. Hij had het volledige zeggenschap over wat er op de radiosportredactie

¹³² Jan Wauters beschouwde de periode tussen je 33e en 43e levensjaar als "het leven met een gouden boogje": BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VAN SCHOONDERWALT, 'Ik moet kunnen zien of al het vet van de billen is', *De Volkskrant*, 26 juni 1993.

¹³³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: S. VAN VOLCEM, 'Jan Wauters', *Vlaamse Weekblad*, 14 februari 1992.

¹³⁴ J. VAN DEN BERGHE, e-mail-interview, 29 april 2016.

¹³⁵ P. THEYS, *Kordate Aarzelingen, Aformismen*, Antwerpen, 1975; *BRT Jaarverslag 1974*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1974; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *Piet Theys, een man van grote klasse*, ongedateerd.

¹³⁶ De Gruyter (1919-1999) was in 1954 één van de eerste sportjournalisten van de BRT, toen nog het NIR. Later nam hij de algemene leiding van de sportredactie op zich; K. TIRECA, *Sport binnen de programmastrategie van de omroep*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 1990, 69.

¹³⁷ Hemmerechts (1925-2007) begon in '52 bij de BRT. Van '60 tot '73 was hij directeur van het secretariaat van de Algemene Directie, om in 1973 Nic Bal op te volgen als bestuursdirecteur Informatie.

¹³⁸ *BRT Jaarverslag 1976*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1976; L. DESMET, *Dat was het Nieuws*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 2006, 134.

¹³⁹ Mortier (1934-2002) begon zijn carrière begin jaren 50 op de radio maar stapte als snel over naar de televisiesportredactie. Hij was de vaste commentator bij tenniswedstrijden, WK voetbal en de Olympische Spelen. In 1980 volgde hij Wim de Gruyter op.

¹⁴⁰ Die nieuwe titel van hoofdredacteur verandert niets aan zijn taken. Belgische Radio en Televisie, *Jaarverslag*, 1976; L. DESMET, *Dat was het Nieuws*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 2006, 134; K. TIRECA, *Sport binnen de programmastrategie van de omroep*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 1990, 69.

gebeurde en kon zijn eigen visie sterk doordrukken. De basis van zijn beleid was het streven naar de hoogst mogelijke kwaliteit; één van zijn vele adagia luidde dan ook "geen flauwekul".¹⁴¹ Een grondigere analyse van Wauters als hoofd van de sportredactie en leermeester van anderen volgt verder in dit hoofdstuk.

Op inhoudelijk vlak was voornamelijk de introductie van het dagelijkse *Wat is er van de sport?* (zie *casestudy 1*) belangrijk. De vervanger van het ter ziele gegane *Sportmagazine* was Wauters' stokpaardje dat tot het einde van de 20e eeuw op het eerste radiokanaal van de BRT/VRT te horen was.¹⁴² Het was hét medium bij uitstek voor beschouwelijke en kritische sportjournalistiek. Minder ingrijpend maar wel illustratief was de invoering van de rubriek *Op Lokatie*, waarbij een minder voor de hand liggend sportevenement zoals bijvoorbeeld Waregem Koerse of een lezing over sport van een rechtstreeks verslag werd voorzien. De klassieke weekenduitzendingen, op zaterdagavond en *Sportmarathon* op zondagmiddag, bleven behouden.¹⁴³

Naast het uitzetten van de inhoudelijke lijnen stond Wauters ook in voor het organisatorische en administratieve luik van de sportredactie, daarin tot aan zijn pensioen bijgestaan door zijn secretaresse Paulette Kestemont.¹⁴⁴ Met Carlos de Veene, Marc Stassijns, Gui Polspel, Jan van Den Berghe en Gert Fonteyne waren er naast Jan Wauters aanvankelijk vijf vaste radiosportjournalisten in dienst. Er werd gerekend op een groot aantal losse medewerkers, zowel jonge mensen in de aanloop naar een vast contract als mensen die wekelijks de plaatselijke sportwedstrijden versloegen.¹⁴⁵ Wauters' promotie tot hoofdredacteur was voor hem niet het signaal om de rechtstreekse verslaggeving aan anderen over te laten, hij bleef de vaste commentator van de grootste wiel- en voetbalwedstrijden.

Casestudy 1: Confrontatie(sport)journalistiek: Wat is er van de Sport?

"Dat vraagteken bij de naam van het magazine staat daar niet voor niks. De vraagstelling is belangrijk, met alle mogelijke aksenten. Wat is er...eigenlijk - dat zit erin weggestopt - van de sport? Dus: wat is er van de mens, van onszelf? Waar zijn we mee bezig? Jawel, vaak is er overwaardering rond de sport. Ik moet daar op ingaan. Ik kan niet alleen leven van directe emotie."¹⁴⁶

Wauters benaderde de sport steeds met een kritische en bevrugende houding. Sportjournalistiek werkte volgens hem op drie niveaus. In de eerste plaats moet de sportjournalist de vraag stellen 'wat gebeurt er?' en zo de feiten vaststellen en voorleggen aan het publiek. Ten tweede moet hij zich afvragen waarom

¹⁴¹ P. VANDENBEMPT, persoonlijk interview, 18 april 2016.

¹⁴² *BRT Jaarverslag 1974*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1974.

¹⁴³ *BRT Jaarverslag 1974*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1974.

¹⁴⁴ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

¹⁴⁵ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

¹⁴⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. VANDEWEGHE, 'Het Verhevigde Leven', *De Morgen* (23 juni 1993), 32; *Het Vrije Westen*, VRT Radio, 23 januari 1992.

die feiten gebeuren, wat die betekenen en welke gevolgen die hebben. Ten slotte moet de sportjournalist ook de confrontatie durven aangaan met de mensen uit de sportwereld, met het publiek en met zichzelf. Wauters bestempelde zijn werkwijze om die reden liever als confrontatiejournalistiek dan als kritische journalistiek.¹⁴⁷ Naar zijn mening was kritisch zijn inherent aan journalistiek: "Je neemt waar, je analyseert wat je gezien hebt en je bericht erover. Dat kan niet anders dan kritisch zijn. Als sportberichtgeving louter entertainment wordt, hoort ze, vind ik, nauwelijks nog thuis bij de journalistiek."¹⁴⁸ Een kritische houding was daarenboven ook inherent aan Wauters' persoon, die naar alles en iedereen - ook naar zichzelf - met een kritische blik keek.¹⁴⁹ Zijn confrontatiejournalistiek uitte zich in twee vormen, die niet absoluut gescheiden waren. Enerzijds ging hij specifiek binnen de sport op zoek en probeerde hij wantoestanden zoals doping, corruptie, omkoping... aan de kaak te stellen. Anderzijds plaatste hij sport ook in een breder maatschappelijk kader; de sport was geen eiland binnen de samenleving en had met net dezelfde problemen te kampen als andere domeinen van de samenleving. Het bekendste voorbeeld van die tweede vorm is zijn verslaggeving van het WK voetbal in Argentinië, waarover meer in *casestudy 2*. Eén van de belangrijkste exponenten van zijn confrontatiejournalistiek was zijn aandacht voor doping, vooral in het begin van zijn loopbaan. Wauters was naar eigen zeggen één van de eerste Vlaamse sportjournalisten die dopinggebruik binnen de wielwereld ter sprake bracht en het publiek bewust maakte van deze gangbare praktijk.¹⁵⁰ Hij maakte van de 'strijd' tegen doping aanvankelijk echt zijn handelsmerk: hij hield verschillende thema-uitzendingen van *Wat is er van de Sport?*, was in 1975 voorzitter van een nationaal symposium over doping en in interviews was het een steeds terugkerend gespreksonderwerp.¹⁵¹ Later zou hij, onder meer vanwege de hieronder beschreven evolutie, zich niet meer zo sterk profileren als dopingkenner en -bestrijder en er een meer genuanceerde mening op nahouden.¹⁵²

Al redelijk vroeg, na ongeveer tien jaar, onderging Wauters' werkwijze een verandering. Zijn benadering van de sport bleef hetzelfde, hij bracht het alleen anders naar buiten. In de beginjaren hanteerde hij een expliciet kritische sportjournalistiek waarbij hij vanuit zijn bevragende stijl steeds op zoek ging naar antwoorden op zijn vragen en tegenover het publiek een soort moraliserende stijl aannam. Hoewel hij dat opvoedende element steeds bleef behouden, zowel in zijn confrontatiejournalistiek als in zijn omgang met taal, liet hij zijn eigen conclusies minder op de voorgrond treden. "Dat wil niet zeggen dat ik in de microfoon ga zitten roepen: sport hoort in een brede maatschappelijke context thuis! Ik wil het subtieler houden.", liet hij in '85 optekenen.¹⁵³ Het waren de vragen, en niet de antwoorden, die prioritair

¹⁴⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. M. S., 'Wat is er eigenlijk van de sport, Jan Wauters?', *Vandaag*, maart 1976 (niet precies gedateerd), 207-212.

¹⁴⁸ R. T' SAS, 'De kleine diogenes en de sport', *De Groene Amsterdammer* (7 november 1985), 1-12.

¹⁴⁹ R. T' SAS, 'De kleine diogenes en de sport', *De Groene Amsterdammer* (7 november 1985), 1-12.

¹⁵⁰ *Sportmarathon*, VRT Radio, 6 september 1998.

¹⁵¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. DE CONINCK, 'Humo sprak met: Jan Wauters', *Humo*, eind 1970 (niet precies gedateerd), 22-35; *Wat is er van de Sport?*, VRT Radio, 29 april 1975; 'Dopingsymposium', *Het Journaal*, VRT Televisie, 23 februari 1975.

¹⁵² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: K. REGELBRUGGE, 'Jan Wauters', *Het Nieuwsblad* (3 juli 1993), 35.

¹⁵³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: R. T' SAS, 'De kleine diogenes en de sport', *De Groene Amsterdammer* (7 november 1985), 1-12.

waren. Wauters liet nog steeds zijn mening doorschijnen over personen, instanties en gebeurtenissen maar proclameerde veel minder de waarheid in pacht te hebben; hij poneerde zijn stelling, vaak in de vorm van een (geschreven) column, bewust als een persoonlijke analyse. Het is in dat opzicht logisch dat Wauters nooit uitgroeide tot een onderzoeksjournalist *pur sang*. Hij legde zich niet toe op grote dossiers waar hij maanden aan werkte. Wauters ging diepgravend te werk, maar wel op het niveau van de dagelijkse actualiteit. Tot zijn eigen ontgoocheling soms: "Ik zou dit allemaal wel eens dieper willen onderzoeken, niet in een dagelijks luikje, maar in een doorkijk op de problematiek, op de structurele aktualiteit."¹⁵⁴

Met *Wat is er van de sport?* creëerde Wauters begin 1974 op de radio een dagelijks platform voor zijn confrontatiejournalistiek.¹⁵⁵ Inspiratie voor de titel vond Wauters bij het gedicht 'Wat is er van de nacht?' van de Nederlandse schrijver Isaïc da Costa.¹⁵⁶ Cruciaal was het vraagteken achter die titel, volgens Wauters een unicum voor een BRT-radioprogramma. "Het plaatsen van vraagtekens bij de uitroeptekens van de sport", luidde de slagzin.¹⁵⁷ Het programma liep tot eind jaren 90 en heeft in verschillende constellaties bestaan. Eerst dagelijks om kwart voor zeven, daarna om kwart na zes.¹⁵⁸ Eind jaren 70 werd het aantal uitzendingen per week voor enkele jaren gereduceerd van vijf naar twee, op maandag en donderdag.¹⁵⁹ In 1982 nam het programma zijn 'definitieve' en bekendste vorm aan: elke weekdag om kwart voor zes ongeveer 15 minuten op het eerste radionet van de BRT.¹⁶⁰ Hoewel het altijd onderdeel bleef uitmaken van een ander programma had *Wat is er van de sport?* een uitgesproken eigen karakter. Het kende een herkenbare begin- en eindtune en inhoudelijk een duidelijk afgelijnd format, in tegenstelling tot het huidige dagelijkse sportprogramma. Dat maakt integraal deel uit van het bredere actualiteitsprogramma en zowel de invulling als de lengte hangt af van de sportactualiteit van de dag.¹⁶¹ De productie van *Wat is er van sport?* was het werk van de hele redactie. Elke week stond één vaste journalist garant voor de samenstelling en eindredactie, de afzonderlijke stukjes werden door de verschillende redactieleden gemaakt. De presentatie lag telkens in andere handen, de enige constante doorheen al die jaren was dat Wauters het programma op maandag en donderdag presenteerde.¹⁶²

Inhoudelijk bestond *Wat is er van de sport?* uit drie pijlers.¹⁶³ In de eerste plaats bleef het een actuaamagazine dat de luisteraar het belangrijkste sportnieuws van de dag bracht. In drukke sportperiodes, bijvoorbeeld tijdens de Olympische Spelen of een belangrijk voetbaltoernooi, vulde die

¹⁵⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. RIJPENS, 'Hoe nederig hij is gebleven, onze kampioen', *Knack* (5 februari 1977), 37-38.

¹⁵⁵ *Wat is er van de sport?*, VRT Radio, 1974-1998.

¹⁵⁶ J. VAN DEN BERGHE, e-mail-interview, 29 april 2016.

¹⁵⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. VANDEWEGHE, 'Het Verhevigde Leven', *De Morgen* (23 juni 1993), 32; *Het Vrij Westen*, VRT Radio, 23 januari 1992.

¹⁵⁸ *BRT Jaarverslag 1974*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1974.; *BRT Jaarverslag 1975*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1975.

¹⁵⁹ *BRT Jaarverslag 1978*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1978; *BRT Jaarverslag 1979*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1979.

¹⁶⁰ *BRT Jaarverslag 1982*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1982.

¹⁶¹ *Vandaag*, VRT Radio, 3 mei 2016.

¹⁶² J. VAN DEN BERGHE, e-mail-interview, 29 april 2016; C. VANDEGOOR, , persoonlijk interview, 29 maart 2016.

¹⁶³ Voor deze analyse zijn verschillende afleveringen van *Wat is er van de sport?* doorheen de jaren beluisterd. In voetnoot wordt er steeds verwezen naar één aflevering die een goed voorbeeld is van die pijler.

pijler quasi het hele programma.¹⁶⁴ Ten tweede maakten ook interviews met allerhande mensen uit de sportwereld een essentieel deel uit van *Wat is er van de sport?* Zowel atleten, trainers als sportbestuurders kwamen uitvoerig aan bod. Via die uitgebreide interviews, soms tot 2/3^e van het programma, wilde men de luisteraar meer bieden dan de gangbare quotes van voor en na de wedstrijd.¹⁶⁵ Een derde pijler was de analyse en de opinie, die niet elke aflevering, maar minstens enkele keren per week aan bod kwam. Door middel van een soort gesproken column ging de journalist in kwestie, in het merendeel van de gevallen Jan Wauters, dieper in op een bepaald nieuwsfeit, zowel analyserend als opiniërend. Dat kon bijvoorbeeld de opstelling van de Rode Duivels zijn, maar evengoed een omkopschandaal in eerste klasse.¹⁶⁶ Het kritische en bevragende zat, ook onder invloed van de hierboven beschreven evolutie naar meer subtiliteit in zijn stijl, niet enkel in die laatste pijler. Ook in de inleidingen en de manier waarop onderwerpen werden aangesneden, kwam de bevragende en kritische stijl naar boven.

Wat is er van de sport? groeide uit tot een vaste waarde en de titel werd een begrip bij sportminnend Vlaanderen. Dat het publiek het programma wist te smaken, blijkt uit de luistercijfers, die echter beperkt voorhanden zijn. In de beginjaren trok het dagelijks zo'n 100.000 luisteraars.¹⁶⁷ Dat aandeel zou in de loop van de jaren nog sterk toenemen. Uit cijfers van het jaarverslag van de BRT blijkt dat *Wat is er van de sport?* met gemiddeld 152.800 luisteraars in 1997 zelfs het derde best beluisterde programma van *Radio 1* was.¹⁶⁸ Niet iedereen kon *Wat is er van de sport?* en bij uitbreiding Wauters' kritische benadering smaken. Vanuit een conservatiever (sportjournalistiek) milieu, *in casu* aangevoerd door weekblad *'t Pallieterke*, kwam in de beginjaren de kritiek dat Wauters de sport te negatief benaderde. Men verweet hem eveneens zich met de Nederlanders te vereenzelvigen en op de overige Vlaamse sportjournalisten neer te kijken.¹⁶⁹ Dit citaat uit 1977 geeft treffend hun visie en discours weer: "De voetbalwedstrijden worden afgedaan als kapitalistische zoethoudertjes voor een volk dat hoognodig door de linkse sportjongens moet worden wakkergeschud. Wanneer ze bij de radio een koereur zien, dan vermoeden ze dadelijk spuiten, pillen, korruptie en je krijgt er ongetwijfeld nog een preek en een oproep tot maatschappijhervorming bij. Sinds de dag dat Jan Wauters met zijn kritische sportbenadering begon, is het van kwaad naar erger gegaan."¹⁷⁰ Ook binnen de BRT waren er journalisten, bijvoorbeeld Nand Baert¹⁷¹, Bob Deps¹⁷² en Herman Verelst¹⁷³, die zich in de pers negatief uitlieten over Wauters' stijl.¹⁷⁴

¹⁶⁴ *Wat is er van de sport?*, VRT Radio, 23 juli 1976.

¹⁶⁵ *Wat is er van de sport?*, VRT Radio, 4 mei 1992.

¹⁶⁶ *Wat is er van de sport?*, VRT Radio, 9 oktober 1987; *Wat is er van de sport?*, VRT Radio, 29 februari 1984.

¹⁶⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'Radio en TV: Wauters', (magazine niet bekend), 1975 (niet precies gedateerd), 72.

¹⁶⁸ *BRT Jaarverslag 1997*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1997.

¹⁶⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: J. VAN TE, 'Maar Jandorie, daar is geen sporttekort', *'t Pallieterke* (13 oktober 1977), 19 BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: 'Links offensief', *'t Pallieterke* (8 september 1977), 2; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: 'Past Wauters voor Moskou?', *'t Pallieterke* (24 januari 1980), 4.

¹⁷⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: 'Radio', *'t Pallieterke* (7 april 1977), 2.

¹⁷¹ Baert (1932-1985) was een Vlaamse radio- en televisiepresentator die vooral in de jaren 70 en 80 bekendheid verwierf als quizpresentator op tv.

¹⁷² Deps (1923-2008) was tussen 1946 en 1986 chef voetbal op de sportredactie van *Het Volk*. Daarnaast werkte hij ook af en toe als correspondent voor de BRT-radio en televisie.

Ondanks deze commentaren, die overigens na eind jaren '70 grotendeels uitstierven, lijkt naast de massa ook het grootste deel van het sportjournalistieke establishment gewonnen voor Wauters' stijl. Begin jaren 70 rijgt hij de bekroningen vanwege zijn radiowerk aan elkaar: Prijs van de Vlaamse journalistenclub, Martini-prijs, Poma Persprijs, Beste radioreportage 1975 en twee maal de prestigieuze Gouden Klokke Roeland.¹⁷⁵ Hoewel het belang van de onderscheidingen die Wauters te beurt vielen veertig jaar na datum moeilijk in te schatten zijn, maakt het grote aantal duidelijk dat er zeker appreciatie was voor zijn werk. Onder invloed van de waardering voor zowel *Wat is er van de sport?* als zijn rechtstreekse verslaggeving groeide Wauters in de jaren 70 uit tot een publieksliefeling en vaste waarde binnen de Vlaamse sportjournalistiek.

1.3.2 Een haat-liefde verhouding met de BRT en Wauters' linkse imago

"De vraagtekens die achter mijn leven, 's mensen leven staan wil ik ook in de sport plaatsen en niets voor zeker aannemen, alert zijn, de eigen zekerheden ook voortdurend aan vragen onderwerpen. Noem dat links voor mijn part, maar het louter bij feiten houden is dan zeker objectief rechts"¹⁷⁶

Jan Wauters beschreef zijn keuze voor de radiosportjournalistiek in de jaren 60 als een keuze voor vrijheid. De BRT was op dat moment, en dat bleef het tot 1997, een zogenaamde parastatale en dus een (semi)overheidsbedrijf. Hoewel de openbare omroep een zekere onafhankelijkheid genoot, bleef de overheid vertegenwoordigd in de raad van bestuur en waren alle personeelsleden ambtenaren.¹⁷⁷ Er was dus overheidscontrole en personeelsleden konden, ook op journalistiek vlak, niet zomaar doen wat ze wilden. In de eerste jaren van zijn BRT-loopbaan kwam Wauters niet in aanvaring met zijn werkgever omwille van zijn werkmethode (daarvan wordt althans geen melding gemaakt in de bronnen). De verklaring hiervoor is tweërlei. Enerzijds is er de vrijheid binnen de sportredactie die Wauters benutte om zijn eigen ding te doen en zichzelf als journalist te ontplooien. Die eerste jaren lag de focus echter vooral op verslaggeving en kwam het sterk kritische of de maatschappelijke insteek nog niet uitgesproken naar voor. Wauters week nooit radicaal af van de regels of de gangbare werkwijze, hij volgde grotendeels de weg van zijn voorganger(s). Anderzijds was hij niet de verantwoordelijke. Het was Piet Theys die op dat moment de verantwoordelijkheid droeg voor wat er de ether in werd gestuurd.

¹⁷³ Verelst (1921-2005) werkte van 1946 tot 1982 bij de VRT. Hij stond mee aan de basis van sport op de openbare omroep en presenteerde *Arena* en later ook *Sportweekend*.

¹⁷⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: R. LEBUF, 'Over sport gesproken met Nand Baert', *Vooruit* (25 januari 1979), 13; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: J. VAN TE, 'Maar Jandorie, daar is geen sporttekort', *'t Pallieterke* (13 oktober 1977), 19; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: B. DEPS, 'Rode jongens zonder fatsoen', (bron onbekend), (datum onbekend).

¹⁷⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. STRYBOL, 'Met kritisch - stylistisch verzorgd - nerveus gefundeerd - permanent onrustig - net voorzichtig genoeg - radio sportkommentaar', *Het Vrije Waasland* (20 februari 1976), 24; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'Wat is er van Jan Wauters', *Ons Sportblad* (30 december 1985), 17.

¹⁷⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. M. S., 'Wat is er eigenlijk van de sport, Jan Wauters?', *Vandaag*, maart 1976 (niet precies gedateerd), 207-212.

¹⁷⁷ C. GOOSSENS, *Radio en Televisie in Vlaanderen: een geschiedenis*, Leuven, 1997, 164-168.

Bijgevolg zou het dus ook Theys zijn die bij strubbelingen op het matje zou worden geroepen door de BRT-directie. Toch liet Wauters in interviews al voor zijn hoofdredacteurschap zijn ongenoegen blijken. In 1970 had hij het in *HUMO* over de mogelijkheid om zijn eigen manier van sportjournalistiek te bedrijven "ondanks het BRT-apparaat". Hoewel ze hem niets in de weg legden, scheen in zijn bewoordingen toch door dat hij dat verrassend vond. Vooral de keuze voor het woord 'apparaat' en de bijhorende negatieve connotatie maken veel duidelijk.¹⁷⁸ Twee jaar later hakte hij er in de Nederlandse pers, waar hij gedurende zijn hele leven een uitlaatklep vond om zijn ongenoegen met betrekking tot zijn thuisland te laten blijken, nog steviger in. In *Vrij Nederland* noemde hij de BRT "een afspiegeling van onze banale maatschappij met zijn oppervlakkigheid en zijn weinig geestelijke spankracht".¹⁷⁹

In 1974 promoveerde Wauters tot redactiesecretaris en droeg bijgevolg de volledige verantwoordelijkheid voor wat de BRT-radio aan sport uitzond. Zijn werkwijze vormde voor het eerst een probleem voor de leiding van de BRT in '78. Dat jaar versloeg Wauters het WK voetbal in Argentinië, waarover meer in *casestudy 2*. Staatsterrorisme en schendingen van de mensenrechten waren er onder het regime van de militaire *junta* schering en inslag, iets wat Wauters graag op tape wilde vastleggen en via de radio, naast de dagelijkse wedstrijdverslagen, ook aan het Belgische publiek wilde meegeven.¹⁸⁰ Enerzijds het feit dat hij daar als sportjournalist niet voor bevoegd was en anderzijds het kritische gehalte van zijn reportages ten aanzien van het regime vielen bij de BRT-top, op dat moment onder leiding van Paul Vandebussche¹⁸¹, niet in goede aarde. In het officiële jaarverslag van de BRT besteedde directeur-generaal Informatie Karel Hemmerechts uitgebreid aandacht aan het voorval. Hij benoemde "de politieke achtergrond verslaggeving" als één van de belangrijkste deontologische kwesties van het jaar en vermeldde de twee voorwaarden van de beheersorganen verbonden aan Wauters' opzet. Voetbal moest nog altijd het leeuwendeel van de verslaggeving uitmaken en twee jaar later, op de Olympische Spelen in Moskou, moest Wauters met een even kritische blik het Sovjetregime benaderen. Ter afsluiting schreef Hemmerechts dat aan die eerste voorwaarde alleszins ruimschoots voldaan werd.¹⁸² In het jaarverslag van 1980 gaf Hemmerechts aan dat "de sportsectie van de radio een twee jaar oude verbintenis is nagekomen".¹⁸³ Volgens deze informatie lijkt de BRT relatief makkelijk om te gaan met Wauters' journalistieke keuzes in Argentinië. In een interview net na het WK gaf Wauters echter de indruk dat de beslissing van de BRT moeilijker lag dan ze zelf lieten uitschijnen. Hij heeft het moeten "bevechten" en ze hebben het hem "na lange en moeizame gesprekken" toegestaan, om het met zijn eigen woorden te zeggen. Ook bronnen dichterbij Wauters spreken over een ernstig conflict,

¹⁷⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. DE CONINCK, 'Humo sprak met: Jan Wauters', *Humo*, eind 1970 (niet precies gedateerd), 22-35.

¹⁷⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. BAREND en H. VAN DORP, 'BRT-verslaggever Jan Wauters', *Vrij Nederland* (23 december 1972), 25.

¹⁸⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, 'Argentinië, een radioverslag', 19 mei 1978-26 juni 1978.

¹⁸¹ Vandebussche (1921-2011) startte midden jaren 40 op de radionieuwsdienst van het NIR. Tussen 1960 en 1986 was hij de eerste administrateur-generaal van de BRT.

¹⁸² *BRT Jaarverslag 1978*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1978.

¹⁸³ *BRT Jaarverslag 1980*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1980.

voornamelijk met Wim de Gruyter, die de politiek getinte reportages niet wilde toestaan.¹⁸⁴ In datzelfde interview gaf Wauters inderdaad aan dat hij niet zozeer tegenstand kreeg van de hoogste *échelons* binnen de BRT maar dat hij vooral moeilijkheden ondervond op het "tussen-niveau", zonder hierbij namen te noemen.¹⁸⁵

Door zijn kritische stijl kreeg Wauters de stempel van linkse journalist. Hoewel hij zich nooit politiek engageerde en met termen als links en rechts zeer omzichtig dient omgesprongen te worden, is Wauters te situeren in het linkse kamp. Zoals voormalig medewerker Koen Meulenaere het verwoordde: "Jan was liever alleen links, dan samen met de rest rechts". Die uitspraak vat sterk de visie van Wauters samen.¹⁸⁶ Het waren niet zozeer de politieke standpunten of de ideologie die hem die stempel van links gaven maar eerder zijn non-conformistische en individualistische houding, waar hij graag mee uitpakte. Zijn kritische werkmethode en afkeer van autoriteit en dus ook van rechts, maakten van hem een linkse journalist. Niet enkel zijn journalistieke stijl, maar ook zijn werk buiten de BRT-radio droeg daar toe bij. Zo leverde hij bijdragen voor bladen van linkse signatuur zoals *Vrij Nederland*, *Humo* en *De Morgen* en was hij geregeld te gast in de Nederlandse linksgeoriënteerde radioprogramma's in de jaren 70. In het gezelschap van Frits Barend¹⁸⁷ en Henk van Dorp¹⁸⁸, twee Nederlandse (sport)journalisten met wie hij een sterke verwantschap voelde en die goede vrienden werden, zetelde hij in *FC Avondrood* en hij was geregeld te gast in *In de Rooie Haan*, een politiek praatprogramma van VARA.¹⁸⁹ Het gebruik van de term 'stempel' in deze alinea benadrukt het feit dat Wauters zich nooit uitsprak over zijn politieke voorkeur, in interviews antwoordde hij steeds afwijkend of ontkennend.¹⁹⁰ Hoewel hij zich dus zeer sterk profileerde als een non-conformist en aanhanger van een kritische journalistiek, ging hij nooit verder in op de conclusies die andere journalisten daar in verband met politieke standpunten uit trokken.

Dit korte intermezzo over Wauters' linkse imago is relevant in dit onderdeel over de BRT aangezien de openbare omroep lange tijd een gepolitiseerde instelling was. Niet enkel de Raad van Beheer was volgens de bestaande politieke verhoudingen samengesteld, het gehele personeelsbeleid op alle niveaus was erop geënt. Door de beperkte literatuur en de grote taboesfeer die rond het thema hing, is dit aspect van de BRT en Wauters' plaats daarin moeilijk te analyseren, zeker met betrekking tot zijn aanstelling als (losse) medewerker in 1964. Aangezien het om een 'lage' functie ging en hij als student van de Katholieke Universiteit Leuven kwam, werd aan zijn politieke kleur weinig aandacht besteed. Hij noemde het in een

¹⁸⁴ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

¹⁸⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'AMADA sprak met BRT-radioreporter Jan Wauters over de Mundial 78', *AMADA*, 5 juli 1978, 12-14.

¹⁸⁶ K. MEULENAERE, persoonlijk interview, 4 maart 2016.

¹⁸⁷ Barend (1947-) is een Nederlandse journalist, presentator en columnist. Hij was in de jaren 70 en 80 redacteur bij *Vrij Nederland* en samen met Henk van Dorp presenteerde hij tussen 1990 en 2006 *Barend en van Dorp*.

¹⁸⁸ Van Dorp (1940-) is een Nederlandse (sport)journalist en presentator en werkte voor *Vrij Nederland* en *NOS Studio Sport*. Samen met Frits Barend presenteerde hij tussen 1990 en 2006 *Barend en van Dorp*.

¹⁸⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. STRYBOL, 'Met kritisch - stylistisch verzorgd - nerveus gefundeerd - permanent onrustig - net voorzichtig genoeg - radio sportkommentaar', *Het Vrije Waasland* (20 februari 1976), 24; T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

¹⁹⁰ *De Tafel*, VRT Radio, 6 juni 1998; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews M. STRYBOL, 'Met kritisch - stylistisch verzorgd - nerveus gefundeerd - permanent onrustig - net voorzichtig genoeg - radio sportkommentaar' *Het Vrije Waasland* (20 februari 1976), 24.

interview een misvatting dat een partijkaart noodzakelijk is om de BRT-deuren te ontgrendelen.¹⁹¹ Bij zijn aanstelling tot redactiesecretaris kwam het al dan niet bezitten van een partijkaart wel als belangrijk feit naar voren. Historisch onderzoek toonde aan dat met betrekking tot de periode 1940-1960 voor kaderfuncties, en in het bijzonder voor radiojournalisten, bekwaamheid en persoonlijke inzet van ondergeschikt belang waren vergeleken met de politieke overtuiging van de kandidaten.¹⁹² In het geval van Wauters dienen er twee kanttekeningen gemaakt te worden. Ten eerste gaat het over bijna vijftien jaar na de onderzochte periode en ten tweede is deze bevinding van toepassing op de radiojournalisten van de algemene redactie en lijkt het vanzelfsprekend dat politieke kleur in het kader van sportverslaggeving minder belangrijk was. Toch was deze niet geheel onbelangrijk, zo blijkt uit een interview met Wauters uit 1976. Bij de promotie van Piet Theys was er sprake van om Jan Robberecht tot redactiesecretaris van de radiosport te benoemen om zo ook iemand met een Volksunieachtergrond een kaderfunctie te geven. In dat geval had Wauters, die zich in het interview de *dauphin* van Piet Theys noemt, naar eigen zeggen ontslag genomen. Om dit te voorkomen gaf hij aan verplicht te zijn om "kristelijke steun te zoeken om geestelijk te overleven": "Ik werd herhaalde malen opgebeld met de nadrukkelijke vraag of ik wel aan hun kant stond. Ergens dwingen ze je dan toch kleur te bekennen en desnoods kan je dan om alle twijfels weg te nemen, toch een partijkaart aanschaffen".¹⁹³ Hij benadrukte opnieuw niet in het bezit te zijn van een CVP-partijkaart en de politieke benoemingscultuur hartsgrondig te betreuren.¹⁹⁴ Hoewel hij bij zijn aanstelling als iemand van de katholieke strekking werd beschouwd, stroken Wauters' denkbeelden absoluut niet met die levensbeschouwing. Wauters is het typevoorbeeld van wat Cas Goossens in zijn geschiedenis van de BRT een 'politek dakloze' noemt. Sinds '68 manifesteerde dat verschijnsel zich, waarbij een groot aantal journalisten pertinent weigerde om zich in een zuil te laten onderbrengen.¹⁹⁵

Vanzelfsprekend was Wauters niet de enige BRT-journalist die er een kritische werkwijze op nahield. Eind jaren 70 kwam er vanuit politieke hoek kritiek op overdrijvingen in dat kritische discours en de te *gauchistische* BRT, die volgens sommigen werkte vanuit een linkse vooringenomenheid.¹⁹⁶ Het feit dat de Raad van Beheer Wauters expliciet oplegde om even kritisch te zijn voor het Sovjetregime als voor de *junta* in Argentinië, is een voorbeeld van de maatregelen van de BRT om op de eisen van de politieke meerderheid in te gaan. Nog een stap verder ging de BRT-top toen ze Wauters in '79 verbood mee te werken aan het net opgerichte *De Morgen*. Het dagblad ontstond uit de socialistische kranten *Volksgazet* en *Vooruit* en werd geleid door de voorman van '68 in Vlaanderen, Paul Goossens.¹⁹⁷

¹⁹¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'Spreken met Jan Wauters - Wat is er van de sport?', Brugsch Handelsblad (28 december 1974), 1 en 11.

¹⁹² J. C. BURGELMAN, *Omroep en politiek*, Brussel, 1989, 213-243.

¹⁹³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. STRYBOL, 'Met kritisch - stylistisch verzorgd - nerveus gefundeerd - permanent onrustig - net voorzichtig genoeg - radio sportcommentaar', *Het Vrije Waasland* (20 februari 1976), 24.

¹⁹⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'Spreken met Jan Wauters - Wat is er van de sport?', Brugsch Handelsblad (28 december 1974), 1 en 11.

¹⁹⁵ C. GOOSSENS, *Radio en Televisie in Vlaanderen: een geschiedenis*, Leuven, 1997, 114.

¹⁹⁶ C. GOOSSENS, *Radio en Televisie in Vlaanderen: een geschiedenis*, Leuven, 1997, 92.

¹⁹⁷ B. DELTOUR, *Tien jaar De Morgen: de perikelen van een progressieve krant in Vlaanderen*, Onuitgegeven licentiaatsthesis, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1988, 26-31.

Wauters liet er vanaf januari '79 in zijn gekende stijl wekelijks zijn licht schijnen over de sportactualiteit in zijn column 'Aan de Lijn'. De aankondiging van die nieuwe rubriek gaf meteen aan dat men bij *De Morgen* net op zoek was naar datgene waar men bij de BRT zo bang voor was: "Met nogal wat vraagtekens en misschien. Maar wel ingrijpend, vaak gedurfd [...]".¹⁹⁸ Slechts twee maanden later, begin maart 1979, werd Wauters door de BRT verboden om nog te schrijven voor *De Morgen*. Dit verbod kaderde in een algemene maatregel van de Raad van Beheer, die het BRT-personeel voortaan verbood om op regelmatige basis voor kranten en tijdschriften te werken.¹⁹⁹ Het is niet geheel duidelijk of deze maatregel een gevolg is van Wauters' columns of toevallig op dat moment genomen werd. Een reactie van Wauters is nergens in de bronnen terug te vinden; in de editie van *De Morgen* waarin het verbod bekend werd gemaakt, was de commentaar van de krant op de beslissing van de BRT niet mals: "Jan Wauters mag niet meer meewerken aan *De Morgen*. Dit is beslist door de kreupele koddebeiers die de jachtvelden van ons nationaal medium bewaken tegen linkse stropers".²⁰⁰ De krant trok ook in twijfel of het verbod even streng zou worden opgelegd aan BRT-coryfeeën zoals onder andere Jos Ghysen.²⁰¹ Enkele maanden later, in juni, kreeg Wauters een aanvraag om in *De Bond* een eenmalig dagboek tijdens de Ronde van Frankrijk bij te houden.²⁰² Wauters stuurde daarop persoonlijk een brief naar Paul Vandenbussche, de toenmalige directeur-generaal van de BRT, om toestemming te vragen.²⁰³ Die kreeg hij niet omwille van een maatregel uit 1971: BRT-journalisten mochten tijdens buitenlandse opdrachten geen bijdragen leveren voor de geschreven pers. De zinsnede "Ik hoop dat u er geen achtervolgingscomplex aan overhoudt", uit het antwoord van de directeur-generaal is veelzeggend.²⁰⁴ Een kopie van de brief is te vinden in de bijlagen.

Op minder dan een jaar tijd raakte Wauters dus drie keer in conflict met de BRT-top. Die periode is echter niet exemplarisch voor de rest van zijn carrière, integendeel. In de bronnen komt in de rest van zijn loopbaan geen enkel conflict met de BRT(-top) meer naar voor. De plooiën lijken snel gladgestreken. In een interview in 1982 antwoordde hij op een vraag in verband met de reactie op de kritische sportjournalistiek dat de BRT hem niets in de weg gelegd heeft, naar eigen zeggen "omdat het goed werk was, omdat ze er begrip voor hadden en misschien omdat het 'maar' sportjournalistiek was".²⁰⁵ Wilde Wauters in dit scholierenblad niet de confrontatie opzoeken met zijn werkgever, of was de verstandhouding inderdaad beter? Het was waarschijnlijk een combinatie van beide. Wauters kwam in aanraking met de grenzen van zijn vrijheid en wist nu beter wat hij wel zich wel en niet kon veroorloven binnen zijn functie. Als hoofdredacteur radiosport diende hij wegens de afschaffing van een

¹⁹⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: 'Wauters aan de lijn', *De Morgen*, januari 1979 (precieze datum onbekend).

¹⁹⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: 'Exit Jan Wauters', *De Morgen*, 10 maart 1979.

²⁰⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: J. DE MAN, 'Hetze', *De Morgen*, 10 maart 1979.

²⁰¹ Ibid.

²⁰² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie, Brief van Jaak Dreesden (hoofdredactuer De Bond) aan Jan Wauters, 11 juni 1979.

²⁰³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Jan Wauters aan Paul Vandenbussche (directeur-generaal van de BRT), 14 juni 1979.

²⁰⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Paul Vandenbussche (directeur-generaal van de BRT) aan Jan Wauters, 21 juni 1979. Een kopie van deze brief is te vinden in de bijlagen.

²⁰⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: 'BRT-sportjournalist Jan Wauters', *Akzie*, mei 1982.

overkoepelende sporthoofdredacteur (voor radio en televisie) ook minder verantwoording af te leggen. Daarnaast lijkt ook de starre BRT-houding deels ontdooid; zo was het verbod op regelmatige medewerking aan de geschreven pers ogenschijnlijk opgeheven. Wauters verleende systematisch aan verschillende bladen zijn medewerking, waarover later meer. Hij had het in de daaropvolgende twintig jaar in interviews of eigen werk niet of nauwelijks nog over (zijn relatie met) de BRT, ook niet in positieve zin. Volgens zijn echtgenote was er echter zeker, ondanks die moeilijkheden in het begin van zijn carrière, een grote dankbaarheid tegenover de BRT voor de gekregen kansen. Wauters was niet gebonden aan commerciële belangen en kon tot op zekere hoogte zijn eigen weg gaan. Eerder dan grote conflicten lag Wauters later vooral in de knoop met het hoge bureaucratische gehalte van zijn werkgever. Onder meer de sterke controle en de verplichting om steeds elke keuze en kost te verantwoorden, ergerden Wauters. Ook een strijd met de directie om meer middelen en zendtijd, voornamelijk tijdens buitenlandse evenementen, bleef een constante doorheen zijn loopbaan.²⁰⁶ In tegenstelling tot voormalige collega's zoals Cas Goossens en Leo Hellemans ambieerde Wauters ook nooit verdere promotie. Die kans kreeg hij volgens zijn echtgenote nochtans toen Karel Hemmerechts in 1990 op pensioen ging en Goossens hem de vacante functie van directeur Informatie aanbood.²⁰⁷ Het is moeilijk een eenduidige verklaring te geven voor die weigering. In de eerste plaats was Wauters verslaggever in hart en nieren, iets wat ook al bleek toen hij om dezelfde reden begin jaren 70 een job in Nederland weigerde. Zijn echtgenote wijt het ook aan een gebrek aan wat we vandaag netwerken zouden noemen. Zijn individualistische houding, hoogstwaarschijnlijk in combinatie met fierheid en koppigheid, stond een hartelijke of zelfs sterke professionele band met hogere kaderleden vaak in de weg. Een betere relatie zou hem waarschijnlijk wel geholpen hebben om bijvoorbeeld meer middelen te krijgen. Ook met het oog op zijn pensioen, ongetwijfeld de pijnlijkste episode in zijn BRT-loopbaan, had een betere relatie met de top misschien een andere uitkomst gegeven.

Casestudy 2: Sport en politiek: Mundial Argentinië 1978

"Sport en politiek, een verband, zeker, een verbond, helaas ook wel."²⁰⁸

Wauters benaderde de sport als een fenomeen dat in verband stond met de rest van de maatschappij. Hij zag in sport een metafoor voor het leven en de samenleving: "sport als bolle spiegel van de samenleving".²⁰⁹ De sport was "een verhevigde vorm van het leven", toonde de mens in zijn meest extreme en ook primitiefste vorm; nergens waren emoties als blijdschap, woede of teleurstelling zo puur aanwezig volgens Wauters. Verschijnselen als corruptie, omkoping en machtswellust waren inherent aan

²⁰⁶ T. DE JAEGER-WAUTERS, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

²⁰⁷ Ibid.

²⁰⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers : J. WAUTERS, 'Sport en politiek', *Elcker ik*, 1980.

²⁰⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: R. VERWIMP, 'Sport: de bolle spiegel van een samenleving', *Kenteringen*, juli 2004, 4-8; *Vrije Westen*, VRT Radio, 23 januari 1992.

zowel de gewone als de sportwereld.²¹⁰ Een belangrijk aspect van Wauters' visie was niet alleen de gelijkenis met, maar ook de invloed van de maatschappij, en meer specifiek de politiek, op sport.²¹¹ Die zienswijze past vanzelfsprekend binnen zijn kritische en beschouwelijke sportjournalistiek, maar is een onderdeel dat meer uitdieping vraagt. Zoals eerder aangehaald, waren Wauters' eerste kennismakingen met de Olympische Spelen in '68 en '72 cruciaal. De gijzeling en de uiteindelijke dood van elf Israëliërs in het Olympisch dorp in München in 1972 waren voor Wauters het bewijs bij uitstek dat sport en politiek verbonden zijn. Dat de Spelen gewoon werden verder gezet, toonde volgens Wauters dan weer aan dat de samenleving, en in het bijzonder de sportwereld, die link niet wilde erkennen.²¹² Specifiek voor de Olympische Spelen ergerde Wauters zich aan het gepropageerde valse ideaal van broederschap en wereldvrede. Begin jaren 80 waren de Spelen in volle Koude Oorlog net een politiek en ideologisch wapen met een editie in de Sovjet Unie (Moskou) in 1980 en één in de Verenigde Staten (Los Angeles) in 1984. De sport liet zich volgens Wauters gebruiken, ofwel door de politiek, ofwel door de commercie, al zag hij zelf wel in dat sport "in vele zo niet alle gevallen, onmogelijk self-supporting kan zijn."²¹³

Het voorbeeld bij uitstek van sport ten behoeve van een politieke ideologie of regime met betrekking tot Wauters' verslaggeving is het wereldkampioenschap voetbal van 1978 in Argentinië. In maart '76 nam het leger onder leiding van luitenant-generaal Jorge Videla met een staatsgreep het land over. In de ogen van de Argentijnse militairen vormden de linkse (guerrilla)bewegingen een bedreiging voor de Argentijnse staat en identiteit; dit betekende de start van de zogenaamde 'vuile oorlog'. Op systematische wijze werden mensen die aan de bewegingen gelinkt waren door het regime ontvoerd, gemarteld en vermoord. De militairen creëerden bewust een angstcultuur en legden via staatsterreur dissidente stemmen het zwijgen op. Tot aan de val van het regime in 1982 zouden volgens mensenrechtenorganisaties zo'n 30.000 mensen verdwenen zijn.²¹⁴ Het was in dat Argentinië dat het vierjaarlijks voetbalfeest plaatsvond, en dat stuitte uiteraard op kritiek. In verschillende landen ontstond een maatschappelijk debat omtrent een eventuele boycot. Voorstanders van een boycot legden de link met de Olympische Spelen in 1936 in het Berlijn van Nazi-Duitsland, waarbij gastland Argentinië net als 42 jaar eerder de staat en bijhorende ideologie kon propageren. Tegenstanders wezen erop dat sport en politiek los van elkaar stonden. In België, dat niet gekwalificeerd was en waar een maatschappelijk debat grotendeels ontbrak, werd *COBRA* (Comité Belge contre la Répression) opgericht, in Nederland maakte cabaretgroep 'Neerlands Hoop in Bange dagen' furore met hun Actie Argentinië en Bloed aan de Paal. Tot een boycot kwam het uiteindelijk niet, alle landen reisden af naar Argentinië.²¹⁵ Net als Wauters, die

²¹⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. STRYBOL, 'Met kritisch - stylistisch verzorgd - nerveus gefundeerd - permanent onrustig - net voorzichtig genoeg - radio sportcommentaar', *Het Vrije Waasland*, 20 februari 1976, 24.

²¹¹ 'Sport en politiek' in J. WAUTERS en J. VAN REMOORTE, *Sporten jeugd, van Olympia tot anabolica, een marathon van eeuwen*, Tiel, 1981, 120-129.

²¹² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: R. VERWIMP, 'Sport: de bolle spiegel van een samenleving', *Kenteringen*, juli 2004, 4-8; *Vrije Westen*, VRT Radio, 23 januari 1992.

²¹³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: J. WAUTERS, 'Sport en politiek', *Elcker ik*, 1980.

²¹⁴ T. ROBBEN, 'Vuile oorlog, staatsterreur of genocide? - De Argentijnse worsteling met de herinnering aan de militaire dictatuur van 1976-1983', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 124 (2011), 524-541.

²¹⁵ J-G., CONTAMIN en O., LE NOE, La coupe est pleine Videla ! Le Mondial 1978 entre politisation et dépolitisation, *Le Mouvement Social*, 230 (2010), 27-46.

zich tegen een boycot verzette en opperde dat het wereldkampioenschap net een mogelijkheid vormde om aan een groot en mondiaal publiek de misdaden van het Argentijnse regime kenbaar te maken.

Wauters lichtte de BRT in over zijn plannen en kreeg zoals eerder besproken onder enkele voorwaarden de kans zich letterlijk en figuurlijk buiten het voetbalstadion te begeven. De rechtstreekse wedstrijdverslagen beperkten zich tot commentaar op het geleverde spel; in *Wat is er van de Sport?* bracht hij onder de noemer 'dagboek van een waarnemer' tussen 29 mei en 26 juni dagelijks een stuk van ongeveer vijf minuten. Het eerste deel ging over zijn bevindingen buiten het stadion, het tweede bevatte zijn mening over de afgelopen en/of komende wedstrijd(en).²¹⁶ In zijn eerste bijdrage zette Wauters meteen de toon nadat hij aanhaalde nog weinig van de kwalijke reputatie van het regime te hebben ondervonden: "Dit was een eerste, uiteraard vluchtige waarneming, het past om nu ook op zoek te gaan naar wat voorlopig nog verborgen is gebleven".²¹⁷ Zijn waarnemersstatus hield in dat zijn bijdrages geen lessen Argentijnse politiek waren, noch dat hij het regime voortdurend bekritiseerde vanwege hun misdaden. Wauters vertrok steeds van wat hij zelf vaststelde in Buenos Aires, waar hij het hele toernooi verbleef. In zekere zin waren die verslagen analoog aan zijn voetbalverslaggeving: op een beschrijvende manier de luisteraar meegeven wat hij zag om zo zijn publiek het gevoel te geven dat hij of zij er zelf bij was en tussen die beschrijvingen door ook plaats maken voor een analyse van de waargenomen feiten. Wauters focuste in zijn stukken op twee elementen. Ten eerste had hij aandacht voor de organisatie van het toernooi, met het regime en de FIFA als hoofdrolspelers. Op de organisatie van het toernooi op zich had Wauters weinig of geen kritiek, hij focuste vooral op hoe het regime zich naar voren schoof als de goede organisator en de manier waarop ze het toernooi als propaganda gebruikten. Daarbij spaarde hij ook de FIFA niet: "Ze trekken samen op, Fifa en Junta, van begin tot einde, waarschijnlijk. Ze zitten naast elkaar op de tribune, de bazen, ze loven en prijzen elkaar, het kan niet op".²¹⁸ Echte kritiek leveren op het regime leek moeilijk, aangezien alles piekfijn voorbereid was door het organiserende land en het moeilijk was achter die *façade* te kijken. Wauters besteedde veel aandacht aan de pers en de persvrijheid en berichtte bijvoorbeeld over een verdwenen en later vermoord teruggevonden journalist. Dat het voor Wauters als (kritische) journalist ook niet altijd makkelijk werken was, bewijst de inbraak op zijn hotelkamer na minder dan een week in Buenos Aires. Daarbij was onder meer zijn bandopnemer en portefeuille meegenomen, volgens Wauters mogelijks een daad van het regime.²¹⁹ Ten tweede schetste Wauters in de marge van de wereldbeker een beeld van het dagelijkse leven van de gewone Argentijnen in Buenos Aires. Het meest in het oog springende stuk is dat van 9 juni, waarin hij een bezoek bracht aan het Plaza de Mayo en verschillende zogenaamde 'dwaze moeders' interviewde. Op het plein protesteerden wekelijks moeders van *desaparecidos*, verdwenen personen; ze werden het symbool van

²¹⁶216 *Wat is er van de Sport*, VRT Radio, 29 mei - 26 juni 1978; HINGENE, BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *Argentinië '78: een radioverslag*, 29 mei - 26 juni 1978.

²¹⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *Argentinië '78: een radioverslag*, 29 mei 1978.

²¹⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *Argentinië '78: een radioverslag*, 12 juni 1978

²¹⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *Argentinië '78: een radioverslag*, 2 juni 1978.

het verzet tegen de militaire *junta*.²²⁰ Wauters probeerde naast het vertellen van opgedane indrukken ook dieper in te gaan op de Argentijnse samenleving en identiteit. Zo beschreef hij een Argentinië, dat overigens wereldkampioen werd, voor, tijdens en na het toernooi.²²¹ De *Mundial* veranderde het land volgens Wauters: "Enigszins een nieuw klimaat, laten we niet overdrijven, wel erkennen dat er tekenen, signalen van sociale verandering zijn, voorzichtig te interpreteren, maar toch." Wauters stelde zich wel de vraag of dat ook zo zou blijven in het Argentinië na het wereldkampioenschap: "Propaganda, of het begin van beterschap. Dat moet nu nog blijken".²²²

Aangezien hij van de BRT een forum kreeg voor zijn contextuele verslaggeving, bereikte die ook een relatief groot publiek. Reacties bleven dan ook niet uit. Al voor Wauters' afreizen ontstond er commotie naar aanleiding van zijn passage in *Bij Nader Inzien*, de televisietalkshow van Johan Anthierens.²²³ Wauters maakte er zijn plannen bekend en stelde duidelijk ook aan contextuele en politieke verslaggeving te zullen gaan doen, iets wat negatieve reacties uitlokte in conservatieve bladen zoals *t' Pallieterke* en *Tv-Ekspres*.²²⁴ Louis de Lentdecker²²⁵ schreef in een column in *TV-Ekspres* de niet mis te verstane woorden: "De bezorgdheid van staatsambtenaar Jan Wauters voor de vrijheid van de mens speelt vooral in één richting. Hij is zo links geworden, de Jan, dat hij straks niet meer zal melden wanneer een voetballer een doelpunt durft te scoren met de rechtersvoet."²²⁶ Tijdens het WK zelf schreef Roger Robberechts in *Gazet van Antwerpen* een scherp stuk onder de titel 'Wat is er van de sport, Jan Wauters' waarin hij stelde dat Wauters te veel aandacht besteedde aan "dingen die met de sport in het algemeen en de wereldbeker in het bijzonder niets te maken hebben". Daarenboven was Wauters vooringenomen en dus niet objectief naar het WK afgereisd en liet hij "zijn luisteraars, gewild of ongewild, een hersenspoeling ondergaan".²²⁷ Niet onbelangrijk is dat Robberechts op dat moment de algemeen secretaris was van de Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten.²²⁸ Als vertegenwoordiger van het sportjournalistieke establishment liet hij het niet na scherpe kritiek te leveren op Wauters' sportjournalistiek. Als reactie daarop publiceerde *Vooruit* een lovend stuk over Wauters' verslaggeving, waarbij de auteur de argumenten van Robberechts één voor één weerlegde.²²⁹ Volgens Guy Mortier dan weer waren zijn bijdragen zelfs niet kritisch genoeg en was Wauters redelijk mild voor het regime.²³⁰

²²⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *Argentinië '78: een radioverslag*, 9 juni 1978.

²²¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *Argentinië '78: een radioverslag*, 6 juni 1978.

²²² Ibid.

²²³ *Bij Nader Inzien*, VRT Televisie, 18 april 1978.

²²⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: 'Verbaal wonderkind', *t' Pallieterke*, 4 mei 1978; L. DE LENTDECKER, 'Telescoop', *Tv-Ekspres*, 13 mei 1978.

²²⁵ De Lentdecker (1924-1999) was van 1947 tot 1990 journalist bij *De Standaard*. Hij maakte vooral furore als gerechtsverslaggever maar schreef bijvoorbeeld ook cursiefjes over de Ronde van Frankrijk

²²⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: L. DE LENTDECKER, 'Telescoop', *Tv-Ekspres*, 13 mei 1978.

²²⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: R. ROBBERECHTS, 'Wat is er van de sport, Jan Wauters', *Gazet van Antwerpen*, datum onbekend.

²²⁸ H. MAHAU en J. BOOGMANS, *Overzicht van 75 jaar activiteit van de Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten*, Brussel, 1988, Bijlage 'Het centraal comité van de BBS (1913-1988).

²²⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: R. LEBUF, 'Wat is er van de sport... en van de rest, Jan Wauters', *Vooruit* (22 juni 1978), 15.

²³⁰ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

Door het grote aantal uitgesproken voor- dan wel tegenstanders is het moeilijk de algemene teneur bij het publiek ten aanzien van Wauters' stukjes te achterhalen. In '79 ontving Wauters de tweejaarlijkse prijs van de Vlaamse Journalistenclub voor zijn verslagen in Argentinië.²³¹ Wat het belang van die prijs was in de journalistieke wereld is niet duidelijk.

De reportages vormen een belangrijk onderdeel van Wauters' *oeuvre*. Dat blijkt uit verschillende elementen. Ten eerste achtte hij ze zelf heel belangrijk; zijn stukken uit Argentinië zijn de meest zorgvuldig geordende stukken uit het privéarchief: ze zijn volledig uitgetypt, zijn precies gedateerd en zitten in een aparte map. "De commentaren van Argentinië blijf ik zelf beschouwen als het beste werk uit zoveel jaren" schreef hij in '97 in een brief aan een fan.²³² Daarnaast bombardeerden de reportages Wauters tot een aanspreekpunt op het gebied van 'sport en maatschappij'; hij kreeg daaromtrent verschillende brieven met vragen voor informatie of lezingen en werd door uitgeverij Kritak benaderd om de lijnen uit te zetten voor een bundel over sport en maatschappij/politiek.²³³ Wauters vond niet de tijd om de leiding te nemen over de publicatie maar bood zijn dagboek aan, dat in 1980 als onderdeel van de bundel *Het Hoofd, de Benen en het Geld* verscheen.²³⁴ Het dagboek werd in 1998 opnieuw deels uitgegeven in de bundel *Totaal Onverdiend*.²³⁵ Argentinië is ongetwijfeld Wauters' hoogtepunt wat betreft de verslaggeving over de band tussen sport, maatschappij en politiek. Tijdens de Olympische Spelen in Moskou (1980), die hij van de BRT op dezelfde manier moest benaderen als het toernooi in Argentinië, maakte Wauters het programma *Een paar minuten Moskou*, met grotendeels dezelfde inslag. Die reportages hadden echter niet de weerklank van zijn stukken over Argentinië.

1.3.3 All my days are radio days

"Ik kan me geen beter medium dan radio voorstellen: zonder hulpstukken alleen die microfoon, mijn stem, mijn taal. Ik ben een soort trekbiljart, je moet maar even aan mij komen en er schieten allerlei gedachteprocessen in gang, ik ben bij uitstek een radioman."²³⁶

In de bronnen zijn tientallen gelijkaardige citaten te vinden. Wauters' liefde voor radio lijkt onvoorwaardelijk. In de pers profileerde Wauters zich als iemand die van kindsbeen af door het medium gebeten was en dat ook altijd zou blijven. Gedurende zijn loopbaan ontpopte hij zich naast een liefhebber

²³¹BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief A. Verboven aan Jan Wauters*, 3 april 1979; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *overwinningtoespraak Prijs van van de Vlaamse Journalistenclub*, niet gedateerd.

²³²BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van Jan Wauters aan Thei Noukens*, 20 november 1997.

²³³BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van André van Halewijck (Kritak uitgeverij) aan Jan Wauters*, 1 maart 1978.

²³⁴L. DE HAES (red.), *Het Hoofd, de Benen en het Geld*, Leuven, 1980.

²³⁵R. WILLEMS (red.), *Totaal Onverdiend*, Antwerpen, 1998.

²³⁶BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: W. VAN DE VEIRE, 'Jan Wauters - All my days are radio days', *Sport*, 10-13.

ook tot een verdediger van de radio, die steeds meer terrein moest prijsgeven. Als hoofdredacteur van de radiosportredactie bij de BRT, die in de praktijk een monopolie had op sportverslaggeving op de radio, zag hij het als zijn taak om de radio te behoeden voor een volledige verdringing door de televisie.

Over die tanende positie van de radio had Wauters het voor het eerst in een interview met *Humo* in 1970. Hij betreurde onder andere de geringe impact die radio nog had in vergelijking met tv, maar sprak ook over de kracht van de radio. Sportjournalisten op de radio konden veel kritischer en scherper zijn, waar men op tv toch vooral op zoek is naar een "doorsnee-mening".²³⁷ Zijn kritiek op (sportjournalistiek op) televisie in combinatie met zijn terugkerende liefdesverklaring voor de radio dient in perspectief geplaatst te worden. Dat verlies aan impact waar Wauters het in *Humo* over had, zorgde onbetwistbaar voor twijfel. Vanaf het begin van zijn loopbaan trad zijn grote ambitie naar voren en beoogde hij zijn stempel op de sportjournalistiek te drukken. Eind jaren 70 sloot hij een overstap naar tv dan ook niet uit. In het Nederlandse *Voetbal International* zei hij daarover: "Als men zou willen, zou ik ja zeggen, nu net nog, op m'n 37ste, zou ik het willen proberen".²³⁸ Die uitspraak nuanceerde hij echter een maand later opnieuw wanneer een andere journalist hem confronteerde met de quote. Hij had het naar eigen zeggen vooral over het *managen* en het uittekenen van een beleid van sportjournalistiek op televisie.²³⁹ In '82 berichtte *De Morgen* na het opstappen van Wim de Gruyter over de mogelijke promotie van Wauters tot algemeen hoofd van de BRT-sport: "Naar alle waarschijnlijkheid beslist vandaag Jan Wauters of hij zich na een gesprek met hogerhand kandidaat zal stellen. Radioman nr. 1 zou er ernstig over denken op voorwaarde dat het administratief gedoe hem wordt bespaard, zodat hij zich diepgaand zou kunnen bezighouden met coachen van programma's en journalisten."²⁴⁰ In hoeverre Wauters ooit echt op het punt gestaan heeft overkoepelend sporthoofdredacteur te worden en hoe men daar bij de BRT-top naar keek, is onduidelijk.

In plaats van zijn eigen kunde ten dienste te stellen, ging Wauters de door hem gecultiveerde *underdog*-positie van de radio nog verder versterken. Hij had het over een 'minderheidsmedium' en het plezier dat hij beleefde aan dat statuut. Wauters benadrukte ook steeds opnieuw de authenticiteit van de radio, iets waar het de televisie volgens hem volledig aan ontbrak.²⁴¹ Verwijzend naar zijn jeugd zag hij zichzelf als een kleine kruidenier die waakt over de kwaliteit van zijn producten, in tegenstelling tot de hypermarkt die televisie is.²⁴² Hij beschuldigde de televisie van epigonisme; ze wilden wel graag de kritische methode hanteren zoals die op de radio werd toegepast, maar slaagden daar niet in en bleven steken in een soort middelmatigheid. In tegenstelling tot zijn fierheid over zijn radioachtergrond, zorgde de groeiende macht

²³⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. DE CONINCK, 'Humo sprak met: Jan Wauters', *Humo*, eind 1970 (niet precies gedateerd), 22-35.

²³⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. LINSE, 'Jan Wauters, Belg zonder Vaderland', *Voetbal International*, 27 december 1977, 27-29.

²³⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. RIJPENS, 'Hoe nederig hij is gebleven, onze kampioen', *Knack* (5 februari 1977), 37-38.

²⁴⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: R. COLLIER, 'Televisie', *De Morgen* (19 maart 1982), 2.

²⁴¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. HEYLEN, 'Het temperament van Jan Wauters', *Humo*, (22 juli 1993), 16-22.

²⁴² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: P. CNOP, 'De Klank van het Zweet', *Omroepwerk* (datum onbekend), 4-5.

van de televisie ook voor frustratie op de 'werkvloer'. Televisie kreeg steeds vaker meer financiële middelen en voorrang als het ging om rechtstreekse sportverslaggeving. Dat leidde na 17 jaar als vaste verslaggever tot een tijdelijk afscheid van de Tour de France; Wauters miste de edities van 1982, 1983 en 1984.²⁴³ Omdat de Rode Duivels onverwachts doorstootten naar de tweede ronde van het EK in '82 kreeg Wauters niet de kans om tijdig naar Frankrijk af te zakken.²⁴⁴ De twee daaropvolgende jaren bleef Wauters thuis omwille van een budgettaire kwestie, waardoor de BRT-radio met een kleinere ploeg naar Frankrijk trok, en vanwege zijn onvrede met de organisatie.²⁴⁵ De tanende positie van de radio was een onderdeel van wat Wauters de 'Lévitansering' van de Tour noemde. Onder impuls van Felix Lévitán²⁴⁶ evolueerde de Tour de France naar een commercieel mega-event. Het grote belang van sponsors en daaraan verbonden het belang van de televisie-uitzendingen maakten van de Tour het enorme en drukke circus dat het vandaag is.²⁴⁷ Wauters had het moeilijk met die evolutie en kreeg steeds minder de kans zijn werk uit te voeren zoals hij het wilde en hij het in de jaren 60 en begin jaren 70 deed. Naast de Tour liet Wauters ook de Olympische Spelen van 1984 in Los Angeles aan zich voorbijgaan. In dat geval was de almacht van de televisie nog een veel belangrijker factor. Wauters noemde de Spelen in een talkshow neerbuigend "televisiespelen" en liet zich gefrustreerd uit over hoe mensen alles op de beeldbuis wilden volgen en de radio, ook op budgettair vlak, moeilijk met het medium televisie kon concurreren.²⁴⁸ Hij zou overigens nooit meer terugkeren naar de Olympische Spelen en bracht in het totaal dus bij vier Spelen rechtstreeks verslag uit.²⁴⁹

Ondanks de overkoepelende positie van eerst Wim de Gruyter en later Daniël Mortier, functioneerden de radiosportredactie en de tv-sportredactie volledig los van elkaar. Die scheiding was er in tegenstelling tot vandaag ook fysiek: de radio zat op de derde verdieping van het BRT-gebouw, de tv op de tweede. Wauters cultiveerde de *underdog*positie van de radio niet enkel in de pers maar ook op de werkvloer, getuige het sterke wij-zij gevoel dat er op de redactie heerste. Over de aard van dat gevoel zijn de stemmen van voormalige medewerkers verdeeld. De ene bestempelde het als speels en onschuldig, iemand anders gebruikte de term 'radiosekte' en beschouwde die tweestrijd nu hij er op terugkijkt als onvolwassen en nefast.²⁵⁰ In hoeverre er echt strijd was en hoe sterk die naar voor trad gedurende welke periode, is moeilijk te achterhalen. Wat wel vast staat, is dat er van samenwerking geen sprake was. Zo ging men vaak apart naar persconferenties en was primeurs delen uit den boze. De tv-redactie diende vaak om kwart voor zes naar *Wat is er van de sport?* te luisteren om te weten te komen of de radiosectie

²⁴³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews K. REGELBRUGGE, 'Jan Wauters', *Het Nieuwsblad* (3 juli 1993), 35.

²⁴⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: R. COLLIER, 'Wauters niet naar de Tour', *De Morgen*, (29 juni 1982), 3.

²⁴⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken A. BLANCKE, 'Jan Wauters kan nu tijd maken voor Benno', *krant onbekend* (5 juli 1983), 15.

²⁴⁶ Felix Lévitán (1911-2007) stond samen met Jacques Goddet aan het hoofd van de Société du Tour de France tussen 1962 en 1987. Lévitán stond in voor de commerciële kant van de zaken. Hij voerde onder meer buitenlandse etappes, de grote kostprijs voor steden voor een start of aankomst en de reclamekaravaan in.

²⁴⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: J. WAUTERS, *Tourmemoires* (2), 1995

²⁴⁸ 'Studio Olympia', *Ontbijttelevisie*, VRT Televisie, 9 augustus 1984.

²⁴⁹ Mexico City 1968, München 1972, Montreal 1976 en Moskou 1980.

²⁵⁰ K. MEULENAERE, persoonlijk interview, 4 maart 2016; C. VANDEGOOR, , persoonlijk interview, 29 maart 2016.

bepaalde nieuwsfeiten bracht die bij de tv-redactie nog niet bekend waren.²⁵¹ Soms lijkt er ook van opzettelijke boycot sprake, zo bewijst een krantenartikel uit 1977. Daarin kloeg de auteur over het feit dat aan de radioluisteraars niet werd meegedeeld dat de bekerfinale tussen Anderlecht en Club Brugge op tv werd uitgezonden, een voorbeeld van de concurrentieslag tussen beide media volgens hem. Wauters stuurde de auteur persoonlijk een brief om zijn bewering als zou er kwaad opzet in het spel zijn geweest af te doen als onwaar: "Mag ik vertellen dat de televisie-uitzending van de bekerfinale een volkomen besloten bedoening is geweest, waar de radio geheel geen weet van had." Deze brief mag dan wel wijzen op het ontbreken van kwaad opzet, hij duidt perfect het totale gebrek aan communicatie.²⁵²

²⁵¹ C. BERTEELE, persoonlijk interview, 7 maart 2016.

²⁵² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: 'Beker-finale', *Vlaams Weekblad*, 17 juni 1977; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van Jan Wauters aan 'de Loerejas'*, 22 juni 1977.

1.4 Op zoek naar nieuwe uitdagingen

Rechtstreeks verslag uitbrengen was zo'n twintig jaar lang het hoofdbestanddeel van Jan Wauters' professionele leven. Dat vaste reporterschap kwam vanaf begin jaren 80 echter op de helling te staan. Wauters bleef wel de belangrijkste wielervedstrijden en voetbalwedstrijden verslaan, maar zijn afwezigheid in enkele edities van de Tour en zijn definitief afscheid van de Olympische Spelen zijn veelzeggend. Vanaf die periode ging hij zich dan ook steeds meer toeleggen op schrijven en het opleiden van jonge sportjournalisten.

1.4.1 Spreken is zilver, schrijven is goud

“Mijn columns in het Nieuw Wereldtijdschrift zie ik als een zijpad inslaan en onbespied aan de braambessen kunnen plukken.”²⁵³

Wauters stond, en staat nog steeds, bekend als een man van het gesproken woord. Zijn verslag van de wedstrijd België-USSR op het WK voetbal '86 of zijn poëtische beschrijvingen van de renners op de kasseistroken in de Hel van het Noorden maken deel uit van het collectieve geheugen van de Vlaamse sportliefhebber. Weinigen hebben het vandaag echter nog over zijn werk in de geschreven pers, voor hemzelf nochtans van onmiskenbaar belang.

Wauters stak voor het eerst zijn neus aan het venster in de geschreven pers in 1970. Dat jaar kreeg hij in de *Volksgazet* tijdens de Ronde van Italië en in *Gazet van Antwerpen* tijdens de Ronde van Frankrijk een vaste rubriek. Wauters schreef geen wedstrijdverslagen, maar gaf er zijn kijk op het dagelijkse leven in een grote ronde en ging dieper in op bepaalde elementen die hem opvielen.²⁵⁴ Datzelfde jaar stelde Guy Mortier Wauters voor om voor *Humo* sportinterviews af te nemen. Mortier kende Wauters van hun gezamenlijke studententijd in Leuven, werkte ook voor de BRT-radio en was in 1970 als zogenaamde derde man mee met de radioploeg naar de Tour de France geweest.²⁵⁵ Hij werd in '69 hoofdredacteur van *Humo* en legde met de 'Humo sprak met...' reeks sterk de nadruk op kwalitatieve en diepgaande interviews. Naast onder andere muziek en politiek wilde hij ook voor sport een prominente plaats in het blad. Hij zag in Wauters de geknipte man en koppelde hem aan Herman de Coninck.²⁵⁶ Vanaf 1971 interviewden ze ruim een decennium lang samen het kruim van de Belgische sportwereld, in totaal goed voor zo'n veertigtal interviews.²⁵⁷ In *casestudy 4* volgt een grondigere analyse van de interviews als

²⁵³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. HUYS, 'Jan Wauters: Ik wil geen strijdros maken van de sportjournalistiek', *De Morgen* (31 oktober 1987), 2.

²⁵⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: 'Gazet van Antwerpen: Een hele toer door Jan Wauters', 27 juni - 19 juli 1970. BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: 'Volksgazet: ...met Jan Wauters in de giro...', 18 mei - 7 juni 1970.

²⁵⁵ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters: Humo-interviews, 1971-1982*.

element van Wauters' relatie met de sportman en -wereld. Wegens gebrek aan tijd zag Wauters zich begin jaren '80 tot grote spijt van Mortier genoodzaakt te stoppen met de interviews.²⁵⁸ In de periode dat Wauters voor *Humo* werkte, kwam vanuit Nederland ook het genre van de column naar Vlaanderen overgewaaid. De opvolger van het cursiefje groeide uit tot een vast onderdeel van veel dag- en weekbladen en liet commentatoren allerhande toe hun mening kenbaar te maken. Ook Wauters zag in de column een perfect medium om zijn mening te ventileren, zeker aangezien daar bij de BRT zelf minder plaats voor was. Zoals eerder aangehaald schreef Wauters een korte periode voor *De Morgen*, tot een verbod daar na enkele maanden een einde aan maakte. Vanaf midden jaren 70 nam Wauters de pen op voor de Nederlandse bladen *De Volkskrant* en *Vrij Nederland*.²⁵⁹ Zijn bijdrages hielden het midden tussen een gewoon (informatief) artikel en een column. De stukjes waren sterk aan de Belgische sportactualiteit gelinkt, maar gingen wel verder dan wat Wauters wekelijks deed in "Langs de Lijn" op de Nederlandse radio. Door het gebrek aan bewaarde artikels (zeven in totaal voor beide bladen) is het niet duidelijk in welke mate andere stukken van die vorm afweken, met welke regelmaat hij voor beide media schreef en wanneer hij precies begon. Uit een brief van de hoofdredacteur van *De Volkskrant* is duidelijk dat Wauters in de zomer van 1980 op eigen initiatief een einde maakte aan de samenwerking.²⁶⁰ Twee jaar later stelde Wauters zijn diensten ter beschikking van een andere Nederlandse kwaliteitskrant, *NRC Handelsblad*.²⁶¹ Wat begon als een tijdelijke column naar aanleiding van het WK voetbal 1982, groeide uit tot een jarenlange samenwerking. Anders dan in de *Volkskrant* is hier wel sprake van echte columns, gekenmerkt door hun sterk beschouwelijke en opiniërende karakter. Wauters liet het niet na af toe tegen de schenen te schoppen, zo moest onder meer Jean-Marie Pfaff²⁶² het stevig ontgelden; in een column tijdens het WK '82 beschreef hij de doelman als "een volwassen vent met een kinderhoofdje" en "de Eddy Wally onder de Vlaamse voetballers".²⁶³ De precieze frequentie van de columns is door het deels ongedateerde bronnenmateriaal niet duidelijk, maar de grote hoeveelheid kladversies doet wel vermoeden dat hij minstens tot 1987 op regelmatige basis voor *NRC* schreef.²⁶⁴

Naast zijn werk in Nederland ging Wauters ook in Vlaanderen aan het werk als columnist, zij het niet voor een krant. Herman de Coninck, die door de jarenlange samenwerking een goede vriend werd, verliet in 1983 *Humo* en richtte *Het Nieuw Wereldtijdschrift* (NWT) op. Het tweemaandelijks tijdschrift beoogde met een mengeling van literatuur en journalistiek een lacune in het Vlaamse tijdschriftencircuit op te vullen. Vast onderdeel waren de 'kritische bijdrages', kritische uitlatingen die in verschillende

²⁵⁸ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

²⁵⁹ Uit elk blad een voorbeeld: BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: J. WAUTERS, 'De trainers van het Belgische voetbal', *Vrij Nederland* (27 maart 1976); BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: J. WAUTERS, 'Van Binst bezorgd over Rensenbrink', *De Volkskrant* (22 oktober 1977).

²⁶⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van J.M.M. van der Pluijm (hoofdredacteur *De Volkskrant*) aan Jan Wauters, 23 september 1980.

²⁶¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: 'Welkom Wauters', *NRC Handelsblad* (15 juni 1982).

²⁶² Pfaff (1953-) was profvoetballer tussen 1973 en 1990 en behaalde zijn grootste successen bij Beveren en Bayern München. Hij was tussen eind jaren '70 en begin jaren '80 de vaste doelman van de nationale ploeg.

²⁶³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: J. WAUTERS, 'Doelman Jean-Marie Pfaff en de anderen', *NRC Handelsblad*, 29 juni 1982.

²⁶⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland: *NRC Handelsblad*, 1982-1987.

subcategorieën waren onderverdeeld.²⁶⁵ Voor de subcategorie 'sport' leverde Wauters gedurende vijf jaargangen 21 columns.²⁶⁶ Die hadden in vergelijking met zijn voorgaande schrijfwerk en naar analogie met de rest van het tijdschrift een meer literaire inslag. Vanwege het verhalende karakter bestempelde de Coninck ze zelfs als 'sportessays'.²⁶⁷ Anders dan zijn werk voor de Nederlandse kranten kwam Wauters in *NWT* ook los van de sportactualiteit en lag de klemtoon op sport in al haar vormen als onderdeel van de maatschappij. Hij hekelde onder meer de omkoopschandalen en het fenomeen van de loges in de voetbalwereld als illustratie van "het cliché dat de rijken steeds rijker en de armen steeds armer worden."²⁶⁸ Het intellectuele publiek had aanvankelijk moeite met Wauters' bijdrages, die volgens sommigen in een krant thuishoorden.²⁶⁹ Dat Wauters meer was dan de man die 'maar' de sportrubriek schreef, blijkt uit de correspondentie tussen de Coninck en Wauters. In een brief begin '84, voorzien van een voorlopige versie van het eerste nummer, legde de Coninck de precieze opzet uit en vroeg Wauters om *feedback*.²⁷⁰ Het succes van de samenwerking mondde in '87' uit in een eerste verzameling columns in boekvorm. Wauters bundelde de tot dan toe verschenen stukken in het *NWT* onder de noemer *De Zweetgeur van de Sport*.²⁷¹

Ondanks Wauters' groeiende aandacht voor het schrijven, bleef die nieuw ingeslagen weg bij het Vlaamse publiek waarschijnlijk grotendeels onopgemerkt. Het merendeel van zijn geschreven werk werd enkel in Nederland gepubliceerd en ook het *NWT* bereikte slechts een nichepubliek. Toch was die evolutie naar columnist en schrijver in het algemeen geen onbelangrijke ontwikkeling.

Casestudy 3: Jan Wauters en taal - Het verslag, de analyse en de column

"Ik hou van vrij zijn binnen een bepaald kader, waarin je de regels van het spel respecteert en toch doet alsof je ze elke keer opnieuw uitvindt. Het sportieve spel van het leven, de taal als spel ook. In alle ernst."²⁷²

Bij het grote publiek staat Wauters in de eerste plaats nog steeds bekend als een taalvirtuoze sportverslaggever. Eerder dan zijn kritische benadering van de sport of zijn verslaggeving tijdens het WK voetbal in Argentinië '78, herinneren mensen zich de verslaggeving van Wauters in zijn kenmerkende stijl. Wauters' erfenis op het gebied van taal is het meest tastbaar in de vorm van de Grote Prijs Jan

²⁶⁵ K. JACOBS, *Nieuw Wereldtijdschrift gezocht, profielschets van het NWT in de periode 1984-1997*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Taal- en Letterkunde, 81.

²⁶⁶ 1984:1/2/3/4/5/6, 1985:1/2/3/4/5/6, 1986:1/3/4/5, 1987:1/2/3/6, 1988:1.

²⁶⁷ H. DE CONINCK, 'Inleiding', *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987, 7-9.

²⁶⁸ J. WAUTERS, 'De logica van de loge', *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987, 58-92.

²⁶⁹ K. JACOBS, *Nieuw Wereldtijdschrift gezocht, profielschets van het NWT in de periode 1984-1997*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Taal- en Letterkunde, 2002, 90.

²⁷⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van Herman De Coninck aan Jan Wauters*, 10 januari 1984.

²⁷¹ J. WAUTERS, *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987.

²⁷² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: R. LANSSENS, 'Met de weemoed de wanhoop te lijf', *HUMO* (21 november 1991), 18-26.

Wauters, een prijs die de VRT sinds 2011²⁷³ jaarlijks uitreikt "om de nagedachtenis aan een van haar grootste taalvirtuozen, sportverslaggever Jan Wauters, levend te houden".²⁷⁴ Zoals het algemeen reglement stelt, bekroont de prijs "een taalverrijker die excelleert in het gebruik van het Nederlands, en van wie het taalgebruik getuigt van een uitstekende taalbeheersing en een grote creativiteit."²⁷⁵ In 2015 was de prijs voor het eerst voorbehouden voor kunstenaars van het gesproken woord. Hoewel Wauters bij het brede publiek bijna uitsluitend vanwege zijn gesproken oeuvre bekend is, werden tijdens de eerste drie edities ook mensen van de geschreven pers bij de genomineerden opgenomen, de groep waar overigens ook telkens de laureaat uit kwam.²⁷⁶ Het belang dat hij en zijn omgeving - zijn echtgenote is de juryvoorzitster van de Grote Prijs - aan zijn gedrukte werk toeschrijven komt hier opnieuw sterk naar voren. Het is in dit deel over taal dan ook onontbeerlijk zowel zijn spreek- als schrijftaal, en de dynamiek tussen die twee in Wauters' werk, van naderbij te bekijken. Op het gebied van taal(gebruik) is er bij Wauters een driedeling vast te stellen: het rechtstreekse verslag, de analyse (op de radio) en de geschreven column.

De voetbalinterland België-Israël op 9 mei 1965 was één van Wauters eerste rechtstreekse verslagen op de radio en het oudste, bewaarde fragment in het VRT-archief. Wauters' stem is bijna onherkenbaar: hij klinkt weinig krachtig en niet overtuigend, verspreekt zich geregeld en beschrijft op een eentonige manier de wedstrijd.²⁷⁷ Doorheen de jaren zou hij zich echter ontpoppen tot de belangrijkste en ontegensprekelijk beste radiosportverslaggever in Vlaanderen. Het rechtstreeks verslag en het reporterschap maakten de kern uit van zijn werk als sportjournalist en Wauters zette een nieuwe standaard waarin creatief en bovenal correct Nederlands prioritair waren. Rechtstreeks commentaar leveren op de radio betekende voor hem in de eerste plaats beschrijven wat hij zag. Wauters' rijk vocabularium liet hem toe op een concrete, maar telkens verrassende manier de sportgebeurtenissen te beschrijven om zo via het gesproken woord beelden bij de radioluisteraars op te roepen. Daarbij was volgens Wauters de formulering, de kunst van het juiste woord op de juiste plaats gebruiken, cruciaal.²⁷⁸ Het was vooral in het rechtstreeks wielerverslag dat hij vanop de motor in dat beschrijvende ook een sterk poëtische element kon binnenbrengen. Daarin liet de omgeving, meer dan in een voetbalstadion, toe een bepaalde sfeer te scheppen. Vandaag weet iedereen hoe een Alpentop eruit ziet en kan een wielervanliefhebber zich via beelden op televisie voor de ogen halen hoe een peloton zich voortbeweegt. In de jaren 60 en 70 was Zuid-Frankrijk iets exotisch en avontuurlijk en had de gemiddelde Vlaming nog nooit een bergtop gezien. Een uitstekend voorbeeld van Wauters' poëtische beschrijvingen en sfeerscheppingen is zijn commentaar bij de aankomst van de 15e tourrit in 1987, die plaatsvond in hevig regenweer:

²⁷³ in 2014 werd de prijs eenmalig niet uitgereikt.

²⁷⁴ VRT, Reglement Grote Prijs Jan Wauters-2015, Brussel, 2015.

²⁷⁵ Ibid.

²⁷⁶ De laureaten van de Grote Prijs Jan Wauters. 2011: Stijn Tormans, 2012: Gaea Schoeters, 2013: San F. Yezerskiy, 2015: Lieven Vandenhoute.

²⁷⁷ 'België-Israël', *Radio Sport*, VRT Radio, 9 mei 1965.

²⁷⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: R. LANSSENS, 'Met de weemoed de wanhoop te lijf', *Humo* (21 november 1991), 18-26.

"Hier een rivier, wij peddelen achter de vluchters aan [...] het water stroomt, duizend olifanten laten alles lopen [...] alle lichten aangestoken, infernaal als het ware, misschien was het nog comfortabeler in de ark van Noah dan hier [...] Hier hangen wij, ploeterend en pletterend".²⁷⁹

Deze fragmenten wijzen ook op enkele stijffiguren en taalspelletjes waar Wauters graag en gretig gebruik van maakte, voornamelijk alliteraties. Bij het voetbalverslag lag, door het snellere en meer flitsende karakter van de sport, de focus meer op het gebruik van zijn stem als instrument eerder dan op de poëtische beschrijvingen. Het opbouwen van spanning gebeurde voornamelijk via intonatie en ritmiek; hoe groter de spanning of doelpoging, hoe luider en krachtiger de stem en des te sneller de woorden op elkaar volgden. Naast de beschrijving van het geleverde voetbalspel was er tijdens de voetbalverslaggeving zelf al plaats voor een meer strategisch-technische analyse van de wedstrijd.²⁸⁰

Net als in de sportjournalistiek in het algemeen vond Wauters in de gesproken sporttaal en het rechtstreekse radioverslag een vrijheid die hem naar eigen zeggen toeliet "op avontuur te gaan".²⁸¹ Wauters' taal tijdens het rechtstreeks verslag was er één van emotie en vluchtigheid, gedreven door zijn temperament en naar analogie met het wezen van sport op zich: "Bij mij doet zich het fenomeen voor dat ik door mijn temperament gedreven, door mijn snelle bedrading -ik heb iets als een trekbiljart in mijn hoofd, iets dat snel van kleur verschiet en alle zenuwcellen in werking zet: ik funktioneer zo- ga spreken en vaak de neiging heb om weg te lopen, te ontsporen".²⁸² Dat temperament heeft voornamelijk betrekking op de overvloed aan woorden, de beschrijving spraakwaterval was Wauters op het lijf geschreven. Een onderzoek uit 1979 toonde aan dat Wauters tijdens de finale van het WK voetbal van 1978 gemiddeld 114 woorden per minuut uitsprak met een opvallend groot aandeel aan (relatieve) bijzinnen.²⁸³ De verhouding tussen hoofd- en bijzinnen en de dynamiek tussen die twee is de essentie van Wauters' stijl. Vanuit een hoofdzin koos hij een spoor of richting waarin hij via bijzinnen een bepaald element van die hoofdzin verder uitdiepte om dan uiteindelijk terug bij het punt of de essentie van de hoofdzin uit te komen. Even een voorbeeld ter verduidelijking:

"Is me dat rijden, Eddy Planckaert, in een gezegende toestand mag je zeggen hier in Ronse, de bakermat van het Vlaamse wielrennen toch wel, de hele streek hier, de zogenaamde Vlaamse Ardennen, en daar rijdt op kop alleen Eddy Planckaert."²⁸⁴

In dit geval vertelde Wauters over Planckaert die aan de leiding reed tijdens het WK wielrennen 1988 om kort in te gaan op de locatie en vervolgens weer over te schakelen naar wat hij zag. Niet enkel op het niveau van één zin maakte Wauters die zijsprongetjes, vaak zijn ze veel uitgebreider. Het is met

²⁷⁹ 'Ronde van Frankrijk 1987: rit 15', *Radio Sport*, VRT Radio, 15 juli 1987.

²⁸⁰ 'Wereldkampioenschap voetbal 1994: België - Marokko', *Radio Sport*, VRT Radio, 19 juni 1994.

²⁸¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. HUYS, 'Jan Wauters: Ik wil geen strijdros maken van de sportjournalistiek', *De Morgen* (31 oktober 1987), 2.

²⁸² Ibid.

²⁸³ J. POLLARIS, *Wat is er van de sport-taal?: Vergelijkend specificiteitsonderzoek van voetbalreportages op radio en televisie, in Vlaanderen en Nederland*, Onuitgegeven licentiaatstverhandeling, KU Leuven, Germaanse filologie, 1979.

²⁸⁴ 'WK Wielrennen 1988', *Radio Sport*, VRT Radio, 18 augustus 1988.

betrekking tot die bijzinnen en zijsprongetjes dat hij het in bovenstaand citaat ook heeft over op "op avontuur gaan" en het gevaar dan te "ontsporen".

Een tweede variant van Wauters' taalgebruik is die van de voorbereide teksten op de radio. Het ging dan voornamelijk om verslagen en analyses van sportwedstrijden in *Wat is er van de Sport* of het radionieuws. Wauters schreef die vooraf steevast met pen en papier uit en stelde zo zijn spreektaal op schrift. De taal- en stijlkenmerken zijn grotendeels dezelfde als die in rechtstreekse verslaggeving, al is het duidelijk dat Wauters nog bewuster omgaat met de opbouw, stijlfiguren en ritmiek. Hij hanteert vooral stijlfiguren met betrekking tot klank zoals alliteraties en assonanties en maakt, om zijn punt duidelijk te maken, vaak gebruik van herhalingen en tegenstellingen binnen één zin. Een alinea uit zijn eindverslag van de Ronde van Frankrijk van 1978 biedt een goed zicht op het gebruik van die verschillende elementen:

"De Tour gecontroleerd. Het werd hoog tijd. Vorig jaar verdacht, bijna versmacht in het verstikkende klimaat van vermoedens en geruchten rond manipulaties met de dopingcontroles, en jaren eerder al rondgesleurd, meegezuld naar afgelegen oorden, ter wille van Levitans commercieel gewin, dat voor één enkele (*herhaling*) ronde geraamd wordt op 40 à 45 miljoen frank, bruto, nettowinst tussen de twintig en de vijftwintig miljoen. Een halte aan de Levitanisering van de Tour, en een opheldering van de duistere dopingpraktijken, dat zijn de hoofdmotieven voor een nader onderzoek. Gaat men dit uit de weg, wil men dit blijven ontlopen, ontvluchten is het, (*herhaling tot twee maal toe*) dan komt de Ronde niet alleen geschonden uit de pas, voorbij hachelijke avontuur, maar wordt de scha en de schande ook in de toekomst aan de Tour niet onttrokken. Zijn toekomst staat op het spel. (*herhaling*)"²⁸⁵

Opnieuw valt ook het belang van het spreekritme, middels de weloverwogen plaatsing van komma's en punten, op. In enkele van zijn voorbereidingen komt zijn obsessie voor ritmiek nog sterker naar voor: door middel van onderstrepingen, accenten, verbindingstekens duidde hij in zijn teksten aan waar de klemtoon moest liggen, wat snel en wat traag uitgesproken moest worden en waar de rustpunten in zijn voordracht moesten liggen. Een goed voorbeeld, de kladversie van zijn afscheidsrede 'afcheid van mijn microfoon', is te vinden in de bijlagen.²⁸⁶

Wauters waagde zich zoals eerder besproken vanaf de jaren 70 ook aan bijdragen in de geschreven pers. Als tegengewicht voor het emotionele en vluchtige van het rechtstreekse verslag hanteerde hij naar eigen zeggen bij het schrijven steeds een vorm van rationaliteit om die emoties te sturen en ze in de vorm van een geschreven stuk te gieten.²⁸⁷ "Als ik zelf ga schrijven -en ik kan schrijven-, als ik het witte blad voor me heb, dan wordt het creatieve kritisch gevolgd. Ik hou mezelf dan makkelijker op afstand, het

²⁸⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Wielerverslaggeving: J. WAUTERS, Eindverslag Ronde van Frankrijk 1978, 23 juli 1978.

²⁸⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen: J. WAUTERS, Afscheid van mijn microfoon, 1998. Uitgesproken op de radio in: *Levende Lijven*, VRT Radio, 22 augustus 1998.

²⁸⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: J. HUYS, 'Jan Wauters: Ik wil geen strijdros maken van de sportjournalistiek', *De Morgen* (31 oktober 1987), 2.

rationele krijgt de bovenhand (...)"²⁸⁸ Dat Wauters een duidelijk beeld had van wat een column zowel inhoudelijk als vormelijk moest inhouden, blijkt uit een krantenknipsel aan de binnenflap van de map waarin hij een groot deel van zijn columns bewaarde. "Columnist moet vooral hofnar blijven", maant de titel van het stuk aan. Een columnist moet zijn object onder een vergrootglas leggen en moet een enorme vrijheid genieten zowel op vormelijk als op inhoudelijk vlak. "De columnist is een kunstenaar, een jongleur met woorden", benadrukt de auteur de literaire vrijheid die een columnist dient te genieten. Inhoudelijk moet een columnist de kans krijgen mensen belachelijk te maken, met reputaties te sollen en te ergeren. Het artikel was voor Wauters een geheugensteun en leidraad, daarop wijzen enerzijds de verschillende gemarkeerde stukken in de tekst en anderzijds zijn columns, waarin Wauters die 'regels' duidelijk toepaste.²⁸⁹ Ondanks de grote verschillen tussen het gesproken en geschreven woord zijn in Wauters' columns ook veel elementen uit zijn radiowerk terug te vinden; bij het lezen van de columns kan je ze Wauters als het ware horen voorlezen. Vooral zinslengte en ritmiek dragen bij aan die gelijkenis. Bij wijze van voorbeeld een fragment uit de column 'Belgen zonder vaar noch vrees', verschenen in *NRC Handelsblad* op 15 juni 1982:

"Misschien was het wel doorzicht, professionele feeling van Thijs, die soepel is, vastberaden, maar met mate. Beïnvloedbaar, niet erg origineel, en zeker ook geen bezetene van het voetbal, een tikkeltje aan de oppervlakkige kant, maar met een sinjoorenmentaliteit, een man van Antwerpen, een man van de stad."²⁹⁰

Zijn relatie met schrijven *an sich* valt het best te typeren als een haat-liefde verhouding. Wauters was overtuigd van zijn eigen kunnen en hij zou steeds vaker gaan schrijven. Tegelijkertijd gaf het hem, in vergelijking met spreken, een restrictief gevoel en zag hij er, aldus collega Francois Colin en NTW-redacteur Piet Piryns, vaak tegenop.²⁹¹ "Spreken is zilver, schrijven is goud", een uitspraak die Wauters in interviews geregeld bovenhaalde, sloeg naar eigen zeggen dan ook in eerste instantie op andere schrijvers.

In deze analyse van Wauters' taal(gebruik) werd een onderscheid gemaakt tussen het gesproken rechtstreeks commentaar, het voorbereide gesproken verslag en de geschreven column. Die drie stonden echter nooit los van elkaar; meer nog, de dynamiek tussen het geschreven en gesproken woord is een belangrijk onderdeel van Wauters relatie met taal. De stukjes die hij in het nieuws en *Wat is er van de Sport?* bracht waren steeds, in spreektaal dus, vooraf met de hand uitgeschreven.²⁹² Veel opvallender is echter de omgekeerde beweging. Zijn eerste reeks columns voor *De Morgen* eind jaren 70 werd samengesteld door een redacteur na een telefonisch gesprek met Wauters, waarbij hij honderduit vertelde over de sportactualiteit van die week en de journalist aan de andere kant van de lijn Wauters'

²⁸⁸ Ibid.

²⁸⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: *Columnist moet vooral hofnar blijven*.

²⁹⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: J. WAUTERS, Belgen zonder vaar noch vrees, *NRC Handelsblad*, 15 juni 1982, 13.

²⁹¹ F. COLIN, persoonlijk interview, 7 mei 2016; K. JACOBS, *Nieuw Wereldtijdschrift gezocht, profielschets van het NWT in de periode 1984-1997*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Taal- en Letterkunde, 2002, 90.

²⁹² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Verslaggeving algemeen: *Wat is er van de sport?*, 1974-1998.

monoloog op papier vastlegde; de column droeg dan ook de toepasselijke titel 'Jan Wauters aan de lijn'.²⁹³ Ook bij zijn columns voor het *NWT* was dit zo, al werd het daar niet expliciet vermeld; enkel de aanhalingstekens aan het begin en het einde van de tekst gaven de aandachtige lezer die indicatie. Herman de Coninck bracht ter voorbereiding van een column, met een recorder in de hand, een bezoek aan Wauters, die vervolgens een vaak urenlange monoloog afstak over een vooraf gekozen thema. Uit dat materiaal filterde de Coninck de beste stukken en stelde die op schrift.²⁹⁴ Ook zijn columns in de jaren 90, waarover later meer, tonen die dynamiek tussen het geschreven en gesproken woord. Wauters werd vaste radiocolumnist voor enkele Radio 1-programma's en schreef de gesproken columns steeds vooraf uit. Enkele jaren later publiceerde hij verschillende van die gesproken columns integraal neergeschreven in drie bundels.

Dat Wauters' invloedssfeer op het gebied van taal verder reikt dan de sport en de radio blijkt onder meer uit het in april 2016 verschenen *Revue Lanoye*. In die bundel wijdde Tom Lanoye, die ook op Wauters' begrafenis sprak, een hoofdstuk aan zijn vriend, die hij benoemt als 'het taalmonument van Bornem'. Hij schetst de invloed die de sportverslaggever op hem had als volgt: "Dankzij hem ben ik, in mijn kleine kokette ketterijcocon, toch altijd een sportieve agnost gebleven. Een afvallige die er diep vanbinnen naar hunkert om ooit weer te worden opgenomen in de moederkerk van alles wat sport zo grandioos en meeslepend kan maken. Dienaangaande heeft Jan Wauters mij meer gevormd dan vele van mijn leraren en literaire voorbeelden."²⁹⁵

1.4.2 De school Jan Wauters

"Ik weet dat ik met het medium radio kan omspringen, al geeft mij dat persoonlijk, individueel, niet meer de kick die het tien jaar geleden gaf. Nu ben ik meer begaan met het coachen zo je wil, van diegenen die rond mij werken. Vroeger had ik dat minder, wie niet meekon viel maar af. Nu probeer ik er alles uit te halen, het maximum van rendement. Dat lukt vrij aardig en daar put ik nu mijn grootste voldoening uit."²⁹⁶

Wauters eiste niet enkel van zichzelf maar ook van al zijn journalisten een enorme inzet en streven naar kwaliteit. Om die kwaliteit te bereiken, legde Wauters zich vanaf de jaren 80 ook meer toe op het begeleiden en opleiden van jonge journalisten. Hoewel hij dat naar eigen zeggen pas vanaf dan als een volwaardig deel van zijn job zag, werd in het jaarverslag van de BRT van 1977 reeds "de speurzin van

²⁹³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: 'Wauters aan de lijn', *De Morgen*, januari 1979 (precieze datum onbekend).

²⁹⁴ H. DE CONINCK, 'Inleiding', *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987, 7-9; K. JACOBS, *Nieuw Wereldtijdschrift gezocht, profielschets van het NWT in de periode 1984-1997*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Taal- en Letterkunde, 2002, 90.

²⁹⁵ T. LANOYE, *Revue Lanoye, Filippica (polemische replieken)*, Amsterdam, 2016, 81-93.

²⁹⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: E.K (enkel initialen bekend), 'Dan begint bij mij dat balletje, tiktiktik, kassa! Of naast', (*tijdschrift onbekend*), datum onbekend (schatting: midden jaren 80).

talentscout Jan Wauters" geprezen.²⁹⁷ Velen maakten na enkele jaren op de radioredactie bij Jan Wauters de overstap naar een ander medium (meestal televisie); dat was eind jaren 70 het geval voor onder meer Mark Vanlombek, Gui Polspoel²⁹⁸, Jan van den Berghe²⁹⁹, Alain Coninx³⁰⁰ en Marc Stassijns.³⁰¹ In de daaropvolgende twintig jaar zijn er twee generaties te onderscheiden. Enerzijds een groep die gedurende de jaren 80 onder Wauters' hoede kwam te staan en later andere oorden opzochten met als belangrijkste exponenten Leo Hellemans³⁰², Frank Raes³⁰³, Koen Meulenaere³⁰⁴ en Wilfried Mostinckx³⁰⁵. Anderzijds verschillende radiosportjournalisten, waaronder David Naert³⁰⁶, Peter Vandenbempt³⁰⁷, Carl Bertelee³⁰⁸ en Christophe Vandegoor³⁰⁹, die in de jaren 90 bij de BRT aan de slag gingen en vandaag nog steeds werkzaam zijn bij Sporza radio. Vanzelfsprekend zijn er ook sportjournalisten door Wauters gevormd die niet in die tweedeling onder te brengen zijn. Carlos de Veene werkte heel zijn carrière als redactiesecretaris aan de zijde van Wauters en ook Luc Vanlangenhove³¹⁰ was sinds 1985 onafgebroken aan de slag op de radiosportredactie, om finaal in 1998 Wauters' functie over te nemen.³¹¹ Verder zijn er velen die voor een korte(re) periode onder Wauters hebben gewerkt.³¹²

²⁹⁷ BRT Jaarverslag 1976, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1976.

²⁹⁸ Gui Polspoel (1946-) begon in '67 als medewerker op de radiosportredactie, werd in 1975 journalist op de algemene nieuwsdienst en specialiseerde zich in politiek; in 1999 maakte hij de overstap naar VTM.

²⁹⁹ Van den Berghe (1942-). begon eind 1970 op de radiosportredactie en bleef er vijf jaar. Later werkte hij nog voor BRT-televisie en VTM.

³⁰⁰ Coninx (1948-) begon in '72 als losse medewerker bij Wauters op de sportredactie en maakte in 1980 de overstap naar televisie, waar hij onder meer de commentaar verzorgde bij WK voetbal en Olympische spelen. Later stapte hij voer naar de algemene nieuwsredactie van de televisie.

³⁰¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews radio- en tv-figuren: 'Wie is Gui in de Wetstraat', *Humo* (22 juni 1988), 23-30; M. VANLOMEEK en M. ADRIAENS, *Goeiemiddag, beste sportliefhebbers*, Leuven, 2004, 42; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews radio- en tv-figuren: G. VERWERFT, 'Wat is er van Alain Coninx', *Spectator* (18 juli 1981), 35; J. VAN DEN BERGHE, e-mail-interview, 29 april 2016.

³⁰² Hellemans (1951-) was van '81 tot '88 actief op de radiosportredactie, waarna hij op de algemene radionieuwsdienst ging werken. Vanaf 1996 nam hij verschillende leidinggevende functies op om in 2014 gedelegeerd bestuurder van de VRT te worden, een functie die hij uitoefende tot aan zijn pensioen begin 2016.

³⁰³ Raes (1954-) begon in 1980 bij Jan Wauters op de redactie en stapte in 1988 over naar de televisie, waar hij tot op de dag van vandaag werkt. Hij presenteerde onder meer *Sportweekend*, *Niet te wissen* en *Extra Time*. Hij is één van de vaste voetbalcommentatoren van de VRT.

³⁰⁴ Meulenaere (1957-) begon in 1979 als losse medewerker op de radiosportredactie. In '91 maakte hij de overstap naar Knack en Sport Voetbalmagazine. Vandaag is Meulenaere werkzaam bij *De Tijd*.

³⁰⁵ Mostinckx (1958-) werkte vanaf midden jaren 80 op de BRT radiosportredactie en stapte in 1996 over naar VTM, waar hij aan de slag ging als voetbaljournalist. Vandaag werkt Mostinckx als hoofddocent journalistiek aan de Vrije Universiteit Brussel.

³⁰⁶ Naert (1969?-) begon in '93 op de radiosportredactie. Vandaag is hij nog steeds werkzaam als radiosportjournalist (specialisatie atletiek) en 'coördinator radio' bij Sporza.

³⁰⁷ Vandebempt (1967?-) startte in 1995 op de radiosportredactie en nam bij Wauters' pensioen diens taak als eerste voetbalcommentator op, een functie die hij tot op de dag van vandaag uitoefent.

³⁰⁸ Bertelee (1963-) begon in 1988 op de radiosportredactie en nam in 1993 de taak van man op de motor in de belangrijkste wielervedstrijden over van Jan Wauters, een functie die hij ook vandaag nog uitoefent.

³⁰⁹ Vandegoor (1972-) begon in 1995 op de radiosportredactie en is sinds ongeveer tien jaar de vaste wielercomentator bij de radio.

³¹⁰ Van Langenhove (?-) begon zijn carrière in 1985 op de radiosportredactie en specialiseerde zich in wielrennen. Vanaf Wauters' pensioen nam hij diens functie van hoofd van de radiosportredactie op zich. In 2007 werd hij algemeen manager van Sporza.

³¹¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen, 1997-2000: B. DOBBELAERE, 'Radiosportredactie begint aan jaar 1 na Jan Wauters', *De Standaard*, 8 augustus 1998.

³¹² Onder andere Lieven van Gils, Carl Huybrechts, Wouter Vandenhaute...

Een eerste selectie gebeurde bijzonder snel. Iedereen startte op de radiosportredactie als stagiair of losse medewerker en kwam in zijn eerste dagen of weken onvermijdelijk in aanraking met Wauters' strenge oordeel en eerste keuring. Hij maakte daar meteen uit op of die persoon al dan niet geschikt was of zou kunnen worden en dus zijn aandacht en coaching verdiende.³¹³ Veel interviewees zien dat scherpe en snelle oordeel als een kracht van Wauters, die in zijn oordeel volgens hen ook weinig fouten maakte.³¹⁴ Daarbij dient natuurlijk wel in het achterhoofd te worden gehouden dat alle geïnterviewden tot de groep behoorden waar Wauters wel potentieel in zag. Wauters coachte vanuit het principe van *trial-and-error*. Hij had geen cursus of vooropgestelde regels, maar gaf jonge journalisten met potentieel kansen om zelf hun weg te zoeken en zich op die manier te ontplooien. Dit betekende echter niet dat (beginners)fouten door de vinger werden gezien; Wauters was streng en genadeloos in zijn *feedback*.³¹⁵ Vertrekkend vanuit het adagium "kwaliteit wordt in pijn en smart gebaard" vormde hij zijn medewerkers.³¹⁶ Een correct taalgebruik stond in die vorming op de eerste plaats, aangezien een kritische blik als een evidentie werd beschouwd, iets wat niet expliciet moest worden 'aangeleerd'. Wauters' begeleiding beperkte zich niet tot iemands beginperiode, hij volgde alles wat zijn medewerkers deden op de voet. Iemand die bepaalde capaciteiten had en dus zijn coaching verdiende, kon vaak op onvoorwaardelijke steun rekenen. Voor een vaste benoeming moesten losse medewerkers bijvoorbeeld steevast een examen afleggen, dat uit zowel mondelinge en schriftelijke proeven als uit een jurygesprek bestond. Verschillende medewerkers getuigden dat ze ondanks een mislukt examen toch dankzij een advies van Wauters een vast contract konden bemachtigen.³¹⁷

Wauters was ontegensprekelijk een strenge leermeester en dulde weinig tegenspraak; één van zijn befaamde uitspraken luidde: "ik ben de enige die mijzelf een gele kaart kan geven".³¹⁸ In zijn streven naar kwaliteit, en uitgaande van zijn eigen kunde, was het ook die dominante stijl die hij hanteerde om zijn redactie te leiden. Vanzelfsprekend zette hij als leidinggevende de lijnen uit, maar ook de manier waarop de rechtstreekse verslaggeving was opgebouwd, weerspiegelde Wauters' dominante positie. Op zaterdagavond werden en worden er traditiegewijs verschillende wedstrijden gespeeld in de Belgische hoogste voetbalklasse, allemaal voorzien van een rechtstreeks verslag door de radio. Waar vandaag bijna voortdurend tussen de verschillende wedstrijden en commentatoren wordt overgeschakeld, lag onder Jan Wauters bijna enkel de focus op de wedstrijd die hij zelf van commentaar voorzag.³¹⁹ De positie van Wauters verhinderde niet dat er een heel sterk samenhangsgevoel op de redactie heerste. Alle sportprogramma's werden in overleg gemaakt en iedereen was vrij ideeën aan te brengen.

³¹³ K. MEULENAERE, persoonlijk interview, 4 maart 2016.

³¹⁴ K. MEULENAERE, persoonlijk interview, 4 maart 2016; C. VANDEGOOR, , persoonlijk interview, 29 maart 2016.

³¹⁵ D. NAERT, persoonlijk interview, 24 februari 2016; P. VANDENBEMPT, persoonlijk interview, 18 april 2016.

³¹⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: J. DE MAN, 'Sportjournalist Jan Wauters', *De Morgen* (28 april 1979), 18.

³¹⁷ D. NAERT, persoonlijk interview, 24 februari 2016; C. VANDEGOOR, , persoonlijk interview, 29 maart 2016; C. BERTEELE, persoonlijk interview, 7 maart 2016.

³¹⁸ K. MEULENAERE, persoonlijk interview, 4 maart 2016.

³¹⁹ K. LINDENKENS, persoonlijk interview, 7 mei 2016; B. DOBBELAERE, 'Radiosportredactie begint aan jaar 1 na Jan Wauters', *De Standaard*, 8 augustus 1998.

Onder andere de eerder geschetste wij-zij mentaliteit tegenover de tv creëerde bij de radioploeg een erg groot groepsgevoel.³²⁰

Door zijn jarenlange staat van dienst kwam op zijn positie vanuit de redactie aanvankelijk geen kritiek of uitgesproken ongenoegen. Vanzelfsprekend kregen verschillende 'leerlingen' van Wauters na verloop van tijd zelf hogere ambities, maar daar was op de radiosportredactie weinig plaats voor. Wauters liet mensen tot een bepaalde hoogte toe: iedereen begon met het verslaan van kleinere sporten zoals volleybal en motorcross en kon dan eventueel verder doorgroeien.³²¹ Het was echter niemand gegeven ooit rechtstreekse verslaggeving te doen van de belangrijkste voetbal- en wielervedstrijden, daarin duldde Wauters geen concurrentie. "Ik ben als een oude beuk in het woud, en onder een beuk groeit helaas niets", liet hij volgens Koen Meulenaere ooit optekenen.³²² Die beperking had als resultaat dat journalisten na een tijd andere oorden opzochten, waar verder doorgroeien wel een optie was. Daarnaast bleef ook de reputatie van "talentscout Jan Wauters" bestaan, waardoor andere redacties op vinkeslag zaten om mensen over te nemen. Dat was in de eerste plaats het geval voor de BRT-televisiesportredactie, die de radioredactie als een kweekvijver zag om er dan de beste mensen uit te vissen. Volgens Ivan Sonck³²³ heeft Wauters door die doorstroom ook een niet te onderschatten rol gespeeld in de televisiesportredactie.³²⁴ Niet enkel binnen de BRT bleek Wauters over zulke reputatie te beschikken; ook Guy Mortier gaf aan dat hij altijd volgde met wie Wauters samenwerkte in zijn eigen zoektocht naar nieuw talent voor *Huma*.³²⁵ Naar eigen zeggen leerde Wauters leven met de overstap van journalisten naar tv en andere media; bovendien betekende het vertrek van een journalist ook de komst van een nieuwe, wat volgens hem voor een nieuwe dynamiek zorgde en dus een positieve uitwerking had op de redactie als geheel.³²⁶ Dat het vertrek van medewerkers en hun verdere carrière hem alleszins niet koud liet, blijkt uit een onderdeel van zijn privéarchief: één map is gewijd aan 'voormalige' leerlingen en collega's en bevat tientallen artikels en interviews.³²⁷

³²⁰ C. BERTEELE, persoonlijk interview, 7 maart 2016; C. VANDEGOOR, , persoonlijk interview, 29 maart 2016.

³²¹ D. NAERT, persoonlijk interview, 24 februari 2016; P. VANDENBEMPT, persoonlijk interview, 18 april 2016.

³²² K. MEULENAERE, persoonlijk interview, 4 maart 2016.

³²³ Sonck (1945-) werkte eind jaren 60/begin jaren 70 korte tijd op de radiosportredactie om vervolgens over te stappen naar de televisie. Verschillenden beschouwen hem als de meest uitgesproken aanhanger van Wauters' kritische stijl bij de televisie. Hij presenteerde *Sportweekenden* specialiseerde zich in atletiek; in 2000 ging hij op pensioen.

³²⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: J. HUYS, 'In de andere richting lukt het nog best', *Huma*, (1 januari 1981), 34-41.

³²⁵ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

³²⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: K. VAN BOXEM, 'Radioverslaggever Jan Wauters begint aan zijn 32e Europese voetbalseizoen', *TV-expres*, 6 september 1996, 114-116.

³²⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews radio- en tv-figures, 1977-1998.

1.5 Met de weemoed de wanhoop te lijf³²⁸

1.5.1 Wat is er nog van de sport?

"Je kunt het beter allemaal aan de aankomst op televisie volgen. Dat is erg, dat is een degradatie. Maar je kunt steeds minder zien op de motor. Een van de redenen waarom ik verdwijn. Ik ben min of meer gefrustreerd uit die Tour verdwenen. Doordat ik mijn positie heb zien degraderen. Doordat de commercie en de televisie de loges mochten innemen. Er is veel kunst- en vliegwerk nodig om nu nog te kunnen volgen. Je moet als het ware de organisatie verschalken en zien dat je niet betrappt wordt. Als je daar nu met jongensachtige frisheid aan begint, kun je dat waarschijnlijk beter verdragen."³²⁹

Ondanks de gedeeltelijke focus op schrijven en het opleiden van jonge sportjournalisten bleef Wauters natuurlijk in de eerste plaats een man van de radio. *Wat is er van de sport?* bestond intussen al bijna twee decennia en het rechtstreeks verslag van de belangrijkste voetbal- en wielervedstrijden bleef in zijn handen. Vanaf 1993 zette Wauters, relatief onverwacht, een punt achter zijn rechtstreekse verslaggeving van het wielrennen. Eén jaar eerder gaf hij in een talkshow nochtans te kennen de Tour te blijven becommentariëren vanop de motor zolang hij zichzelf daartoe in staat achtte.³³⁰ Het was vooral die Tour de France die hem, na een slechte ervaring in 1992, deed beslissen om de wielerverslaggeving volledig naast zich neer te leggen.³³¹ Belangrijkste reden daarvoor was de "mediatisering en de megatisering" van het evenement, een doorgedreven vorm van wat Wauters voorheen bestempelde als Lévitatisering.³³² Er was steeds meer aandacht voor sponsors en reclame en de monopoliepositie die de televisie al had, werd alleen maar versterkt. Daardoor was het quasi onmogelijk geworden om als verslaggever op de motor nog dicht bij de renners te komen, hoewel dat in principe de bestaansreden was van zo'n verslaggever. Het gevoel zelf mee te (st)rijden en het avontuurlijke aspect, net datgene wat Wauters zo aantrok in de Tour, verdween grotendeels.³³³ Ook interviews na de aankomst afnemen, ging volgens een gefrustreerde Wauters al te vaak lijken op een straatgevecht tussen journalisten, waarvan het aantal exponentieel groeide. Deze ontwikkelingen waren bij uitstek aanwezig in de Tour, maar ook alle andere grote wielervedstrijden moesten die evolutie ondergaan. Wauters zag zich, als 54-jarige, niet

³²⁸ Eén van Wauters' lijspreuken. In een interview met *Humo* in 1993 zegt hij daarover het volgende: "Weemoed is uiteindelijk het enige dat ons nog rest. We zijn zo tijdelijk. We zijn paardenbloemen die verpluizen. Zonder weemoed zou ik in mezelf gekeerd geraken, bedreigd door wanhoop. Ik ken dat heus wel: de temptatie om jezelf op te heffen, tot nul te herleiden. Wat de natuur ook zal doen. Maar ik vraag uitstel, nog. Met de weemoed als beste verweermiddel. Het meedragen van dat weefsel, dat web van weemoed, moét. Het maakt wat droefgeestig, maar dat kan ik wel hebben".

³²⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VAN SCHOONDERWALT, 'Ik moet kunnen zien of al het vet van de billen is', *De Volkskrant*, 26 juni 1993.

³³⁰ *Margriet*, VRT Televisie, 24 juni 1992.

³³¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. ROBBERECHT, 'Jan Wauters', *magazine onbekend*, 1997 (precieze datum onbekend), 3-6.

³³² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VAN SCHOONDERWALT, 'Ik moet kunnen zien of al het vet van de billen is', *De Volkskrant* (26 juni 1993), 20-22.

³³³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. DEWINTER, 'Het spektakel verdringt het avontuur', *Het Volk* (26 februari 1993), 25.

meer in staat volledig in die strijd en chaos te storten en was na zijn jarenlange staat van dienst ook te trots om te smeken om interviews.³³⁴ Carl Bertelee en Luc van Langenhove volgden hem op.³³⁵ Na 28 jaar rechtstreekse wielerverslaggeving op de motor, 25 Rondes van Frankrijk en ongeveer evenveel keer de Ronde van Vlaanderen "verdwijnt allicht de laatste motorpoët uit het wielerpeloton", aldus het magazine *Panorama*.³³⁶ Hoewel Wauters zelf de keuze maakte om te stoppen, lijkt die niet met veel tevredenheid gepaard te gaan: "Zaterdag zal ik pijnscheuten hebben. De weemoed zal me overvallen dat ik er niet meer bij ben".³³⁷ Niet enkel in verband met de manier van werken dacht Wauters met plezier terug aan vroegere tijden. In interviews uit die periode sprak een nostalgische Wauters over betere tijden met renners als Coppi en Merckx. De toenmalige, naar zijn woorden "bleke", generatie met toppers als Breukink³³⁸ en Indurain³³⁹ beschikte niet over de klasse van de kampioenen uit Wauters'-jeugd en beginjaren als journalist.³⁴⁰

Met zijn afscheid van de Olympische spelen in '84 en de wielersport in '93 was Wauters op het gebied van rechtstreeks verslag enkel nog in de voetbalsport actief. Hij bleef de vaste voetbalcommentator, onder andere op het WK voetbal in de Verenigde Staten in 1994, maar ook hier deed hij steeds vaker een beroep op een medewerker.³⁴¹ Net als voor het wielrennen werd ook de persbelangstelling voor (het Belgische) voetbal, onder andere door de oprichting van commerciële zender VTM, steeds groter. Voor de rechtstreekse verslaggeving op zich maakte dit weinig verschil; het werd net als in het wielrennen echter vaker drummen om een interview na de wedstrijd. Daarvoor maakte Wauters gebruik van een zogenaamde 'tweede man': tot 1996 Wilfried Mostinckx, nadien Peter Vandenbempt. Die deed voor en na de wedstrijd de interviews en zorgde tijdens de wedstrijd soms voor interventies van aan de zijlijn. Niet enkel het fysieke element speelde hierin een rol.³⁴² Net als in de wielersport lijkt Wauters steeds minder voeling te hebben met de toenmalige generatie voetballers, onder meer door het leeftijdsverschil: "De generatie van nu is op een enkeling na te jong voor mij of ik te oud voor hen. Ze zijn nu ook verwend en al vlug vedetje. De zweetgeur heeft plaatsgemaakt voor een spraygeur."³⁴³

De vrijgekomen tijd investeerde Wauters opnieuw in columns. Na zijn laatste column voor het *NWT*, in 1988, zette hij zijn bezigheden als columnist even *on hold*. Met *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*, vanaf 1993 op zondagavond uitgezonden op het eerste radionet van de BRT, kwam daar

³³⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VAN SCHOONDERWALT, 'Ik moet kunnen zien of al het vet van de billen is', *De Volkskrant* (26 juni 1993), 20-22; C. BERTEELE, persoonlijk interview, 7 maart 2016.

³³⁵ C. BERTEELE, persoonlijk interview, 7 maart 2016.

³³⁶ K. M., 'Jan Wauters stapt af', *Panorama*, 10 april 1993.

³³⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. DEWINTER, 'Het spektakel verdringt het avontuur', *Het Volk* (26 februari 1993), 25.

³³⁸ (1964-). Erik Breukink was een Nederlands professioneel wielrenner tussen 1985 en 1997. Hij werd in 1993 Nederlands kampioen en stond in 1990 op het podium van de Ronde van Frankrijk.

³³⁹ (1964-). Miguel Indurain was beroepsrenner tussen 1984 en 1996 en won van 1991 tot 1995 vijf opeenvolgende keren de Ronde van Frankrijk.

³⁴⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. VAN SCHOONDERWALT, 'Ik moet kunnen zien of al het vet van de billen is', *De Volkskrant*, (26 juni 1993), 20-22.

³⁴¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving: J. WAUTERS, *WK Voetbal Verenigde Staten*, juni-juli 1994.

³⁴² P. VANDENBEMPT, persoonlijk interview, 18 april 2016.

³⁴³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: P. VAN LIEMPT, 'Ik was geil naar het Nederlands', *Het Parool* (4 mei 1996), 53.

verandering in. Het populaire programma bracht wekelijks vijf gesproken columns met een humoristische insteek over de actualiteit van de afgelopen week.³⁴⁴ Eén van de columnisten die op regelmatige basis zijn opwachting maakte was Wauters, die tot 1999 zeven seizoenen lang aan *De Toestand* meewerkte. Opvallend is dat hij hier voor het eerst het juk van sportjournalist van zich afwierp; zijn columns gingen zelden of nooit over sport maar behandelden uiteenlopende thema's uit de actualiteit: van het proces tegen O.J. Simpson, over wat hij het charter-socialisme noemde, tot het imago van het Vaticaan.³⁴⁵ Wauters had met het uitschrijven en het voordragen van zijn columns duidelijk een nieuwe passie gevonden en engageerde zich in de daaropvolgende jaren voor verschillende *Radio 1*-programma's. In '95 werkte hij voor het eerst mee aan *Het Landhuis*, een literair reisprogramma tijdens de zomer, waarin hij columns maakte over zijn favoriete vakantieplaatsen.³⁴⁶ Occasioneel leverde hij ook een bijdrage aan *Temperamenten* en *Madiwodo*.³⁴⁷ Vanaf '95 waagde Wauters zich ook opnieuw aan de geschreven column. Tweewekelijks liet hij in *De Morgen* zijn kritisch licht schijnen op de sportwereld in al zijn facetten, al dan niet gelinkt aan de actualiteit.³⁴⁸ Later dat jaar bracht hij *Van Davidoff tot van Basten* uit, een verzameling van zijn columns uit *De Morgen*, *Temperamenten*, *Het Landhuis* en *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*.³⁴⁹ Nog geen twee jaar later, in 1997, volgde een nieuwe publicatie: *Tong uit de Mond, De Taal achterna*; opnieuw een verzameling columns uit *De Morgen* en *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*.³⁵⁰ Waar Wauters in de jaren 80 nog een ambigue relatie had met schrijven, lijkt hij zich vanaf de jaren 90 een eigen stijl te hebben aangemeten en veel en met plezier te schrijven. "Er bestaat een soort sportverslaggeving die zich buiten de krijtlijnen van het stadion begeeft", aldus Wauters, "ik noem dat graag 'sportief literair columnisme'".³⁵¹ In een brief aan een fan in 1997 bestempelde Wauters schrijven zelfs als zijn tweede natuur.³⁵²

Wauters bereikte met zijn columns grotendeels een ander publiek dan met zijn radioverslagen; in de eerste plaats een veel kleiner, maar ook een intellectueler publiek. Midden jaren 80 kreeg Wauters van een journalist al de stempel van 'de intellectueel onder de sportjournalisten', een beschrijving die hij toen afwimpelde als overdreven.³⁵³ Tien jaar later leek hij met dat statuut minder problemen te hebben toen een journalist zijn columns als elitair benoemde, en Wauters toegaf dat bij zijn geschreven werk "een

³⁴⁴ *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*, VRT Radio, 1993-2004.

³⁴⁵ *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*, VRT Radio, 22 maart 1998; *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*, VRT Radio, 7 januari 1995; *De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig*, VRT Radio, 14 januari 1994.

³⁴⁶ *Het Landhuis*, VRT Radio, 1999; Bijdrages Jan Wauters: BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: J. WAUTERS, *Kladversies het landhuis (5)*, 1995-1998.

³⁴⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns radio: J. WAUTERS, *Kladversie MaDiWoDo*, 29 maart 1993; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns radio: J. WAUTERS, *Kladversie Temperamenten*, 1993.

³⁴⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: J. WAUTERS, *Sportcolumns De Morgen*, 1995-1998.

³⁴⁹ J. WAUTERS, *Van Davidoff tot van Basten*, Antwerpen, 1995.

³⁵⁰ J. WAUTERS, *Tong uit de Mond, de Taal achterna*, Antwerpen, 1997.

³⁵¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: A. PEUTEMAN, 'De achterkant van de sport', *krant onbekend* (21 mei 1996), 35.

³⁵² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van Jan Wauters aan Thei Noukens*, 20 november 1997.

³⁵³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: E.K (enkel initialen bekend), 'Dan begint bij mij dat balletje, tiktiktik, kassa! Of naast', (*tijdschrift onbekend*), datum onbekend (schatting: midden jaren 80).

volks publiek misschien afhaakt".³⁵⁴ Dit is tekenend voor een evolutie in Wauters carrière, die zich vanaf de jaren 90 ook vaker in culturele en literaire middens afspeelde. Hoewel dat daarvoor ook al zo was, zie onder meer zijn bijdrages aan het *NWT* en de vriendschap met Guy Mortier en Herman Deconinck, ging Wauters zich ook steeds meer zo profileren in de media. Zo liet hij bijvoorbeeld zijn liefde voor klassieke muziek blijken door mee te werken aan een reclamecampagne voor *Radio 3*, het huidige Klara, met de slogan "Ik spreek voor 1 en luister naar 3".³⁵⁵ Hij nam ook deel aan het programma *CODA* op Canvas, waarin bekende Vlamingen voorlezen uit hun favoriete romans en Wauters schreef in 1997 de laudatio voor de winnaar van de Gouden Boekenuil, A.F.Th. van der Heijden.³⁵⁶ In de Nederlandse pers sprak hij dan weer vol liefde over zijn favoriete radioprogramma *Welingelichte Kringen*, een politiek praatprogramma.³⁵⁷ Hoewel Wauters zich steeds vaker met zaken naast sportverslaggeving ging bezighouden, weerhield hem er dat, volgens zijn collega's op de sportdienst, niet van met evenveel passie en kunde zijn werk als radioman uit te voeren.³⁵⁸ Van uitbollen was voor de ondertussen 55 lentes tellende Wauters geen sprake.

Casestudy 4: Jan Wauters en de sportman – Humo-interviews & Eddy Merckx

"Merckx is het ijkpunt van alles voor mij"³⁵⁹

Vanaf eind jaren 80 gaf Wauters in de pers steeds vaker aan de voeling met de toenmalige generatie atleten te verliezen; mentaliteitsgewijs was er steeds meer afstand. De vraag is of die afstand niet altijd al het uitgangspunt van Wauters' journalistiek was, aangezien kritisch zijn ontegensprekelijk ook afstand houden impliceert. Het is echter genuanceerder dan dat. In de relatie met de sportman kwamen de twee onderdelen van Wauters' journalistiek, het kritische van *Wat is er van de sport?* en de bewondering van de rechtstreekse verslagen, samen. Ook in de persoonlijke relaties met atleten was het steeds zoeken naar het evenwicht tussen wantrouwen, het uitgangspunt van Wauters' confrontatiejournalistiek, en vertrouwen, dat nodig is om als journalist goed je werk te doen.

Zoals in het eerste hoofdstuk beschreven, ontstond Wauters' liefde voor sport deels vanuit de verering van zijn wielerveden. De verering verdween, de bewondering voor de sportman bleef. Naast de bewondering, die immer aanwezig was in de rechtstreekse verslagen, ontwikkelde Wauters ook een sterke interesse voor de sportman. 'Wat drijft de sportman?', 'Vanwaar die winnaarsmentaliteit?', waren vragen die hij zich stevast stelde. Vanuit die interesse maakte hij begin jaren 70 *Wie bent u, wie was u*

³⁵⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. ROBBERECHT, 'Jan Wauters', *magazine onbekend*, 1997 (precieze datum onbekend), 3-6.

³⁵⁵ *Reclamespot Radio 3*, VRT Radio, 1 maart 1994.

³⁵⁶ *CODA*, VRT Televisie, 6 september - 27 september 1996.

³⁵⁷ P. VAN LIEMPT, 'Ik was geil naar het Nederlands', *Het Parool*, 4 mei 1996, 53.

³⁵⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: C. VANDEGOOR, , persoonlijk interview, 29 maart 2016; VANDENBEMPT, P, persoonlijk interview, 18 april 2016.

³⁵⁹ F. VAN SCHOONDERWAIT, 'Ik moet kunnen zien of het vet van de billen is', *De Volkskrant* (26 juni 1993), 10-12.

vroeger?; een radioprogramma bestaande uit een interview van tussen de tien en twintig minuten met een bekende sportpersoonlijkheid.³⁶⁰ Rond diezelfde periode begon Wauters voor *Humo* lange sportinterviews te maken, volgens hoofdredacteur Guy Mortier het begin van een nieuw genre. "Breder, dieper, diepgaander en confronterender dan alles wat tot dan toe voor sportinterview moest doorgaan - als het er al was. Een goed gesprek op niveau met sportmensen bestond gewoon niet."³⁶¹ Gedurende ongeveer tien jaar interviewde Wauters alle grootheden uit de toenmalige Belgische sportwereld: Eddy Merckx, Paul van Himst, Georges Leekens, Walter Godefroot, Lomme Driessens... Volgens Herman de Coninck, die samen met Wauters het grootste deel van de interviews afnam en naar eigen zeggen enkel meeding om de bandopnemer te bedienen, had zijn *compagnon de route* een opmerkelijke interviewtechniek waarbij hij in verschillende rondes werkte. Hij had geen schrik van de sport af te wijken en benaderde de geïnterviewde in de eerste plaats als mens, niet als atleet. De interviews sloegen volgens Mortier aan bij het grote publiek en kenden veel weerklank.³⁶² Dat was onder meer het geval voor het interview met Lomme Driessens, verschenen op 29 april 1977.³⁶³ Daarin liet de sportdirecteur zich laatdunkend uit over de Vlaamse sportpers, iets wat vooral Wauters kwalijk werd genomen. Het was namelijk hij die Driessens een podium had verschaft en de passage in de publicatie had opgenomen. Verschillende journalisten publiceerden een vlammen stuk in hun krant, waarop Wauters een brief schreef aan de chefs sport van verschillende dagbladen om zich te verdedigen.³⁶⁴ Wauters kreeg zelfs een officiële brief van de Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten om te melden dat er over het voorval vergaderd was, met volgende mededeling tot gevolg: "Het is van oordeel dat u zodoende een gevaarlijk pad hebt betreden en het gevaar loopt op een splijtzwam in onze organisatie te worden".³⁶⁵ Begin jaren 80 zag Wauters zich door een te drukke agenda genoodzaakt te stoppen met de interviews. Wel zette hij een nieuwe standaard: sportinterviews werden een vast onderdeel van *Humo* en onder andere Frank Raes en Wouter Vandenhoute zouden later Wauters' functie overnemen.³⁶⁶

Naast de interesse bleef ook de bewondering een belangrijk element van Wauters' relatie met de sportman. Die bewondering kwam ongetwijfeld het best tot uiting in Wauters' verstandhouding met Eddy Merckx, een persoon waarover hij gedurende heel zijn leven met fascinatie en ontzag zou spreken. Wauters leerde Merckx naar eigen zeggen al vroeg kennen, bij een nieuwelingenkoers begin jaren 60 in

³⁶⁰ R. LANSSENS, 'Jan Wauters: met de weemoed de wanhoop te lijf', *HUMO* (21 november 1991), 18-26.

³⁶¹ 'Bij de uitvaart van Jan Wauters', *Humo.be* (<http://www.humo.be/actua/28538/bij-de-uitvaart-van-jan-wauters>). Geraadpleegd op 5 juli.

³⁶² G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

³⁶³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Humo-interviews: Lomme Driessens, 29 april 1977.

³⁶⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: J. JACOBS, 'Gij Kamerood...', (bron niet duidelijk) (niet gedateerd). BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken: H. J. W., 'Een andere mening', *Spectator* (28 mei 1977). BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Jan Wauters aan Jan Cornand, 5 mei 1977; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Jan Wauters aan Joris Jacobs, 16 mei 1977; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Jan Wauters aan Leon van Nevel, 5 mei 1977; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Jan Wauters aan Louis Clictuer, 7 juni 1977.

³⁶⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van BBS aan Jan Wauters, 4 oktober 1977.

³⁶⁶ G. MORTIER, , persoonlijk interview, 15 maart 2016.

Hoboken.³⁶⁷ Vanaf 1965 begonnen beiden, elk in hun eigen vakgebied, aan een professionele carrière en ontpopten zich snel tot meesters in hun vakgebied. Merckx kreeg Wauters naar eigen zeggen rond 1968 in het vizier vanwege zijn kritische, "sceptische en linkse" stijl. Die zorgde bij Merckx voor uitgesproken wantrouwen tegenover de persoon van Wauters, wat hem echter niet verhinderde Wauters interviews toe te staan en op zijn kritische vragen te antwoorden.³⁶⁸ Cruciaal in hun relatie is de gebeurtenis in Savona tijdens de Ronde van Italië 1969. Merckx werd betrapt op doping en Wauters geraakte als één van de enige journalisten in zijn hotelkamer. Wat volgde, werd een stukje radiogeschiedenis: Wauters interviewde een ontredderde en huilende Merckx en ging mee in de emoties. Later zou hij zijn positie in dat gesprek als "vaderlijk" beschrijven.³⁶⁹ Van de kritische Wauters was op dat moment nog weinig sprake. Ook de dagen daarna leek Wauters zich te laten meeslepen door emoties, in een krant liet hij volgend citaat optekenen: "Als ge dat gezien hebt, weet ge dat hij onschuldig is. Een schuldige kan zo niet kapot van ellende zijn. Ik denk wel (en ik hoop het) dat men een uitweg zal vinden om hem tot de Ronde van Frankrijk toe te laten."³⁷⁰ Later zou Wauters in een interview toegeven dat hij zich uitermate kwetsbaar opgesteld had en hij noemde het "niet mijn beste moment".³⁷¹ Dat de gebeurtenissen in Savona voor Wauters van groot belang waren, bewijst een onderdeel van een zijn privéarchief. In een plastic mapje bewaarde Wauters verschillende artikels met betrekking tot het voorval met daarbij ook een handgeschreven analyse van wat er die dag en de weken daarop gebeurd was en een wetenschappelijke folder over Reactivan, het product waarop Merckx betrapt werd.³⁷² Van wanneer de manuscripten dateren is niet duidelijk. Of er die ochtend in Savona werkelijk iets veranderde aan de relatie tussen Wauters en Merckx is moeilijk in te schatten. Volgens Merckx evolueerde zijn gevoel ten aanzien van Wauters van wantrouwen naar respect, maar dat stond los van wat er zich toen tijdens de Ronde van Italië had voorgedaan.³⁷³ Gedurende rest van Merckx' wielersloopbaan, tot '78, zouden ze er een 'normale' sportman-journalistrelatie op nahouden.

Na Merckx' actieve carrière bleven beiden elkaar zien. Ze gingen volgens Merckx geregeld samen op restaurant en Wauters vroeg vaak advies omtrent de prille wielercarrière van zijn zoon Benno, iets waar Merckx graag op inging.³⁷⁴ Wauters zou zich vanaf Merckx' wielerspansioen in de pers resoluut profileren als een bewonderaar en Merckx-kenner. Naarmate hij zelf ouder werd, kwamen er steeds meer verwijzingen naar "de tijd van Merckx" en Wauters beschouwde hem als de ultieme sportman: "In alles wat ik in de sport heb meegemaakt, is Merckx meemaken het meest fascinerend geweest." en "Merckx maakte kunst" zijn maar twee van de vele voorbeelden van Wauters' herhaalde lofbetuigingen.³⁷⁵ Als

³⁶⁷ J. WAUTERS, *Eddy Merckx, getuigenissen van Jan Wauters*, Gent, 2010.

³⁶⁸ E. MERCKX, telefonisch interview, 10 mei 2016.

³⁶⁹ *Het Vrij Westen*, VRT Radio, 23 januari 1992.

³⁷⁰ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: M. VAN BRUSSEL, 'Jan Wauters: Eddy Merckx onschuldig', *Het Vrije Waasland* (14 juni 1969), 23.

³⁷¹ *De bende van Marconi*, VRT Radio, 9 juli 2005.

³⁷² BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige: 'Het geval Eddy Merckx', niet gedateerd. Een kopie van de handgeschreven analyse is te vinden in de bijlagen.

³⁷³ E. MERCKX, telefonisch interview, 10 mei 2016.

³⁷⁴ *Ibid.*

³⁷⁵ M. COENEGRACHT, 'Wat is er van Jan Wauters', *Het Laatste Nieuws* (3 juli 1993), 57-58.

een soort ultiem eerbetoon verscheen in 2010 'Eddy Merckx, Getuigenissen van Jan Wauters', een carrièreoverzicht annex biografie van Merckx vanuit Wauters' oogpunt.³⁷⁶

1.5.2 Het plotse afscheid en een tweede leven

"Liever -ja, eigenlijk wel- had ik u (jullie) toegesproken vanuit zo'n kastje dat men gemeenzaam radio noemt, een oud meubelstuk of een zak-transistor om het even, hoorbaar, herkenbaar, geheel mezelf zijnde liefst "live", anders ook nog wel op band, of digitaal, want de toekomst is alreeds begonnen. Maar dus wel in radiovorm, mijn vorm."³⁷⁷

Met deze zin opende Jan Wauters op donderdagnamiddag 27 augustus 1998 de toespraak op zijn afscheidsreceptie in de Verlatzaal van de Antwerpse Zoo. Na een loopbaan van bijna 35 jaar bij de BRT werd hij in het kader van een grote hervorming verplicht op vervroegd pensioen gestuurd. Eind 1995 werd een eerste reeks hervormingen, beter bekend als het minidecreet, goedgekeurd door de Vlaamse raad. Eén van de maatregelen was het verplichte pensioen van meer dan 70 kaderleden vanaf rang 13 op zestigjarige leeftijd, waaronder dus ook Wauters.³⁷⁸ Hoewel hij die leeftijd pas in maart '99 bereikte, koos Wauters ervoor om na het voetbalseizoen '97-'98 af te zwaaien.³⁷⁹ De maatregel kwam voor Wauters en zijn collega's als een donderslag bij heldere hemel; de geïnterviewde medewerkers beschreven zijn verplicht pensioen unaniem als een schande. Wauters had het, aldus zijn echtgenote, aanvankelijk erg moeilijk met de beslissing van Bert de Graeve, die de leiding had over de implementering van het mini- en het maxidecreet³⁸⁰, en over wie hij zich dan ook meermaals kritisch uitliet.³⁸¹ Hij had naar eigen zeggen het gevoel "weggezet" te zijn door de BRT-top en vooral het afscheid van de rechtstreekse verslaggeving viel hem zwaar.³⁸² In de periode tussen de bekendmaking en zijn eigenlijke pensioen gaf Wauters in de pers aan tot op zekere hoogte vrede te hebben genomen met zijn nakende afscheid. Hij achtte het misschien beter voor zichzelf om verplicht te moeten stoppen dan eindeloos te blijven doorgaan en te evolueren naar een karikatuur van zichzelf; Wauters wilde verhinderen een anachronisme te worden in de moderne sportjournalistiek.³⁸³ Toch bleef de ontgoocheling, zoals ook uit de openingszin van zijn afscheidsrede blijkt, overheersen. Als een soort *lifetime achievement award* kreeg Wauters in 1998 de Vlaamse Prijs voor Sportverdienste, een

³⁷⁶ J. WAUTERS, *Eddy Merckx, getuigenissen van Jan Wauters*, Gent, 2010.

³⁷⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen: J. WAUTERS, *Toespraak afscheidsreceptie*, 27 augustus 1998.

³⁷⁸ BRTN-minidecreet goedgekeurd in Vlaamse Raad', *Belga*, 21 december 1995.

³⁷⁹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van Jan Wauters aan Gilbert Neiryck*, 4 mei 1998.

³⁸⁰ Een tweede, veel grotere reeks hervormingen. In de eerste plaats werd de nieuwe VRT een naamloze vennootschap van publiek recht en verloren de werknemers hun ambtenarenstatuut. Het volledige maxidecreet: <http://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-overheid/persberichten/principesakkoord-vlaamse-regering-over-maxidecreet-brtn>.

³⁸¹ T. DE JAEGER-WAUTERS,, persoonlijk interview, 1 maart 2016; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. BORST, 'Jan Wauters - De radio heeft een Piepstemmetje', *Algemeen Dagblad* (6 september 1997), 32.

³⁸² *De Nieuwe Wereld*, VRT Radio, 10 september 1997.

³⁸³ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: K. VAN BOXEM, 'Radioverslaggever Jan Wauters begint aan zijn 32e Europese voetbalseizoen', *TV-expres* (6 september 1996), 114-116; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. ROBBERECHT, 'Jan Wauters', *magazine onbekend*, 1997 (precieze datum onbekend), 3-6.

erkenning voor een persoon of organisatie die zich op een bijzondere manier heeft ingezet voor de sport in Vlaanderen.³⁸⁴

Jan Wauters kende sinds zijn vijftiengste geen ander leven dan dat van radioreporter en moest op zijn zestigste een weg zoeken in een leven zonder radio, een nieuw leven voor hem. Nog voor zijn pensioen in de zomer van '98 sprak Wauters in de pers over zijn toekomstplannen: hij hoopte op occasionele basis voor de radio te blijven werken, ging meer schrijven en kreeg aanvragen om in Nederland te werken. Ook een cultureel programma op televisie behoorde tot de mogelijkheden en VTM bood Wauters tevergeefs veel geld en de kans om zijn carrière als sportjournalist verder te zetten.³⁸⁵ Wauters bleef in eerste instantie zeer actief als journalist. Hij werkte nog mee aan *De Toestand*, begon op vraag van hoofdredacteur Yves Desmet een algemene tweewekelijkse column voor *De Morgen* en bleef de wedstrijden van de Belgische nationale voetbalploeg verslaan voor de radio.³⁸⁶ In 2000 voorzag hij, zoals met de VRT voor zijn pensioen afgesproken, voor een laatste keer de commentaar op een groot toernooi. Op het Europees Kampioenschap voetbal, georganiseerd in België en Nederland, bracht hij verslag uit van alle grote wedstrijden. De finale tussen Frankrijk en Italië op 2 juli 2000 was officieel Wauters' laatste dag als radiosportjournalist.³⁸⁷ Zijn statuut, officieel gepensioneerd maar toch nog actief (sport)journalist, bracht meer moeilijkheden met zich mee dan gedacht, vooral bij zijn werk voor de VRT. Wauters zwierde jarenlang de plak op de radiosportredactie en fungeerde nu als een soort losse medewerker, die toch de belangrijkste voetbalwedstrijden mocht verslaan.³⁸⁸ Christophe Vandegoor vergeleek die rare dynamiek met een succesvolle sportman op het einde van zijn carrière, die voelt dat er een nieuwe generatie staat te popelen, en steeds meer het gevoel krijgt overvleugeld te worden.³⁸⁹ Wauters wilde er nog graag bijhoren, maar dat werd steeds moeilijker. Op initiatief van zijn echtgenote besloot het koppel, ook als een soort van vlucht uit België en weg van Wauters' oude carrière, naar Zuid-Afrika te verhuizen; vanaf 1999 woonden ze telkens van oktober tot april in Paarl, de andere maanden in België.³⁹⁰ Wauters nam geen langdurige journalistieke engagementen meer op en maakte de eerste jaren na zijn verhuis zelden of nooit zijn opwachting op radio of televisie. Sporadisch waagde hij zich aan een column of een korte reeks voor een krant, bijvoorbeeld ter gelegenheid van het WK wielrennen van 2002 in België.³⁹¹ In de geschreven media werd in de vorm van een interview bij speciale sportgebeurtenissen wel eens een beroep gedaan op Wauters' expertise. Tussen 2005 en 2009 stelde hij die expertise ook ten dienste van het tv-programma *Studio 1*, het wekelijkse voetbalmagazine van de

³⁸⁴ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen: *Bloso, Vlaamse Prijs voor Sportverdienste*, 1998.

³⁸⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: F. ROBBERECHT, 'Jan Wauters', *magazine onbekend*, 1997 (precieze datum onbekend), 3-6.

³⁸⁶ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: *Brief van Yves Desmet (hoofdredacteur De Morgen)* aan Jan Wauters, 25 maart 1998; BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: K. VAN LAERE, 'Gesprek met Jan Wauters', *Raak* (mei 2000), 14-18.

³⁸⁷ *Finale EK Voetbal 2000*, VRT Radio, 2 juli 2000.

³⁸⁸ K. LINDEKENS, persoonlijk interview, 7 mei 2016; T. DE JAEGER-WAUTERS, persoonlijk interview, 1 maart 2016; C. VANDEGOOR, persoonlijk interview, 29 maart 2016.

³⁸⁹ C. VANDEGOOR, persoonlijk interview, 29 maart 2016.

³⁹⁰ T. DE JAEGER-WAUTERS, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

³⁹¹ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers: J. WAUTERS, *Column WK Wielrennen 2002 De Standaard* (4), tussen 4 en 16 oktober 2002.

VRT, Wauters werd er één van de vaste analisten.³⁹² De fierheid door de VRT gevraagd te worden, haalde het van zijn afkeer van het medium televisie. Wauters was in dat kader "een dissident van zijn eigen systeem".³⁹³ Naarmate de jaren vorderden, vond Wauters klaarblijkelijk een beter evenwicht tussen enerzijds afstand bewaren van zijn sportjournalistieke loopbaan en anderzijds met veel plezier zijn kunde en kennis ten dienste stellen door middel van columns en interviews.

1.5.3 O, toen alles nog voorbij kon gaan en niets hoefde te duren³⁹⁴

"Je moet in je leven willen winnen: niet half-slap met je capaciteiten omgaan, maar het beste doen, voor jezelf en voor een ander. Je moet ook leren verliezen. Want aan het einde verliezen we allemaal. Maar juist omdat de dood er is, heb ik het leven zo lief."³⁹⁵

Op dinsdag 18 mei 2010 was Wauters te gast in het VRT-programma *Phara* om samen met Tom Lanoye en Jan Mulder vooruit te blikken op het WK voetbal van die zomer in 'zijn' Zuid-Afrika.³⁹⁶ Na afloop van de uitzending kreeg Wauters, die al sinds zijn vijftigste last had van hartkwalen, een hartaanval. Na twee weken in een kunstmatige coma stierf Jan Wauters op 4 juni op 71-jarige leeftijd.

De dood was een steeds terugkerend gespreksonderwerp in interviews met Wauters. Hij filosofeerde veel over leven en dood en stond zeer bewust in het leven. Hij noemde zichzelf een "monument van de twijfel" en stelde in de eerste plaats zichzelf in vraag. Wauters' uitgesproken zelfzekerheid en autoriteit stonden twijfel en zelfkritiek nooit in de weg. Zijn existentiële twijfel over het nut van het bestaan zat vevat in de zinsnede "Umsonst, Trotsdem", waarmee hij wees op hoe de nutteloosheid van het bestaan net een bestaansreden impliceert.³⁹⁷ Wauters wilde graag ten volle leven, maar ook steeds weer de rust opzoeken, wat goede vriend Herman de Coninck tot de uitspraak aanzette: "Je leeft tegen tweehonderd per uur, maar met de remmen dicht".³⁹⁸

³⁹² *Studio 1*, VRT Televisie, 2005-2009.

³⁹³ Een frequent gehanteerde zegswijze van Wauters om te wijzen op feit dat principes belangrijk zijn maar even belangrijk is er soms van kunnen afwijken en dus dissident van je eigen systeem te zijn. Bijvoorbeeld in: *Tijdgenoten*, VRT Radio, 27 juni 2004.

³⁹⁴ Een door Wauters veelvuldig geciteerde passage uit een gedicht van Herman de Coninck.

³⁹⁵ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews over en na pensioen: J. DE VOLDER, 'Hoe zou het zijn met...', *Tertio* (18 juli 2007), 15-19.

³⁹⁶ *Phara*, VRT Televisie, 18 mei 2010.

³⁹⁷ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen: J. ANTONISSEN, 'Jan Wauters, de zoon van de radio, gaat met pensioen', *Humo* (niet gedateerd).

³⁹⁸ BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews: H. VANDEWEGHE, 'Het Verhevigde Leven', *De Morgen* (23 juni 1993), 32

Deel 2 // De evolutie van de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945

Jan Wauters opereerde vanzelfsprekend niet in een sportjournalistiek vacuüm. Om zijn loopbaan op een gedegen manier te analyseren is het noodzakelijk beknopt de evolutie van de sportjournalistiek in Vlaanderen van naderbij te bekijken. In het algemeen besluit volgt een synthese van de twee delen van deze meesterproef om zodoende Wauters' loopbaan en werk te kaderen binnen die brede evolutie en na te gaan welke rol hij gespeeld heeft in de Vlaamse sportjournalistiek. De periode tussen 1945 en het heden is opgedeeld in drie periodes: 1945-1965, 1965-1990 en 1990-heden. Deze cesuren zijn vooral in functie van de overzichtelijkheid en zijn vanzelfsprekend niet absoluut. De besproken evoluties hebben niet bij alle media en journalisten op hetzelfde tijdstip plaatsgevonden.

2.1 Een stand van zaken

Hoewel in deze masterproef de aandacht uitgaat naar de evolutie van de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945, is het onontbeerlijk kort de geschiedenis van de sportpers voor de Tweede Wereldoorlog te schetsen.

De sportjournalistiek kende zijn oorsprong in 19de-eeuws Engeland, waar ook de moderne sportbeleving tot stand kwam. Aanvankelijk richtte de kleinschalige sportjournalistiek zich op elitaire sporten als roeien en paardensport maar analoog met de groei van voetbal, de Engelse volkssport bij uitstek, nam het aantal sportschrijvers gestaag toe. Op het continent was wielrennen de katalysator. Rond de eeuwwisseling telde Frankrijk verschillende grote sportbladen waarvan *L'Auto*, de krant die in 1903 de eerste Ronde van Frankrijk zou organiseren, de bekendste is. In België verschenen eind 19de eeuw in navolging van het Franse succes de eerste sportmagazines. Ook hier was wielrennen de basis, andere sporten werden als bijzaak beschouwd. In totaal verschenen er voor 1900 zo'n veertig sportbladen, vaak van korte duur en grotendeels Franstalig.³⁹⁹ In Vlaanderen groeide het aandeel van de sport als vrijetijdsbesteding in de maatschappij, maar de pers ging amper mee met die trend. In algemene kranten was er absoluut geen plaats voor sport en de gespecialiseerde sportpers kwam amper van de grond; dat veranderde in 1912. Vlaamse wielrenners boekten steeds meer successen en ook de behoefte daar op grote schaal het publiek over in te lichten, groeide; men had nood aan een sterk sportblad als tegenhanger voor de elitaire sportverslaggeving van de Waalse liberale kranten.⁴⁰⁰ Begin september 1912 kwam de eerste editie van *Sportwereld* op de markt. Onder leiding van de pionier van de Vlaamse sportjournalistiek Karel van Wijnendaele, het pseudoniem van Karel Steyaert, werd dit blad het begin en ook decennialang de standaard van de Vlaamse sportjournalistiek.⁴⁰¹ Eén jaar later werd ook de Belgische Beroepsbond voor Sportjournalisten (BBS) opgericht. Na de Eerste Wereldoorlog, een periode waarin sport en dus ook sportjournalistiek om vanzelfsprekende redenen niet of nauwelijks aan de orde

³⁹⁹ H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek' in E. BEYER, R. TIMMER en H. VAN PELT (red.), *Grote Sportencyclopedie*, Tiel, 1972, 114-121; U. CLAEYS, *Sport en...*, Leuven, 1986, 156.

⁴⁰⁰ H. VAN PELT, 'Vlaanderen en haar sportjournalistiek', A. CAUWELS, U. CLAEYS en H. VAN PELT (red.), *Sport in Vlaanderen: organisatie-wetenschap-begeleiding*, Leuven, 1988.

⁴⁰¹ D. VANYSACKER, 'Wijnendaele, Karel van, pseudoniem voor Steyaert, Carolus Ludovicus', *Nationaal Biografisch Woordenboek*, 19, Brussel, 2009, 1067-1077; G. VANDEVENNE, *Karel Van Wijnendaele (1882-1961), de pionier van de Vlaamse sportjournalistiek en Sportwereld*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement geschiedenis, 1988.

waren, leefde de sportpers snel op. *Sportwereld* breidde zijn oplage begin jaren 20 uit tot 50.000 en kende in de periode van de Ronde van Frankrijk een dagelijkse oplage van 120.000 exemplaren. Die exponentiële groei is vooral te verklaren door het toenemende belang van sport in de samenleving; onder meer de populaire Ronde van Vlaanderen, door van Wijnendaele zelf opgericht, en de Olympische Spelen in Antwerpen in 1920 deden het publiek steeds meer honger krijgen naar informatie over sport.⁴⁰² Die vraag van het publiek was ook de algemene kranten niet ontgaan, die uit commerciële overwegingen steeds vaker met een (uitgebreide) sportrubriek op de proppen kwamen. De gespecialiseerde sportpers, die de mensen in tijden van crisis vaak links lieten liggen, kreeg vanaf de jaren 30 stevige concurrentie van die algemene kranten en verdween bijna volledig. Ook *Sportwereld* zag zijn lezerspubliek drastisch inkrimpen en moest noodgedwongen zijn bestaan als onafhankelijke sportkrant opgeven; in 1939 werd de krant omgevormd tot de sportkatern van *Het Nieuwsblad*, een formule die tot op de dag van vandaag bestaat.⁴⁰³

Naast de evolutie in de geschreven pers maakte met de radio in de jaren 30 ook een nieuw medium zijn opwachting in de sportjournalistiek. Op 3 mei 1931 bracht Gust de Muynck voor het eerst rechtstreeks verlag uit van de voetbalwedstrijd België-Nederland in Antwerpen, enkele jaren later volgde de eerste wielerverslaggeving en in 1938 werd voor het eerst de finale van het WK voetbal becommentarieerd.⁴⁰⁴ De, toen nog beperkte, rechtstreekse radioverslaggeving gaf opnieuw een impuls aan de sportinteresse van de massa, wat voor wantrouwen bij de geschreven pers zorgde. Zij zagen immers hun monopolie op sportverslaggeving verdwijnen en vreesden voor een verlies aan oplage en dus inkomsten. Het tegendeel bleek echter waar: beide media versterkten elkaar; mensen kochten net meer kranten als ze de avond ervoor de wedstrijd op de radio hadden gevolgd, zo bleek.⁴⁰⁵ Die aanvankelijke vijandigheden vanuit de geschreven pers evolueerden zelfs naar samenwerkingen. Zo gaf Karel van Wijnendaele in 1935 radiocommentaar bij de laatste tourrit, wederom een voorbeeld van de almacht van van Wijnendaele in de eerste decennia van de Vlaamse sportjournalistiek. Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog telde de BBS 469 leden waarvan 97 beroepsjournalisten en kenden bijna alle kranten hun eigen sportrubriek. De BBS riep haar leden bij het uitbreken van de oorlog op "elke activiteit te stoppen tot het einde er van".⁴⁰⁶

⁴⁰² G. DURNEZ, *De Standaard: het levensverhaal van een Vlaamse krant: 1914-1948*, Tielt, 1985, 415-422.

⁴⁰³ Ibid.

⁴⁰⁴ *Archiefmeester: radio en voetbal*, VRT Radio, 16 maart 2014.

⁴⁰⁵ S. VRANKEN, *De evolutie van de naoorlogse Vlaamse sportpers: inhoudsanalytisch onderzoek naar de sportverslaggeving in De Standaard/De Nieuwe Standaard en Het Laatste Nieuws*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1997.

⁴⁰⁶ J. BOOGMANS en H. MAHAU, *75 jaar sportjournalistiek in België*, Brussel, 71-73.

2.2 1945-65: Van het uitroepteken...

2.2.1 De erfenis van een valse start

Net als na de Eerste Wereldoorlog kende de sportjournalistiek na 1945 een snelle heropleving. Na een moeilijke heropbouw was er in het kielzog van de groeiende welvaart ook steeds meer plaats voor vrije tijd, door velen ingevuld met sport. Zowel recreatieve als professionele sport kende een bloeiperiode, een fenomeen waar ook de sportjournalistiek mee van profiteerde.⁴⁰⁷ Ondanks de *hausse* op kwantitatief vlak, stond de sportjournalistiek inhoudelijk gezien op een laag pitje. Velen zagen hiervoor de oorzaak in de foute basis waarop de sportpers gestoeld was. Van Pelt begon zijn overzicht van de Vlaamse sportjournalistiek in 1970 met de woorden: "Maar dat er niet altijd reden aanwezig is voor een lofdicht op de Vlaamse sportverslaggeving zal iedereen erkennen. In zijn totaliteit verdient de Vlaamse sportpers niet meer dan een analyse in mineur".⁴⁰⁸

Wat waren dan precies die kwalitatieve problemen waarmee de sportjournalistiek te kampen had? In de eerste plaats werd in sportverslagen de waarheid veelvuldig geweld aangedaan, een fenomeen dat samenhangt met het feit dat sportjournalisten in de eerste plaats promotoren en propagandisten van de sport, in die tijd bijna uitsluitend voetbal en wielrennen, waren. Niet alleen van de sport op zich overigens, kranten waren vaak ook de organisatoren van sportmanifestaties, voornamelijk wielervedstrijden; een fenomeen dat tot op vandaag bestaat. Het bekendste voorbeeld is zonder meer opnieuw Karel van Wijnendaele, tot aan zijn dood in 1961 de *éminence grise* van *Sportwereld* en bij uitbreiding van de Vlaamse sportjournalistiek in het algemeen. De wedstrijden, waaronder zijn eigen Ronde van Vlaanderen, bracht hij stevast als een epische strijd in de krant en de '*flandriens*', waarvan hij in vele gevallen ook de ploegleider was, benoemde hij tot heroïsche "dwangarbeiders van de weg".⁴⁰⁹ Velen volgden van Wijnendaele in zijn stijl, niet enkel uit propagandaoverwegingen; sportverslaggeving was ontspanning voor de gewone man en werd daarom ook geacht een boeiend en intrigerend verhaal te brengen, ook al was de wedstrijd zo niet verlopen. Niet enkel de prestaties van de sportman op zich werden op die manier naar de lezer gebracht, de verslagen waren steeds een pontificale viering van de sport op zich, overgoten met een saus van romantisme en regionalisme. De sport behoefde uitroeptekens, letterlijk. In een artikel over de Ronde van Frankrijk in 1960 beëindigde van Wijnendaele maar liefst 41 van de 65 zinnen met een uitroepteken.⁴¹⁰ Zo'n visie liet geen plaats voor stukken over wanpraktijken zoals uitbuiting van renners en corruptie.⁴¹¹ Ook radio was in zijn beginperiode in

⁴⁰⁷ S. VRANKEN, *De evolutie van de naoorlogse Vlaamse sportpers: inhoudsanalytisch onderzoek naar de sportverslaggeving in De Standaard/De Nieuwe Standaard en Het Laatste Nieuws*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1997.

⁴⁰⁸ H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in N. DE VOLDER, *Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder*, Leuven, 1970, 237-267.

⁴⁰⁹ G. VANDEVENNE, *Karel Van Wijnendaele (1882-1961), de pionier van de Vlaamse sportjournalistiek en Sportwereld*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement geschiedenis, 1988.

⁴¹⁰ F. BACKELANDT, P. CORNILLIE en R. VANWALLEGHEM, *Vader van de Ronde van Vlaanderen, Koarle!*, Tielt, 2006, 180.

⁴¹¹ H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in N. DE VOLDER, *Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder*, Leuven, 1970, 237-267.

hetzelfde bedje ziek: Han Hollanders, die als eerste voor de Nederlandse radio de voetbalinterland Nederland-België versloeg in 1928, werkte naar hoogtepunten toe die er niet waren en fantaseerde er vaak op los.⁴¹² Op vormelijk gebied zorgde de groei van de sportjournalistiek voor een eigen jargon, gekenmerkt door een romantische stijl voorzien van veel metaforen. Grondleggers van die sportjournalistieke schrijfstijl en taal, zoals van Wijnendaele en Pol Jacquemijns⁴¹³, brachten ontegensprekelijk kwalitatief hoogstaande stukken in de krant. Het bombastische taalgebruik nam bij hun volgelingen echter zo'n proporties aan dat het een karikatuur werd en sportjournalisten verstrikt raakten in een net van stijlfiguren. Op inhoudelijk en vormelijk gebied werd, zeker de eerste jaren, de lijn van de vooroorlogse periode gewoon verdergezet. Een nieuwe evolutie die de Vlaamse sportjournalistiek in de eerste naoorlogse decennia bepaalde, was de verwording van de sportjournalistiek tot een belangrijke commerciële factor. Kranten zagen sport als een middel voor klantenwerving en de sportbladzijden werden één van de belangrijkste wapens bij het veroveren van de markt. Kwaliteit was daarbij secundair: hoe meer sport hoe beter. In 1954 nam in België in een dagblad de sport gemiddeld 28% procent van de oppervlakte in tegenover ongeveer 15% in buurlanden Nederland en Frankrijk.⁴¹⁴ In plaats van de steeds belangrijker plaats die sport in de maatschappij begon in te nemen op een diepgaande manier te benaderen en het publiek beter te informeren, koos men volgens Van Pelt voor een "fabrieksmatig geproduceerde sportschrijverij" van lage kwaliteit, zowel inhoudelijk als op het gebied van taal.⁴¹⁵ Kranten legden zich vaak toe op sensationele berichtgeving om zo meer lezers aan te trekken. Sportjournalisten klaagden zelf over de druk van de alomtegenwoordige propagandadienst waardoor ze hun sportberichtgeving ten gunste van verschillende organisaties en personen moesten schrijven.

De bedenkelijke kwaliteit van de sportjournalistiek bezorgde ook de meeste sportjournalisten een slecht imago. Indien men hen de titel journalist al waardig achtte, liet men zich vaak laagdunkend uit over de sportschrijvers. Ze werden vaak bestempeld als "niet goed genoeg voor de gewone redactie" en de sportredactie bestond voor een groot deel uit mensen die na een (mislukte) sportcarrière hun heil zochten in de sportjournalistiek.⁴¹⁶ Bij de aanwerving golden andere criteria dan bekwaamheid; Joris Jacobs, jarenlang chef sport bij *Het Nieuwsblad-De Standaard*, werd er in de jaren 50 op gewezen dat "het voor de sport niet zo nauw stak", een typevoorbeeld van hoe kranten met sportberichtgeving en sportjournalisten omgingen.⁴¹⁷ De eerder genoemde concurrentieslag tussen de dagbladen creëerde een

⁴¹² N. SCHEEPMAKER, *Het krankzinnige kwartiertje: 11 maart 1928, eerste radio-reportage Holland-België door Han Hollander en wat ervoor en erna gebeurde in de sportjournalistiek*, Bussum, 1978, 37.

⁴¹³ Jacquemijns (1896-1977) ging in 1929 op vraag van Karel van Wijnendaele aan de slag op de redactie van *Sportwereld*. Hij verwierf nationale bekendheid als eerste voetbalverslaggever op televisie. Tussen 1953 en 1969 zat hij elke week in *Sportweekend* met zijn 'voetbalpraatje'.

⁴¹⁴ F. VAN OOSTENDE, *Evolutie in de Sportjournalistiek in Vlaanderen*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Departement communicatiewetenschap, 1972, 149-151.

⁴¹⁵ H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in N. DE VOLDER, *Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder*, Leuven, 1970, 237-267.

⁴¹⁶ E. LEUS, *Het profiel van de sportjournalist in verschillende media*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003, 11-12.

⁴¹⁷ J. JACOBS, *Kinderen van Hercules: een sportjournalist blikt terug*, Tielt, 1999, 55-57.

sterke spanning tussen sportjournalisten van verschillende kranten en verhinderde, ondanks het bestaan van bijvoorbeeld de BBS, een gemeenschappelijk professioneel streven.⁴¹⁸

2.2.2 De doorbraak van de radio en de opkomst van de televisie

Hoewel zoals eerder aangegeven de radio begin jaren 30 reeds begon met rechtstreekse verslagen, kan de grote doorbraak pas na de Tweede Wereldoorlog worden gesitueerd, op het gebied van zowel radioproductie als impact van het medium. Enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog schreef de BRT voor het eerst een vacature uit voor sportjournalisten met het oog op een nieuw op te richten radiosportredactie. Bij gebrek aan goede kandidaten hielden algemene journalisten met interesse voor sport zich sporadisch bezig met sportverslagen, er was dus geen sprake van een vaste sportprogrammering. In 1948 konden de luisteraars voor het eerst alle ritten van de Ronde van Frankrijk rechtstreeks op de radio beluisteren, maar het was nog tot midden jaren 50 wachten vooraleer ook wedstrijden als Milaan-Saneremo of Europees voetbal aan bod kwamen. Eind jaren 50 nam de radiosportjournalistiek een hoge vlucht. In 1959 werden met *Onze Sportnamiddag* en *Onze Sportmagazine* twee vaste sportprogramma's boven het doopvont gehouden en één jaar later werd de eerste autonome radiosportredactie met vaste journalisten opgericht. Niet enkel die interne aangelegenheden binnen de BRT versterkten het statuut van sport op de radio, ook het medium op zich maakte een evolutie door. De uitvinding van de transistorradio zorgde voor modernere, kleinere en goedkopere radio's die bovendien makkelijk overal mee naar toe te nemen waren. Radio nam een steeds belangrijker plaats in in het dagelijkse leven van de modale Vlaming. Het bereikte alle lagen van de samenleving en in de jaren 70 telde België één radiotoestel per twee inwoners.⁴¹⁹

Gelijktijdig met de doorbraak van de radio zette ook de televisie zijn eerste stapjes in Vlaanderen, sport speelde zonder twijfel een cruciale rol in de beginjaren van de publieke televisie. Op 25 november 1953 werd met Engeland - Hongarije een voetbalwedstrijd voor het eerst integraal uitgezonden, zij het met vier dagen vertraging. Ook wielervedstrijden veroverden snel hun plaats op de beeldbuis, aanvankelijk echter nooit rechtstreeks en zonder commentaar en gefilmd door slecht één camera. Naast die focus op voetbal en wielrennen differentieerde het N.I.R. al snel zijn aanbod met onder meer tennis, autosport en paardrijden.⁴²⁰ Net als bij de radio kunnen we spreken van een primitieve aanpak: er was geen autonome sportredactie en ook op technisch vlak was het vaak behelpen met de weinige mogelijkheden. Zo moest er bij voetbalverslagen vaak met trucage gewerkt worden, waardoor doelpunten zo gemonteerd werden dat de beeldverslagen sterk verschilden van de realiteit. Hoewel dit uit noodzaak gebeurde, is het illustratief voor hoe in die periode met sport en waarheid werd omgesprongen. Het was belangrijk dat mensen op tv van voetbal konden genieten, of het nu zo gebeurd was of niet.⁴²¹ Met eerst *Arenal* en daarna *Sportweekend* deed eind de jaren 50 ook een vast sportprogramma zijn intrede. In 60 volgden

⁴¹⁸ J. BOOGMANS en H. MAHAU, *75 jaar sportjournalistiek in België*, Brussel, 15-17.

⁴¹⁹ B. DECLERCQ, 'De openbare radio in Vlaanderen', in L. D'HAENENS en E. ICHAU (red.), *U luistert naar de radio: gebruik, functies en productie*, Gent, 2014, 65-71.

⁴²⁰ W. SCHOEVAERTS, 'Sport en TV', *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, Leuven, 2010.

⁴²¹ M. ADRIAENS, *Blijven kijken! Vijftig jaar televisie in Vlaanderen*, Tielt, 2003, 78-81.

voor het eerst verslagen van de Olympische Spelen en vanaf '63 konden sportliefhebbers alle ritten van de Ronde van Frankrijk rechtstreeks volgen. Opvallend genoeg bleef voetbal in het televisieaanbod lange tijd op de achtergrond. Tot begin jaren 70 werden amper wedstrijden van de Belgische voetbalcompetitie getoond. De voetbalbond was namelijk bang dat indien de openbare omroep de kans bood voetbal op televisie te volgen, het publiek uit de stadions zou wegblijven.⁴²² Hoe dan ook leken sport en televisie in zekere mate voor elkaar gemaakt en versterkten ze elkaar. De televisie liet mensen op grote schaal en op een nooit eerder vertoonde manier -mensen konden vanuit hun zetel de sportmanifestatie rechtstreeks volgen met bewegende beelden- kennis maken met sport. Langs de andere kant waren de sportuitzendingen één van de belangrijkste beweegredenen om een zwart-wit en later een kleurentelevisie aan te schaffen.⁴²³

De opkomst van de twee nieuwe media had vanzelfsprekend gevolgen voor de geschreven pers. In de eerste plaats op inhoudelijk vlak: door de komst van radio en tv werd de *play-by-play* methode overbodig. De meeste geschreven sportverslagen waren voorheen een chronologisch overzicht per minuut of per belangrijke gebeurtenis, een vorm waar het publiek geen nood aan had aangezien ze het wedstrijdverloop integraal via radio en tv konden volgen. De geschreven pers veranderde daardoor enerzijds de vorm van het wedstrijdverslag en legde anderzijds de focus steeds meer op achtergrondinformatie. Voor- en nabeschouwing, analyses en commentaren namen een steeds prominentere plaats in.⁴²⁴ Vaak bleef het in de eerste plaats gaan om zogenaamde 'battage', een vorm van publireportages voor bijvoorbeeld de wielervedstrijd die de krant organiseerde.⁴²⁵ De geschreven pers zocht naar inhoud die tv en radio niet of moeilijker konden bieden, zo werd het oplijsten van allerhande sportuitslagen bijvoorbeeld een troef van de kranten. Ook een regionalisering kenmerkte de geschreven sportpers. Tv en radio focusten grotendeels op nationale en internationale sportgebeurtenissen waardoor de geschreven pers zijn kans zag een monopolie te verwerven op het gebied van regionale sportverslaggeving en te investeren in regionale edities.⁴²⁶ Op vormelijk vlak werd er door de komst van televisie en radio meer aandacht besteed aan de taal. Eenvoudig en correct taalgebruik werden steeds vaker de norm en het zogenoemde Algemeen Nederlands maakte zijn opmars in de sportpagina's. De ellenlange bombastische zinnen maakten onder invloed van de spreektaal op radio en televisie steeds meer plaats voor heldere, korte zinsconstructies. De grote erfenis van de Franse sportjournalistiek op het gebied van taal en sportterminologie verloor aan invloed.⁴²⁷ Onder impuls van

⁴²² A. DHOEST en H. VAN DEN BULCK, *Publieke Televisie in Vlaanderen, een Geschiedenis*, Gent, 2007, 199-202.

⁴²³ U. CLAEYS, *Sport en ...*, Leuven, 1986, 145-151.

⁴²⁴ D. KLATELL en N. MARCUS, *Sports for some: television, money and the fans*, New York, 1988, 213.

⁴²⁵ S. VRANKEN, *De evolutie van de naoorlogse Vlaamse sportpers: inhoudsanalytisch onderzoek naar de sportverslaggeving in De Standaard/De Nieuwe Standaard en Het Laatste Nieuws*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1997.

⁴²⁶ G. DURNEZ, *De Standaard: het levensverhaal van een Vlaamse krant: 1914-1948*, Tiel, 1985, 335.

⁴²⁷ D. CLAES (red.), *Sportacahier II: Sportjournalistiek*, Berchem, 1972, 34.

de televisie maakte ook de beeldcultuur zijn opwachting, een evolutie waarbinnen ook de eerste pogingen tot sportpersfotografie in de jaren 50 te kaderen zijn.⁴²⁸

⁴²⁸ S. VRANKEN, *De evolutie van de naoorlogse Vlaamse sportpers: inhoudsanalytisch onderzoek naar de sportverslaggeving in De Standaard/De Nieuwe Standaard en Het Laatste Nieuws*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1997, 41-47.

2.3 1965-1990: ...naar het vraagteken...

Vanaf midden jaren 60 maakte de sportjournalistiek in navolging van Nederland en onder leiding van enkele prominente figuren belangrijke evoluties door. Die deden zich bij verschillende media op verschillende momenten door en waren sterk onderhevig aan journalisten en hun eigen visie op sportjournalistiek. Op inhoudelijk gebied won objectiviteit en kritische zin aan belang.

2.3.1 Een kritische sportjournalistiek?

Als propagandisten van de sport zagen sportjournalisten zich tot de jaren 60 grotendeels als medestanders van wedstrijdorganisatoren, sportbestuurders, bonden... In hun conformisme met bestuurders was geen plaats voor een kritische visie op de sport(wereld); sportnieuws was ontspanning en de lezer moest met het oog op het 'algemeen belang' van de sport niet lastig gevallen worden met negatieve berichtgeving. In de loop der jaren voltrok er zich geleidelijk aan een scheiding tussen de bestuurders en de sportjournalisten. In de eerste plaats verdween de puur sportieve 'belangenvermenging' zoals het fenomeen van de sportbestuurder-sportjournalist-wedstrijdorganisator, bijvoorbeeld Karel van Wijnendaele. Het was de sportman die een steeds centralere rol ging spelen in de sportjournalistiek, in de eerste plaats als onderwerp. Uit de voorheen besproken evolutie waarin achtergrondinformatie van groter belang werd, volgde ook het centraal stellen van de sportman binnen de sportverslaggeving. De quote deed zijn intrede in de Vlaamse geschreven sportpers.⁴²⁹ Het werkterrein van de sportjournalist verplaatste van de tribune naar de kleedkamer en de sporters en trainers werden de belangrijkste bronnen van informatie. De uit Nederland overgewaaide 'kleedkamerjournalistiek' bracht, tot frustratie van de sportbestuurders, de sporter en de journalist dicht bij elkaar en maakte een einde aan de dominante rol die de sportjournalist, op het niveau van de sportbestuurder, aannam tegen over de jonge sporter.⁴³⁰

De grotere afstand ten aanzien van de sportbobo's voedde een ommezwaai met betrekking tot het wezen van de sportjournalistiek, die evolueerde van een integraal onderdeel van de sportwereld naar een onderdeel van de journalistiek. Zowel het publiek als de groeiende kritiek op de toenmalige sportjournalistieke standaarden creëerden een situatie waarin die evolutie kon plaatsvinden. De algemene stijging van de welvaart bracht een democratisering van het onderwijs op gang; het publiek had steeds minder nood aan de simpele en verheerlijkende benadering en ook een meer intellectueel publiek begon zich te interesseren in sport. Journalisten zagen steeds vaker in dat, hoewel men voor een grote massa schreef, inhoudelijke concessies aan een vermeende voorkeur voor goedkope en kritiekloze sportjournalistiek niet nodig waren.⁴³¹ Vanuit de prille communicatiewetenschap werd voor het eerst onderzoek verricht naar en fundamenteel nagedacht over sportjournalistiek. De balans was negatief.

⁴²⁹ I. BANKEN, *De Vlaamse sportjournalistiek in historisch perspectief*, Inhoudsanalyse van de sportberichtgeving van de kranten 'Het Nieuwsblad', 'Het Laatste Nieuws' en 'De Morgen', , onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003, 22-26.

⁴³⁰ R. STOKVIS, *Sport, Publiek en de Media*, Apeldoorn, 2007, 178-181.

⁴³¹ H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in N. DE VOLDER, *Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder*, Leuven, 1970, 237-267.

Sportjournalistiek was de term journalistiek onwaardig en ageerde volledig los van andere journalistieke redacties en standaarden.⁴³² Daar kwam vanaf de jaren 60 voor het eerst verandering in. In zijn historisch overzicht van de journalistiek beschrijft mediahistoricus Huub Wijfjes die periode als volgt: "Journalisten werkten niet meer mee aan de instandhouding van 'de gevestigde orde' maar aan, wat de socioloog Den Hollander in 1976 noemde, 'het demasqué van de samenleving'. Journalistiek leverde geen prettig opgepoetste spiegel van de werkelijkheid maar was 'journalistiek van de anti-schijn'".⁴³³ Mits aanpassing van enkele woorden zou deze beschrijving zo in een overzicht van de sportjournalistiek passen. De gevestigde orde verloor aan invloed en sportjournalisten brachten "geen prettig opgepoetste spiegel" meer van de sport(gebeurtenissen). In tegenstelling tot de consequente verbloeming die de sportjournalistiek kenmerkte, werd aandacht besteed aan waarheidsgetrouwheid en een objectieve benadering van sportgebeurtenissen. Voor het eerst kwamen ook wantoestanden zoals corruptie en doping via de pers aan het licht. Sport werd niet meer als een losstaand fenomeen gezien, maar maakte deel uit van de maatschappij en moest ook zo behandeld worden.⁴³⁴

In Vlaanderen deed die nieuwe sportjournalistiek niet toevallig zijn intrede via de openbare omroep. Kranten bleven in de eerste plaats commerciële producten en het merendeel van het publiek las de sportpagina's nog steeds als ontspanning. Krantensportredacties kenden daarenboven een veel langere geschiedenis dan sport op de openbare omroep en hielden in veel sterkere mate vast aan tradities en de wil van conservatieve directeurs. Het was Piet Theys die bij de BRT-radio als eerste van een zogenoemde kritische sportjournalistiek zijn handelsmerk maakte. Hij vond een medestander in Jan Wauters, die Theys opvolgde en diens kritische methode nog aanscherpte.⁴³⁵ Vanaf de eerste helft van de jaren 70 deed die methode, grotendeels onder invloed van Ivan Sonck, ook op de BRT-televisieredactie zijn intrede. Bij de geschreven pers was het Joris Jacobs⁴³⁶, chef van *Sportwereld/Het Nieuwsblad*, die zich opwierp als verdediger van de nieuwe stijl.⁴³⁷ In academische middens stelt men zich echter de vraag wat kritische sportjournalistiek precies inhoudt en of een echt kritische sportjournalistiek *überhaupt* mogelijk was en is.⁴³⁸ De relatie met de sportbestuurders en atleten was er niet langer één van gemeenschappelijk streven naar promotie van de sport maar van wantrouwen. Ook tegenover de atleten zelf, die met de intrede van de kleedkamerjournalistiek steeds dichterbij de journalisten kwamen te staan, was afstand als uitgangspunt nodig. Journalisten gingen dieper dan een oppervlakkige analyse en plaatsten consequent vraagtekens bij wat ze zagen en wat hen werd verteld vanuit de sportwereld.

⁴³² E. F. WOLBEEK, *Sportjournalistiek: problemen en vooruitzichten*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Vrije Universiteit Brussel, Departement Vrijetijdsagogiek, 1976; D. CLAES (red.), *Sportacahier II: Sportjournalistiek*, Berchem, 1972; H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in N. DE VOLDER, *Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder*, Leuven, 1970, 237-267.

⁴³³ H. WIJFJES, *Journalistiek in Nederland 1850-2000*, Amsterdam, 2004, 341.

⁴³⁴ U. CLAEYS, *Sport en ...*, Leuven, 1986, 151.

⁴³⁵ H. VAN PELT, *Stijlveranderingen in de sportjournalistiek*, Wilrijk, 1977, 17-19; H. VAN PELT en U. CLAEYS, 'Sports and the Mass Media: Like bacon and eggs', *International Review for the Sociology of Sport*, 21 (1986), 95-101.

⁴³⁶ Jacobs (1924-2009) begon in 1946 bij *Het Nieuwsblad/Sportwereld*, maar stapte er in de jaren 50 uit onvrede met het beleid. Na enkele jaren keerde hij terug als hoofdredacteur om er vanuit zijn eigen sportjournalistieke visie de lijnen uit de zetten.

⁴³⁷ J. JACOBS, *Kinderen van Hercules: een sportjournalist blikt terug*, Tielt, 1999.

⁴³⁸ Het beste voorbeeld: A. VAN POPPEL, *Kritische sportjournalistiek: mogelijkheid of onmogelijkheid*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschap, 1979.

Maar de positie van sportjournalist en de lang opgebouwde traditie stonden een kritische sportjournalistiek vaak in de weg.⁴³⁹ Om iets kritisch te benaderen is vanzelfsprekend afstand nodig, al is betrokkenheid nodig om als sportjournalist goed te kunnen werken. Goede relaties met de sportwereld, zowel met bestuurders als atleten, zijn nodig voor *inside-information* en dankzij de eerder besproken kleedkamerjournalistiek stonden journalisten dicht bij de atleten. Door steeds alles kritisch te benaderen en kritiek te uiten op instanties, personen en prestaties maakt de sportjournalist het zichzelf onmogelijk om enerzijds aanvaard te worden en anderzijds zijn werk te kunnen doen binnen de sportwereld.⁴⁴⁰ Daarnaast werd, en wordt ook vandaag, sportjournalistiek gekenmerkt door mythisering en chauvinisme. Emotie en heroïek spelen een grote rol bij de beleving van sport, iets waar ook de sportjournalistiek, rekening houdend met de noden van het publiek, dient in mee te gaan.⁴⁴¹ Daarnaast bleven ook fenomenen als de door kranten georganiseerde wielervedstrijden een allesomvattende kritische sportjournalistiek in de weg staan.⁴⁴² Daarom is het belangrijk een onderscheid te maken tussen de kritische sportjournalistiek als discipline en de sportjournalistiek die in het algemeen veel kritischer werd. Uitgesproken kritische sportjournalistiek, in de vorm van kritische dossiers en reportages, kende een opgang in de jaren 60 en werd beoefend door bepaalde journalisten voor een bepaald publiek. Zij benadrukten vooral het journalistieke in de sportjournalistiek en informatie was prioritair aan entertainment; ze stelden zich noch ten dienste van de sport noch van het publiek. Daarnaast ontwikkelde de sportjournalistiek zich in het algemeen, met onder andere de rechtstreekse verslagen en de dagelijkse geschreven beschouwingen, tot echte journalistiek waar bijgevolg objectiviteit en een kritische blik de standaard werden.⁴⁴³

2.3.2 De tv als belangrijkste en populairste medium

Tussen 1965 en 1990 verwierf de televisie een vaste plaats in de Vlaamse huiskamer. De beeldbuis evolueerde naar hét medium bij uitstek voor sportbeleving en sportjournalistiek. Zowel op technisch als inhoudelijk vlak maakte televisie een grote evolutie door. Op inhoudelijk gebied was er in de eerste plaats sprake van een enorme toename van het aanbod. Eind jaren 60 dwong de BRT, die op het gebied van televisie een monopolie bezat in Vlaanderen, een overeenkomst met de Belgische voetbalbond af zodat het mogelijk werd volledige wedstrijden en uitgebreide samenvattingen op het scherm te brengen. In 1968 kon de Vlaamse kijker voor het eerst genieten van rechtstreekse verslaggeving van de Olympische Spelen en populaire auto- en motorsporten alsook boksen vonden steeds meer hun weg naar het scherm.⁴⁴⁴ Het groeiende sportaanbod was voor de BRT ook één van de primaire

⁴³⁹ Ibid., 72-87.

⁴⁴⁰ J. HOEBEN, *Een onderzoek naar het kritische gehalte van de sportjournalistiek in Vlaanderen*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschap, 2004.

⁴⁴¹ T. BREKELMANS, *Sportjournalistiek op de grens tussen nieuws en entertainment*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Antwerpen, Departement Communicatiewetenschappen, 2015, 15-27.

⁴⁴² G. DURNEZ, *De Standaard: het levensverhaal van een Vlaamse krant: 1914-1948*, Tielt, 1985, 337.

⁴⁴³ A. VAN POPPEL, *Kritische sportjournalistiek: mogelijkheid of onmogelijkheid*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschap, 1979, 181-183; H. VAN PELT, *Stijlveranderingen in de sportjournalistiek*, Wilrijk, 1977, 20.

⁴⁴⁴ R. GROSSEY, *Goedenavond beste kijkers, De televisie in zwart-wit, van 31 oktober 1953 tot 31 december 1970*, Antwerpen, 1993, 79-96.

beweegredenen voor het opstarten van een tweede televisienet in 1977. Dit gaf de openbare omroep de kans meer en langere rechtstreekse verslaggeving tot in de huiskamers te krijgen. Ter vergelijking: in 1976 werd er 147 uur sport uitgezonden, in 1986 was dat opgelopen tot 531 uur, bijna een verviervoudiging van het aanbod. Naast de rechtstreekse reportages wonnen ook de omkaderende programma's aan belang en kijkers. *Sportweekend* lokte op zondagavond wekelijks meer dan anderhalf miljoen kijkers en ook de uitzendingen van *Extra Time* en *Sport op zaterdag* werden vaste waarden in het aanbod van de openbare omroep. Die inhoudelijke verandering stond ook in relatie met een exponentiële groei aan technische mogelijkheden. Dankzij betere en meer camera's en nieuwe technieken om sport in beeld te brengen kon de kijker wedstrijden nog beter beleven vanuit de huiskamer. Vlaanderen ontpopte zich tot de absolute wereldtop in het rechtstreeks in beeld brengen van wielrennen.⁴⁴⁵

Sport ging niet enkel voor een groot stuk televisie bepalen, ook de televisie oefende invloed uit op de sport. Wedstrijdorganisatoren begonnen bij de timing van hun evenementen rekening te houden met de mogelijkheid om op televisie uitgezonden te worden of pasten zelfs de regels aan; in 1971 werd in het tennis de *tie-break* ingevoerd om de spanning te versterken en de wedstrijden niet eindeloos lang te laten duren.⁴⁴⁶ Aan de oorsprong van de nauwe band tussen televisie en sport liggen grotendeels ook economische overwegingen. Sponsors raakten steeds meer geïnteresseerd door de hoge kijkcijfers en betaalden grof geld om in beeld te komen, waardoor ook de financiële slagkracht van wedstrijdorganisatoren en topsporters toenam. Er ontstond een driehoeksverhouding tussen sport, sponsor en media. Hoe sterk de commercialisering in de jaren zeventig en tachtig toenam, is af te lezen aan het totale bedrag van de uitzendrechten van de Olympische Spelen: in 1972 bedroeg die prijs 11,8 miljoen dollar, in 1988 393 dollar.⁴⁴⁷

De exponentiële groei van televisie stond het voortbestaan van radio en geschreven sportjournalistiek niet in de weg. De radio zag zijn invloed op het vlak van rechtstreekse verslaggeving vanaf het einde van de jaren 70 weliswaar sterk afnemen; de grote luisterdichtheden werden vooral gemeten op het moment dat de becommentarieerde wedstrijden niet op televisie werden uitgezonden. Mensen schakelden tijdens wielervedstrijden massaal over van radio naar televisie op het moment dat de BRT de wedstrijd op tv begon uit te zenden, in die periode enkel de laatste tientallen kilometers. Maar onder meer de snelheid van het medium, de mogelijkheid om meerdere wedstrijden quasi gelijktijdig te verslaan en het gemak van een draagbare radio maakten dat de radio zijn plaats binnen het sportjournalistieke landschap bleef behouden.⁴⁴⁸ Ook kranten zagen hun positie gehandhaafd. Onder invloed van televisie nam het aandeel van klassieke verslaggeving nog meer af en stonden achtergrondinformatie en analyses centraal. Die analyses zouden voor het eerst ook expliciet de mening van de journalist gaan bevatten

⁴⁴⁵ VERVAET-CLAYS, I., 'Sport bij de BRT', in A. CAUWELS (red.), *Sportacahier 17*, Leuven, 1988, 49-64.

⁴⁴⁶ G. DEREZE, *Sport en Media*, Brussel, 2000, 6; J. GOLDLUST, *Playing for keeps: sport, the media and society*, Melbourne, 1987, 101.

⁴⁴⁷ J-F. NYS, "Les relations économiques entre le sport et les médias : entre complémentarité et ambiguïté", *LEGICOM*, 23 (2000), 1-14.

⁴⁴⁸ VERVAET-CLAYS, I., 'Sport bij de BRT', in A. CAUWELS (red.), *Sportacahier 17*, Leuven, 1988, 49-64.

onder invloed van de nieuwe rol van de sportjournalist, zoals hieronder beschreven. Hoewel het aantal sportwedstrijden gestaag bleef toenemen, nam de relatieve oppervlakte van sportpagina's gemiddeld af, enkel *Het Laatste Nieuws* kende een groei.⁴⁴⁹ Die afname kan gedeeltelijk verklaard worden als een compensatie van het overaanbod van sport in de dagbladen in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog. Door de nood aan spektakelwaarde op televisie en de (aanvankelijk) beperktere uitzendmogelijkheden speelden de radio en geschreven sportpers een belangrijke rol in de uitbouw van kritische sportjournalistiek in een meer diepgravende en onderzoekende stijl.

2.3.3 Sportjournalist wordt *professional*

Analoog met de evolutie van sportjournalistiek naar een onderdeel van de journalistiek, werd de sportjournalist een volwaardig journalist. Met 'Sportjournalist verdient het voor vol te worden aanzien' hield Herman van Pelt in 1968 een pleidooi om het lage peil van de sportjournalistiek niet toe te schrijven aan de individuele journalisten en riep hij de journalisten op voor zichzelf op te komen en na te denken over het wezen van hun beroep en de sportjournalistiek in het algemeen.⁴⁵⁰ Zijn tekst is typerend voor het begin van een nieuwe visie op het beroep sportjournalist. Tussen 1965 en 1990 zou het profiel van de gemiddelde sportjournalist grondig wijzigen en zou het negatieve imago van de sportjournalist grotendeels verdwijnen.⁴⁵¹ In de eerste plaats wordt het beroep van sportjournalist opengesteld via een examen. Bij de openbare omroep was het examen al langer een ingeburgerde wijze om nieuwe journalisten te rekruteren en te testen. Eerder dan het testen van kennis en kunde betekende zo een examen in de geschreven sportpers dat het beroep van sportjournalist werd opengesteld voor iedereen. Net als de sport was de sportjournalistiek de eerst helft van de 20e eeuw een besloten wereld van vriendendiensten en een ons-kent-ons mentaliteit; voor een buitenstaander was sportjournalist worden een moeilijke opgave. Het was Joris Jacobs die in 1963 bij *Sportwereld/Het Nieuwsblad* opperde om een examensysteem uit te bouwen waarbij als belangrijkste voorwaarden algemene kennis, schrijfvaardigheid en gedrevenheid golden, dezelfde voorwaarden als in de algemene journalistiek. Examens waren vanzelfsprekend ook een filter voor gekwalificeerde journalisten, steeds meer hoogopgeleiden vonden hun weg naar de sportjournalistiek. Vanaf eind jaren 70 was een universitair diploma zelfs een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan het journalistenexamen van *Sportwereld/Het Nieuwsblad*. Die nieuwe sportjournalisten verdrongen geleidelijk aan de oude garde van voormalige sporters en conservatieve sportjournalisten, die tot in de jaren 80 sterk aanwezig bleven in de geschreven pers.⁴⁵² Het is echter fout tussen die twee een eenzijdig oorzakelijk verband te veronderstellen. Door de toegenomen kwaliteit werd een job in de sportjournalistiek aantrekkelijker voor hoogopgeleiden. Het minderwaardigheidscomplex dat de sportjournalist decennia met zich

⁴⁴⁹ I. BANKEN, *De Vlaamse sportjournalistiek in historisch perspectief*, Inhoudsanalyse van de sportberichtgeving van de kranten 'Het Nieuwsblad', 'Het Laatste Nieuws' en 'De Morgen', , onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003, 22-26.

⁴⁵⁰ H. VAN PELT, *Sportjournalist verdient het voor vol te worden aanzien*, Leuven, 1968, 1-3.

⁴⁵¹ E. LEUS, *Het profiel van de sportjournalist in verschillende media*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003, 103-104.

⁴⁵² J. JACOBS, *Kinderen van Hercules: een sportjournalist blikt terug*, Tielt, 1999, 154-164; COLIN, F., persoonlijk interview, 7 mei 2016.

meedroeg, nam sterk af. In zijn geschiedenis van *De Standaard* gaf Gaston Durnez zelfs aan dat op het gebied van samenhang tussen vormgeving en stijl de sportredactie tot voorbeeld gold voor de rest van het dagblad.⁴⁵³

Naast het veranderde profiel van de sportjournalist was er ook sprake van een algemene professionalisering. De werkmethodes en -omstandigheden verbeterden danig en de onderlinge samenwerking groeide, zowel binnen redacties als over de grenzen van de verschillende media heen. Door een grotere efficiëntie en een uitbreiding van de meeste redacties nam ook de werkdruk van de individuele journalist af, waardoor kwaliteit en niet kwantiteit voorop kwam te staan.⁴⁵⁴ Hoewel de drie media zich sterk onderscheidden en duidelijk elk hun eigen koers vaarden, werden personen die als sportjournalist te boek stonden veel duidelijker gelinkt aan een algemeen profiel en ontstond er een soort eenheidsgevoel onder sportjournalisten dat voorheen ontbrak. Het feit dat sportjournalisten tijdens hun carrière vaak van werkgever en/of medium wisselden, ondersteunt die stelling.⁴⁵⁵

De kwalitatieve groei van zowel de sportjournalistiek in het algemeen als van de individuele sportjournalist werkte ook een imagoverbetering in de hand. Sportjournalisten werden als maar vaker benaderd als volwaardige journalisten, en werden ook zo betaald. Toch bleef, en blijft vandaag de dag, de sportredactie, net als de sportrubriek, gescheiden van de algemene redactie en berichtgeving.⁴⁵⁶

⁴⁵³ G. DURNEZ, *De Standaard: het levensverhaal van een Vlaamse krant: 1914-1948*, Tiel, 1985, 337.

⁴⁵⁴ S. VANDEWEERD, *De TV-Sportjournalistiek in Vlaanderen doorgelicht: de evolutie en professionalisering van een beroepsgroep*, onuitgegeven licentiatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2006, 25-26.

⁴⁵⁵ H. MAHAU en J. BOOGMANS, *Overzicht van 75 jaar activiteit van de Belgische Beroepsbond van Sportjournalisten*, Brussel, 1988, 120-131.

⁴⁵⁶ S. VANDEWEERD, *De TV-Sportjournalistiek in Vlaanderen doorgelicht: de evolutie en professionalisering van een beroepsgroep*, onuitgegeven licentiatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2006, 23.

2.4 1990-heden: ...terug naar het uitroepteken?

De laatste 25 jaar kende de sportjournalistiek onder invloed van eerst de opkomst van commerciële omroepen en later het internet opnieuw enkele belangrijke verschuivingen. Hoewel het moeilijk is reeds grote tendensen aan te duiden is het in dit laatste deel de bedoeling kort een blik te werpen op de recente evolutie(s).

2.4.1 Commerciële omroepen en de verdere commercialisering van de sportjournalistiek

De oprichting van de Vlaamse Televisie Maatschappij (VTM) in 1989 zou de Vlaamse media grondig hertekenen. Het monopolie op het gebied van audiovisuele media van de BRT was verleden tijd. VTM begon aanvankelijk met een kleine sportredactie en weinig middelen. Daarenboven had het niet de rechten om beelden van Belgisch voetbal en wielrennen uit te zenden. Al snel zag de nieuwe zender in dat sport een geschikt middel was om zowel publiek als adverteerders aan te trekken, het startsignaal van een lange strijd voor de gratie van de televisiekijkende sportliefhebber.⁴⁵⁷ De doorheen jaren opgebouwde expertise van de openbare omroep op het gebied van wielrennen en meer specifiek rechtstreekse wielerverslaggeving zorgde ervoor dat VTM volledig op voetbal ging inzetten. Na enkele jaren van gedeelde rechten liet de voetbalbond de twee omroepen tegen elkaar opbieden, de zogenaamde 'voetbaloorlog', om de voetbalrechten in de wacht te slepen; in 1994 won VTM die definitief voor zich. De BRT bleef met lege handen achter en moest een contract afsluiten met VTM om alsnog onder strenge voorwaarden korte verslagen uit te zenden in de journaals. Ook op het gebied van motorsport en atletiek haalde de commerciële omroep verschillende contracten binnen. De BRT bezat nog steeds de rechten van alle grote voetbal- en atletiektornooien en de Olympische Spelen.⁴⁵⁸ De laatste twintig jaar veranderen de uitzendrechten van verschillende sporten geregeld van eigenaar en dus ook van omroep, ook nieuwe spelers als 2BE (onder VTM) en VT4 (nu VIER) streden en strijden nog steeds geregeld mee voor uitzendrechten. De commercialisering nam nog toe door de komst van betaalzenders zoals in eerste instantie Canal+ en vandaag Telenet en Proximus TV, die de klant via een abonnementendienst de kans geven integraal sportwedstrijden te bekijken.⁴⁵⁹

Onder invloed van de verdere commercialisering van de sport en de sportjournalistiek is er sprake van wat we consumptiejournalistiek kunnen noemen.⁴⁶⁰ Vanzelfsprekend zenden commerciële omroepen programma's uit om zoveel mogelijk kijkers te bereiken en bijgevolg meer inkomsten te genereren. Bij die zenders ligt de focus met betrekking op sport dan ook in de eerste plaats op entertainment. De

⁴⁵⁷ S. GEEROMS, *Het sportaanbod op de BRTN-TV en de VTM: een vergelijkend onderzoek*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1991, 39.

⁴⁵⁸ G. MERTENS, *Beleid, werking en output van de VRT- en VTM-sportredactie: een vergelijkende studie*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2004, 54-61.

⁴⁵⁹ S. VANDEWEERD, *De TV-Sportjournalistiek in Vlaanderen doorgelicht: de evolutie en professionalisering van een beroepsgroep*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2006, 49-51.

⁴⁶⁰ B. SCHABREGS, *Doping in de media: epo voor de topsporter, opium voor het volk*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2005, 68.

verworvenheden uit de vorige periode zoals een algemene journalistieke benadering van de sport met plaats voor kritische zin en objectieve analyses blijven gelden, maar de manier waarop de zender sport inzet, is anders. Een goed voorbeeld is het wekelijkse *Sportshow*, een vaste waarde in de eerste jaren van VTM. Het anderhalf uur durende programma op zondagavond was een studiprogramma dat sport en de sportactualiteit als kapstok had, maar steunde op een erg groot showgehalte, met onder meer een quiz, gepresenteerd door een sportjournalist en een gewone presentatrice.⁴⁶¹

Hoe reageerde de openbare omroep op de concurrentie en het grote succes van die concurrent? Bij de sportafdeling van de BRT-televisie ontstond eind jaren 80, net voor de oprichting van VTM, een debat over welke koers men diende te varen: moest sport informatief of entertainment zijn? Onder leiding van Mark Stassijns werd vanaf 1989 volop de kaart van het entertainment getrokken, tot spijt van voorvechters van een sterke informatieve en kritische benadering zoals Ivan Sonck. De sportredactie maakte zich letterlijk en figuurlijk los van de Dienst Informatie en genoot een apart statuut.⁴⁶² De sportprogramma's op televisie kregen een modernere aanpak en werden onder de noemer 'ontspanning' geplaatst. Ook de BRT ging op televisie mee met de consumptie(sport)journalistiek en zette volop in op sport als publiekstrekker. Rechtstreekse sportverslaggeving kreeg een steeds grotere plaats binnen het aanbod van de nieuwe VRT (de naam van de openbare omroep sinds 1997), zowel op tv als radio.⁴⁶³ In tegenstelling tot de televisie bleef radio zijn monopolie op het gebied van sport behouden, van een koerswijziging was aanvankelijk amper sprake. Later bleek ook daar het populisme steeds meer ingang te vinden. Lange reportages en interviews evolueerden naar korte en snedige analyses en vluchtige quotes van de atleten. Door het almaar groeiende sportaanbod van de twee sportmedia van de VRT groeide aan het begin van deze eeuw de noodzaak om aparte kanalen te voorzien voor sport, voor de radio werd dat 927Live voor de televisie Sporza. Beide kanalen verdwenen na verloop van tijd. De term Sporza doet sindsdien dienst als de overkoepelende noemer waaronder de VRT al zijn sportactiviteiten bundelt, zowel op de radio, als de televisie en het internet. Het crossmediale gegeven bracht voor het eerst in de geschiedenis van de openbare omroep radio en televisie samen, die sinds 2007 op één redactie werken en dus voortdurend samenwerken. Binnen de VRT is daardoor het verschil van aanpak tussen de verschillende media verkleind en worden sportjournalisten multi-inzetbaar.⁴⁶⁴

In contrast met de grote evoluties in het audiovisuele medialandschap staat de standvastigheid van de geschreven sportjournalistiek. De blijvende groei van de televisie en de rechtstreeks uitgezonden sportwedstrijden heeft als gevolg dat richting die de geschreven pers sinds de opkomst van radio en tv opgegaan, weg van het verslag en een focus op analyse en achtergrond, nog verder doorzette. Ook de

⁴⁶¹ G. MERTENS, *Beleid, werking en output van de VRT- en VTM-sportredactie: een vergelijkende studie*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2004, 57.

⁴⁶² S. GEEROMS, *Het sportaanbod op de BRTN-TV en de VTM: een vergelijkend onderzoek*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1991, 27-31.

⁴⁶³ A. DHOEST en H. VAN DEN BULCK, *Publieke Televisie in Vlaanderen, een Geschiedenis*, Gent, 2007, 199-202.

⁴⁶⁴ D. NAERT, persoonlijk interview, 24 februari 2016.

overdaad aan sportcolumns past in die ontwikkeling.⁴⁶⁵ De sportcolumn is exemplarisch voor twee ontwikkelen. Ten eerste is de sportjournalist, zeker op de televisie en de radio, in veel gevallen een bekend figuur geworden, waardoor zijn mening voor de luisteraar, lezer of kijker in zekere zin relevanter en interessanter werd. Daarnaast maken voormalige sporters en de atleten zelf via columns opnieuw hun intrede in de sportjournalistiek. Waar voormalige sporters in de eerst besproken periode als gewone sportjournalisten werkten, is er nu een duidelijk onderscheid: de (ex-)sporter als columnist, expert ter zake of co-commentator en de sportjournalist als journalist. De kracht daarvan is dat zowel de ervaring en kennis vanuit het oogpunt van de sport als het journalistiek metier van de sportjournalist gecombineerd worden. Door verschillende overnames en samensmeltingen binnen persgroepen blijven er slechts twee grote sportredacties over in de Vlaamse geschreven pers, die van *Sportwereld/Het Nieuwsbladen* die van *Het Laatste Nieuws*.⁴⁶⁶

2.4.2 Een nieuw medium: sportjournalistiek in een digitale eeuw

Sinds de jaren 90 is het internet aan een niet te stoppen opmars bezig. De komst van de nieuwe technologie heeft onze maatschappij op verregaande wijze veranderd, ook de sportjournalistiek ontsnapte niet aan die invloed. Het nieuwe medium bood ongelimiteerde publicatieruimte en gaf aan iedereen de kans iets te publiceren.⁴⁶⁷ In Vlaanderen is de plaats van sportjournalistiek op het internet voornamelijk ingevuld door de reeds bestaande media. De websites van de verschillende dagbladen en Sporza.be, de sportwebsite van de VRT, zijn de voornaamste aanbieders van sportnieuws op het wereldwijde web.⁴⁶⁸ Vooral voor de dagbladmarkt, niet enkel in het geval van de sport, was en is het internet een grote bedreiging; in tijden van het internet is de krant een traag medium. Dagbladen hebben dan ook vaak een sterk uitgebouwde online-afdeling en proberen hun plaats als medium in deze digitale eeuw op die manier te handhaven. *Het Laatste Nieuws* lanceerde eind 2015 zelfs een betalend online platform voor sportberichtgeving.⁴⁶⁹ De websites leven grotendeels van advertenties en moeten bijgevolg zoveel mogelijk bezoekers naar hun website lokken, een positie die niet anders kan dan leiden tot commercialisering en dus een sterk op het publiek gerichte sportjournalistiek. Sportjournalistiek op het internet bestaat daardoor overwegend uit korte berichten die vaak rond het extrasportieve en het spectaculaire draaien: het nieuwe kapsel of vriendin van een stervoetballer of een spectaculaire val in een wielervedstrijd in China. Ook de openbare omroep gaat op zijn sportwebsite mee met die tendens, het aantal artikels onder de noemer 'opvallend' blijft gestaag toenemen.⁴⁷⁰

Los van sportjournalistiek op het internet heeft de digitale revolutie in de sportjournalistiek twee grote inhoudelijke tendensen gelanceerd: een uitbreiding (zowel geografisch als thematisch) en een

⁴⁶⁵ I. BANKEN, *De Vlaamse sportjournalistiek in historisch perspectief*, Inhoudsanalyse van de sportberichtgeving van de kranten 'Het Nieuwsblad', 'Het Laatste Nieuws' en 'De Morgen', , onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003, 105-113.

⁴⁶⁶ F. COLIN, persoonlijk interview, 7 mei 2016

⁴⁶⁷ N. Fenton, *News in the digital age. The Routledge Companion to News and Journalism*, New York, 2010, 557-567.

⁴⁶⁸ www.hln.be/sport, www.hetnieuwsblad.be/sportwereld en www.sporza.be zijn de meest bezochte sportnieuwswebsites in Vlaanderen.

⁴⁶⁹ 'Het Laatste Nieuws lanceert betalende sportwebsite', *De Morgen* (2 oktober 2015).

⁴⁷⁰ www.sporza.be

versnelling van het aanbod. Globalisering is een fenomeen dat de hele samenleving kenmerkt en ook in de sport en sportjournalistiek sterk is doorgedrongen. Per sport is er veel meer internationaal nieuws op de voorgrond gekomen en het aantal sporten waarover wordt bericht is sterk gegroeid. Daardoor is er ook een enorme groei aan sportactualiteit: op elk moment wordt er ergens ter wereld wel een sportwedstrijd afgewerkt. Die evolutie impliceert de tweede belangrijke tendens, de versnelling van de sportjournalistiek. Door het grote aanbod wordt er veel sneller van het ene naar het andere overgeschakeld, men focust meer op wat men 'de waan van de dag' noemt.⁴⁷¹ Door die toegenomen snelheid verliest zelfs de radio, met zijn nieuws om het uur jarenlang het snelste medium, de strijd op het gebied van snelheid met het internet. Door die versnelling krijgen journalisten ook steeds minder de kans om diep op een onderwerp in te gaan en volledig uit te spitten.⁴⁷² Atleten worden steeds beter afgeschermd en het afnemen van interviews is vaak strikt gelimiteerd. Die macht van de sportwereld is nefast voor een expliciet kritische sportjournalistiek. Indien een bepaalde instantie, of het nu een club, bond of speler is, een journalist te kritisch acht, kunnen ze hem simpelweg informatie en interviews weigeren. De sport lijkt de media steeds minder nodig te hebben.

2.4.3 Vervallen in oude gewoontes?

Bij wijze van conclusie van dit tweede deel is het interessant kort te kijken welke weg de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds 1945 heeft afgelegd en waar ze vandaag staat. In de eerste plaats kunnen we stellen dat sinds de Tweede Wereldoorlog het belang van sport en de aandacht ervoor alleen maar toegenomen is. Waar de sport aanvankelijk werd beschouwd als iets voor de bevolkingsgroepen die zich laag op de sociale ladder bevonden, is het vandaag een breedgedragen en geliefde vrijetijdsbesteding. De eerste sportschrijvers schreven met hun ongeschoolde doelpubliek in het achterhoofd en werkten in functie van de (popularisering van de) sport. In de eerste naoorlogse decennia was de sportjournalistiek verworpen tot een commercieel product van bedenkelijk niveau. Een ommezwaai kwam er in de jaren 60, wanneer een echte journalistieke aanpak ook in de sportverslaggeving ingang vond en de sportjournalist zijn slechte imago en bijhorend minderwaardigheidscomplex grotendeels van zich afschudde. Die journalistieke waarden zijn sindsdien de norm en een steeds breder publiek vond zijn weg naar de sportjournalistiek. Onder invloed van de televisie, en nog sterker de komst van de commerciële omroep, ontstond een nieuwe golf van commercialisering. De wil van het publiek, spektakel en ontspanning, werd opnieuw wet. In zekere zin doet die nieuwe tendens van de laatste 25 jaar denken aan de periode net na de Tweede Wereldoorlog; toen ging het om een strijd om de lezer, nu om die van de kijker. Daarbij maakt het vraagteken, dat in de jaren 70 en 80 voor vele sportjournalisten voorop stond, steeds vaker opnieuw plaats voor het uitroepteken. Beschrijvingen van de sportjournalistiek van de jaren 60 lijken ook vandaag toepasbaar: "De meest intieme zaken worden meedogenloos onthuld en beschreven. De sportheld is in de

⁴⁷¹ S. DE VOOGT, *Sportjournalistiek: Beter dan dat het lijkt? Een inhoudsanalyse van sportartikelen in Nederlandse kwaliteitsdagbladen*, onuitgegeven licentiaatsthesis, Universiteit van Amsterdam, Departement Journalistiek en Media, 2014, 14-17.

⁴⁷² D.NAERT, persoonlijk interview, 24 februari 2016.

voetsporen getreden van de filmster". Ook de term "prikkellectuur" zou vandaag perfect een groot deel van de sportjournalistiek op het internet kunnen beschrijven.⁴⁷³ Stellen dat de sportjournalistiek vervalt in oude gewoontes en zich terug begeeft naar de situatie waarin ze zich in de naoorlogse jaren bevond, is te kort door de bocht. De sportjournalistiek is geprofessionaliseerd en hanteert nog steeds de journalistieke criteria die in de jaren ingang vonden. Het sportjournalistieke landschap is daarenboven veel gedifferentieerder en elk medium heeft zijn eigen specifieke kenmerken, noden en publiek. Vooral de positie van het internet en het steeds moeilijker statuut van de radio en de geschreven sportpers zijn voor de sportjournalistiek de uitdagingen van de toekomst.

⁴⁷³ H. VAN PELT, 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in N. DE VOLDER, Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder, Leuven, 1970,245.

Besluit

De huidige herinneringscultuur rond voormalig sportjournalist Jan Wauters (1939-2010) vormde het vertrekpunt van deze masterproef. Vanuit de vaststelling dat Wauters zowel bij het brede publiek als binnen de Vlaamse sportpers als één van de belangrijkste sportjournalisten van de vorige eeuw wordt beschouwd, stelde ik me de vraag in hoeverre en op welke manier Wauters bepalend is geweest voor de (radio)sportjournalistiek in Vlaanderen. Aan de hand van een synthese van het eerste deel, een biografie van Wauters, en het tweede deel, een overzicht van de geschiedenis van de Vlaamse sportjournalistiek sinds 1945, zal in deze conclusie een antwoord worden geformuleerd op deze vraag.

Wauters groeide op in een tijd waarin de sportjournalistiek volgens de maatstaf van de huidige literatuur unaniem als onvolwassen wordt bestempeld. Sportjournalisten schreven in functie van de sport en brachten daarbij een opgesmukte en verhullende versie van de werkelijkheid. Toch voelde Wauters zich, vanuit zijn grote passie voor sport, meteen aangetrokken tot de sportjournalistiek en koesterde hij naar eigen zeggen van kindsbeen af de droom zelf als sportjournalist aan de slag te gaan. Wauters besloot Germaanse filologie te studeren in Leuven en opteerde voor een carrière als leerkracht. Een toevallige ontmoeting met Piet Theys, op dat moment de voorman van de Vlaamse radiosportjournalistiek, betekende het begin van Wauters' loopbaan bij de radiosportredactie van de BRT. Toen hij medio '67 besliste om definitief de overstap te maken, waren de eerste wegen naar een vernieuwde sportjournalistiek reeds ingeslagen. Piet Theys benaderde de sport namelijk sinds begin jaren 60 al op een kritische wijze als een fenomeen dat in de maatschappelijke context diende geplaatst te worden en Joris Jacobs voerde in '63 in zijn zoektocht naar geschoolde journalisten een examen in voor de sportredactie van *Sportwereld*. Een objectievere benadering van de sport maakte zijn intrede en de opkomst van hoogopgeleide sportjournalisten luidde een generatiewissel in. De vrijheid die de sportjournalistiek bood en het geloof in eigen kunnen gaven een ambitieuze Wauters het gevoel iets te kunnen bijdragen aan die nieuwe ontwikkelingen.

Eerst in samenwerking met Piet Theys en vanaf 1974 als hoofdredacteur van de radiosportredactie, gaf Wauters vorm aan wat in de literatuur de stempel 'kritische sportjournalistiek' kreeg. Wauters' afkeer van die term -kritisch zijn was volgens hem inherent aan journalistiek - geeft duidelijk zijn visie weer. Hij was de eerste in Vlaanderen die er zijn handelsmerk van maakte niet de sport, maar het journalistieke als basis te nemen. In plaats van zich ten dienste te stellen van de sport en het publiek zocht hij met beiden juist de confrontatie op. Nadat generaties sportjournalisten, met Karel van Wijnendaele voorop, enkel uitroepkens bij de sport hadden geplaatst, achtte Wauters het opportuun ook het vraagtteken in de sportjournalistiek te introduceren. Met het radioprogramma *Wat is er van de sport?* creëerde hij gedurende vijftientig jaar een forum voor die uitgesproken journalistieke benadering van de sport. De kritische kijk, die Wauters ook op persoonlijk vlak kenmerkte, focuste niet zozeer op de sportprestaties of individuele atleten maar wel op de sportwereld en hoe die functioneerde en in verbinding stond met de rest van de maatschappij. Zowel binnen de sportwereld zelf als binnen de BRT en een behoudsgezinde strekking in de sportjournalistiek stootte dat aanvankelijk op ongenoegen, zeker bij extremen zoals zijn

verslaggeving van het WK voetbal 1978 in Argentinië. Medestanders vond Wauters in progressievere milieus en bladen als *Humo* en *De Morgen*, die hem naast zijn radiowerk de kans boden op regelmatige basis voor de geschreven pers te werken. Ook in Nederland, waar de sportjournalistiek al eerder naar een hoger niveau klom, vergaarde Wauters erkenning; hij was er bij verschillende media actief als een soort Belgische sportcorrespondent en columnist.

De afstand die volgens Wauters nodig was om de sportwereld kritisch te beschouwen viel letterlijk weg tijdens het rechtstreekse verslag. Hij bracht vanop de motor, tussen de renners, verslag uit van de grootste wielervedstrijden en becommentarieerde vanuit de tribune de belangrijkste voetbalwedstrijden in binnen- en buitenland. Wauters leverde commentaar bij onder meer vijfentwintig Rondes van Frankrijk, vier Olympische Spelen en acht wereldkampioenschappen voetbal. Hij ontwikkelde doorheen de jaren een kenmerkende stijl waarin correct en creatief taalgebruik voorop stonden. Gedreven door temperament en emotie beschreef hij dribbels en ontsnappingen, bouwde hij spanning op en bracht hij op een poëtische manier de sport tot bij de luisteraars. Wauters voorzag zijn verslaggeving steevast van een portie chauvinisme en sprak vaak met rabiante bewondering over de exploten van menig atleet. Zijn rechtstreekse commentaar valt zonder twijfel onder de noemer entertainment te plaatsen, het uitroepteken nam tijdens die momenten de plaats van het vraagteken in.

Die twee hoefden elkaar echter niet in de weg te staan. Het was de combinatie van en de dynamiek tussen het vraagteken en het uitroepteken die van hem de journalist maakten die hij was en die Guy Mortier op Wauters' begrafenis er toe aanzette zijn vriend te beschrijven als "de definitieve sportjournalist". Wauters hield beide uitersten strikt gescheiden en beschouwde *Wat is er van de Sport?* en zijn columns als de plaats om het journalistieke te laten primeren en het rechtstreeks verslag om zichzelf volledig aan de schoonheid van de sport over te geven. De grote aantrekkingskracht van Wauters' rechtstreeks commentaar heeft er daarnaast ongetwijfeld ook voor gezorgd dat hij een veel breder publiek kon bereiken met zijn kritische sportjournalistiek.

Waar moeten we Wauters nu precies plaatsen binnen het Vlaamse sportjournalistieke canon? Gedurende zijn carrière zelf was Wauters ontegensprekelijk één van de, zo niet dé, belangrijkste sportjournalist van Vlaanderen. Hij was een exponent, maar niet de pionier, van de nieuwe weg die de sportjournalistiek in Vlaanderen sinds begin jaren 60 was ingeslagen. Wel was hij diegene die de nieuw ingeslagen weg intensifieerde en er een groot publiek mee bereikte; hij werd de vaandeldrager van een kritische sportjournalistiek, die de sport niet als een eiland in de maatschappij beschouwde. Zijn uitgesproken bevrugende stijl werd onder zijn leiderschap de norm op de radio en kende in de jaren 70 en 80 verschillende navolgers in andere media, maar is nooit de standaard geworden. Vandaag zijn het nog slechts enkelingen die van dat soort aanpak hun handelsmerk maken, denk bijvoorbeeld aan Hans Vandeweghe. Onder invloed van de commercialisering van de sporten de sportjournalistiek, iets waar Wauters zich op een soms naïeve, gefrustreerde wijze tegen afzette, nam het entertainmenttaandeel ontegensprekelijk de bovenhand. Niet alleen is de expliciet journalistieke benadering niet meer het uitgangspunt, het wordt ook niet meer verwacht van de sportjournalist. Typerend is de verslaggeving

van de actuele Olympische Spelen in Rio de Janeiro: sportjournalisten verslaan de sportgebeurtenissen, terwijl de openbare omroep journalisten van de nieuwsredactie stuurt om de contextuele en politieke verslaggeving op zich te nemen, een combinatie die Wauters zelf voor zijn rekening nam.

Op het gebied van radiosportjournalistiek is zijn impact en erfenis tastbaarder. Wauters werkte 35 jaar op de radiosportredactie van de openbare omroep en zwaaide er 25 jaar lang de plak. Het is onmogelijk te ontkennen dat Wauters bepalend is geweest voor de ontwikkeling van de radiosportjournalistiek in Vlaanderen, ook omdat de openbare omroep op dat onderdeel tot op vandaag een monopolie heeft. Hij zorgde bij het begin van zijn loopbaan midden jaren 60 voor een sterke focus op de dagelijkse sportactualiteit, iets wat daarvoor gek genoeg ontbrak. Wauters maakte van het rechtstreekse verslag op de radio een publiekstrekker en droeg kwaliteit altijd hoog in het vaandel. Vanuit dat kwaliteitsstreven leidde hij op autoritaire wijze zijn redactie en schoolde een volgende generatie (radio)sportjournalisten. Onder invloed van Wauters, die zich steeds profileerde als een enorme liefhebber en voorvechter van het medium, plooide de radio sterk op zichzelf terug en kwam het binnen de openbare omroep tot een scheiding en zelfs concurrentie tussen radio en tv met betrekking tot sport. Dat die scheiding nefast was voor de algemene aanpak van sport door de BRT bewijst ook het feit dat er van dat onderscheid nu bijna geen sprake meer is, er bestaat zelfs geen afzonderlijke hoofdredacteur voor de radioafdeling meer. Ook Wauters' geesteskind *Wat is er van de sport?* verdween snel na zijn verplicht pensioen uit de ether. Op de vraag hoe Wauters' werk vandaag nog doorleeft op de radiosportredactie van de openbare omroep antwoordden de geïnterviewden unaniem: de aandacht voor taal en het streven naar correctheid en creativiteit daarin. Wauters zette op het gebied van rechtstreekse verslaggeving een nieuwe standaard en leidde met Peter Vandenbempt, Carl Berteele en Christophe Vandegoor de drie belangrijkste verslaggevers van het moment op in het metier. Ook bij het grote publiek zijn het de taalvirtuositeit en bijhorende rechtstreekse verslaggeving die de herinnering aan Wauters levend houden. De uitgave van twee cd's met zijn bekendste fragmenten en het ontstaan van de Grote Prijs Jan Wauters staven die these.

Gedreven door een wil naar kwaliteit wijdde Wauters zijn leven aan de sport en de sportjournalistiek, waarbij hij de geëffende paden meermaals verliet. Naast een invloedrijk sportjournalist was hij bovenal ook een unieke persoonlijkheid met veel facetten, die ik in deze masterproef zo goed mogelijk heb proberen weer te geven.

Een jaar intensief bezig zijn met de sportjournalistiek en zijn geschiedenis heeft duidelijk gemaakt dat er nog een grote groeimarge is voor academisch (historisch) onderzoek naar deze interessante discipline. Een verdere samenwerking tussen communicatiewetenschappen en de wereld van het historische onderzoek is daarbij essentieel. Specifiek vanuit deze masterproef is opgevallen hoe het aandeel en de benadering van sport en sportjournalistiek binnen de openbare omroep aan grote veranderingen onderhevig is geweest. Het omvangrijke audiovisueel archief, het documentenarchief en de jaarverslagen van de openbare omroep bieden alvast een extensief bronnencorpus om die evolutie op een grondige en academische manier verder te onderzoeken.

Bijlagen

Bijlage 1: Inventaris Privéarchief

- Columns geschreven pers, 1970-2010.

Grote verzameling columns verschenen in de Belgische pers (soms handgeschreven, soms de uitgescheurd gepubliceerde versie), zowel van tijdens zijn loopbaan (*Gazet van Antwerpen, Volksgazet, De Morgen*) als van erna (*De Morgen, Het Laatste Nieuws, De Standaard*).

- Columns radio, 1993-1999.

Verzameling neergeschreven versies van zijn gesproken columns op Radio 1 voor *De toestand is hopeloos maar niet ernstig, Madiwodo, Temperamenten* en *Het Landhuis*.

- Correspondentie, 1978-1997.

Verzameling brieven (van collega's, vrienden, uitgeverij...) die Wauters ontving gedurende 20 jaar. Sporadisch is ook een kopie van zijn antwoord bijgevoegd.

- Humo-interviews, 1971-1982.

Verzameling van een veertigtal interviews die Wauters voor *Humo* maakte. Steeds de uitgescheurde gepubliceerde versie, enkele malen ook de voorbereiding of een getypte versie met aantekeningen.

- Interviews, 1969-1997.

Verzameling van ongeveer tachtig interviews die Wauters gedurende zijn actieve loopbaan heeft gegeven aan allerhande media. Het gaat om interviews in zowel grote Belgische en Nederlandse kranten en magazines als regionale kranten en scholierenblaadjes.

- Interviews over en na pensioen, 1997-2007.

Verzameling interviews die betrekking hebben op zijn pensioen. Dit onderdeel bevat ook de weinige interviews die Wauters na zijn actieve carrière gaf.

- Interviews radio- en tv-figuren, 1977-1998.

Verzameling artikels over en interviews met collega's en medewerkers van Wauters.

- Knipsels en kritieken, 1976-2004.

Verzameling krantenartikels uit diverse media die over Wauters of de radiosportredactie gaan.

- Nederland, 1965-2000.

Verzameling van zijn werk in Nederland. Enerzijds zijn handgeschreven, wekelijkse verslagen voor de Nederlandse radio, anderzijds zijn geschreven werk (*NRC Handelsblad, Vrij Nederland, De Volkskrant*). Van zijn geschreven werk is soms de handgeschreven kladversie, soms de uitgescheurde gepubliceerde versie bijgehouden.

- Olympische Spelen, 1972-1980.

Verzameling handgeschreven radioverslagen voor *Wat is er van de sport?* en het radionieuws van drie van de vier Olympische Spelen (München, Montreal, Moskou) die Wauters bijwoonde.

- Overigen, 1965-2010.

Verzameling teksten (soms handgeschreven, soms uitgetypt) die niet in een andere categorie zijn onder te brengen. Onder andere zijn tourmemoires, een ode aan Piet Theys en zijn afscheidsrede op de radio. Binnen dit onderdeel passen ook enkele artikels (bijvoorbeeld uit *'Equipe* of over Eddy Merckx) die Wauters verzamelde, waarschijnlijk in het kader van een voorbereiding.

- Pensioen, 1997-2000.

Verzameling van heel uiteenlopend bronnenmateriaal met betrekking tot zijn pensioen: brieven en kaartjes, uitnodiging afscheidsreceptie, speech afscheidsreceptie...

- Voetbalverslaggeving, 1974-1994.

Verzameling handgeschreven radioverslagen voor *Wat is er van de sport?* en het radionieuws van enkele EK's (1980, 1984) en WK's (1974, 1978, 1982, 1986, 1994, 1998) die Wauters bijwoonde.

- Verslaggeving algemeen, 1965-2000.

Kleine verzameling losse teksten voor *Wat is er van de sport?* die niet te categoriseren zijn onder voetbal- of wielerverslaggeving.

- Wielerverslaggeving, 1965-1992.

Verzameling handgeschreven radioverslagen voor *Wat is er van de sport?* of het radionieuws van enkele Rondes van Frankrijk (1965, 1972, 1975, 1977, 1978, 1980, 1988, 1989, 1990, 1991) die Wauters bijwoonde.

Bijlage 3: Brief Paul Vandebussche

GEVEN LANGS HIERARCHISCHE WEG ACHTER GENS AAN 6 7 8 4 9 5 10	DOORSLAG TE BEZORGEN AAN 1 De h. K. Hemmerchts 2 De h. W. De Gruyter 3 8 4 9 5 10									
BETREFT : Medewerking aan De Bond tijdens de Ronde van Frankrijk. (Uw verzoek JW/PK 113/79 dd. 14.6.79)										
P. Vandebussche, Directeur-Generaal. <small>Telefoon</small> Kamer	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;"><small>aan</small></td> <td style="text-align: center;"><small>Kenmerk</small></td> <td style="text-align: center;"><small>Datum</small></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">de h. J. Wauters</td> <td style="text-align: center;">79/956</td> <td style="text-align: center;">21.6.79</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Redactiesecretaris.</td> <td style="text-align: center;">PVdb/fvb.</td> <td></td> </tr> </table>	<small>aan</small>	<small>Kenmerk</small>	<small>Datum</small>	de h. J. Wauters	79/956	21.6.79	Redactiesecretaris.	PVdb/fvb.	
<small>aan</small>	<small>Kenmerk</small>	<small>Datum</small>								
de h. J. Wauters	79/956	21.6.79								
Redactiesecretaris.	PVdb/fvb.									
<p>Ik hoop dat u er geen achtervolgingscomplex van overhoudt, maar weer moet ik neen zeggen. De Raad van Beheer van 12.7.71 (not. nr. 150, p. 2) heeft immers uitdrukkelijk verboden dat BRT-journalisten n. a. v. buitenlandse opdrachten bijdragen voor de schrijvende pers zouden leveren.</p> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> P. Vandebussche. </div>										
DIENSTORDER										

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie: Brief van Paul Vandebussche aan Jan Wauters, 21 juni 1979.

Bijlage 4: Afscheid van mijn microfoon

Afscheid van mijn microfoon

Mijn microfoon. Mijn zoon. Kom hiér, voor nóg een zoén. Jij gaat me overleven, niet voor even, maar ook daarna nog, als je overgaat in andere handen, hoe zal ik dát overleven. Mijn lege handen, zonder banden met jou. Mijn lieve vriend, vreemd en zo vertrouwd, soms uitgeleend, altijd teruggekomen, bij me gebleven in goéde en kwáde dagen. Wat heb ik je vastgegrepen, opgevreeën, wat was je koel, en van mētaal, maar ook zo glad, omvingerd in mijn handen, zo zacht gelegen en gegleden, zo naar mijn mond gestuwd en vóór gehouden, wachtend op mijn ademstoot, de start van ons minnespel.

Lieve microfoon, fuik voor mijn fonemen. Ik heb van je gevreten, áán je gezeten, je uitgerperst en telkens weer een nieuwe voorraad woorden, alleen voor jou, voor jou alleen, mijn mooiste woorden - één voor één - aan jou gegeven. Fijn gewreven daar van boven, als door een zeef, ik wreef die woorden, op het stramen van je stalen netje, (zo fijnradig opgespannen) en zo weldadig als hété thée stromen ze naar binnen. Aan lautheid heb je niets. Jazéker heb ik mij aan jou opgedrongen, je in bezit genomen, in dronkenschap bijna, zo bezielde en bezeten. Mijn eisen gesteld ook, tñil dan mee, onbuigzame, zinder, zodat ze luisteren, met rode oortjes, en opgaan in het gave genot dat jij hen aanbiedt, mede namens mij.

Wij tweeën waren één, zijn het nóg. Niet lang meer, maar ik stel het afscheid uit. De lift is al twee keer op en neer geweest, straks breekt er misschien nog brand uit, op de negende verdieping. Maar wij, veilig opgesloten in onze koker, deze keet van Faraway, klitten nog meer aan elkaar dan ooit tevoren. Ik lik je kopje, krijg een kopje terug, of is dat inbeelding? Is er hier maar één die handelt, en dat ben ik? Ouwe Wau(ters), je klemt je vast, je neemt hem nog eens béét, maar het klamme zweet staat je in de handen. Nóg is hij van jou, die mákkelijke-moéilijke microfoon, want je bent er ook wel eens kwáad op geweest, als hij zwéég (batterijen leeg) of nórs deed, kraken, fluiten als jij wou flirten, met hém en de verre vreemde luisteraar. Maar toch, ik kon hem niet missen, en - in dit laatste uur - toch het uur van de waarheid - zou het een grote leügen zijn, mij te horen zeggen, hier zie, néém maar, dóe maar, De Graeve, ik heb mijn "microfoontje" niet meer nodig. Alsof Hillary Bill ooit zijn "saxofoontje" zou willen afstaan. Aan niemand toch. *So dol op ~~hem~~ voor orale sax, die bill.*

Laat mij één ding, meneer-de-manager, die prijs volgende week, verdeel die onder Vriend en Vijand, ook Levende Lijven zou opstijven van plezier, als ze hem krégen. Van mij mág het. Laat mij die funny phone, my microphone. I love you, baby. Kom, ik ga.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen: J. WAUTERS, Afscheid van mijn microfoon, 1998.

Uitgeproken op de radio in: *Levende Lijven*, VRT Radio, 22 augustus 1998.

Bijlage 5: Het geval Eddy Merckx

Het geval Eddy Merckx

① De feiten - maandag 2 juni - hotel Excelsior Albisola
 nabij Savona -
 - Ronkef na 16^e rit Parma - Savona (228 km)
 - Torriciani sluit Merckx uit de Giro

② De speer - dramatisch karakter, kuiltende Merckx.
 - veelede spoort over de Giro
 - Renners blijden hem medeleven met de "getroffen" man.

③ Eerste reacties - ¹Fout ? ²Bergiging ³Sabotage
~~De Belgische pers naar huis.~~
 - Het nieuws over Merckx of alle roofofgin's, headlines radio en TV.
 - Indruk: het publiek kiest overweldigend voor Merckx. Massale reactie: Men kan het niet geloven. † Hysterie.

④ Standpunten-
 Manipulaties - Merckx zelf: talmt in Italië, bang om naar België terug te keren? Zo geweldig onder de indruk (Milan)
 - Giro zal blijven doorlopen, normaal (Torriciani)
 - Bondsleiders scharen zich achter Merckx
 - Ontvangen hem - $\left. \begin{array}{l} 1. Naief \\ 2. sentimenteel \end{array} \right\} \rightarrow$ op het balkon
 - Politieke figuren, (paljassen) troosten Merckx en beloven hem stem. (Hoe?)
 - Enay vraagt rehabilitatie
 - Rodoni (VCI) klaagt aan
 - FICP scheukt "geugde"
 - Het hek is vrd dan → dopingcontrole ???

⑤ Afloop

Bibliografie

Bronnen

Archivalische bronnen

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns geschreven pers, 1970-2010.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Columns radio, 1993-1999.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Correspondentie, 1978-1997.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Humo-interviews, 1971-1982.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews, 1969-1997.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews over en na pensioen, 1997-2007.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Interviews radio- en tv-figuren, 1977-1998.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Knipsels en kritieken, 1976-2004.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Nederland, 1965 - 2000.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Olympische Spelen, 1972-1980.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Overige, 1970-2010.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Pensioen, 1997-2000.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Voetbalverslaggeving, 1974-1994.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Verslaggeving algemeen, 1965-2000.

BORNEM, *Privéarchief Jan Wauters*, Wielerverslaggeving, 1965 - 1992.

Kranten en periodieken

De Morgen, 2010-2015.

De Standaard, 2015.

Nieuwsblad van het Noorden, 1967-1968.

Het Vrije Volk, 1968.

De Tijd, Dagblad voor Nederland, 1968.

Limburgs Sport Dagblad, 1973.

Gedrukte bronnen

- BRT Jaarverslag 1974*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1974.
- BRT Jaarverslag 1975*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1975.
- BRT Jaarverslag 1976*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1976.
- BRT Jaarverslag 1978*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1978.
- BRT Jaarverslag 1979*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1979.
- BRT Jaarverslag 1980*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1980.
- BRT Jaarverslag 1982*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1982.
- BRT Jaarverslag 1997*, Belgische Radio en Televisie, Brussel, 1997.
- DE HAES, L., (red.), *Het Hoofd, de Benen en het Geld*, Leuven, 1980.
- LANOYE, T., *Revue Lanoye, Filippica (polemische replieken)*, Amsterdam, 2016, 81-93.
- THEYS, P., *Sport Zogezegd*, Hasselt, 1964.
- THEYS, P., *Korte aarzelingen, Aforismen*, Antwerpen, 1975.
- VRT, *Reglement Grote Prijs Jan Wauters-2015*, Brussel, 2015.
- WAUTERS, J., *De Zweetgeur van de Sport*, Schoten, 1987.
- WAUTERS, J., *Eddy Merckx, Getuigenissen van Jan Wauters*, Gent, 2010.
- WAUTERS, J., *Onderzoek naar de Sagenmotieven in Klein-Brabant*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Letteren, 1962.
- WAUTERS, J., THEYS, P. en STASSIJNS, M., *Dagboek van de ronde die Eddy won*, Hasselt, 1969.
- WAUTERS, J. *Tong uit de Mond, de Taal achterna*, Antwerpen, 1997.
- WAUTERS, J. *Van Davidoff tot van Basten*, Antwerpen, 1995.
- WAUTERS, J. en VAN REMOORTE, J. *Sport en jeugd, van Olympia tot anabolica, een marathon van eeuwen*, Tielt, 1981.
- WILLEMS R., (red.), *Totaal Onverdiend*, Antwerpen, 1998.

Audiovisuele bronnen

- Archiefmeester: radio en voetbal*, VRT Radio, 16 maart 2014.
- Begravenis Koningin Elisabeth van België*, VRT Radio, 30 november 1965.
- 'België-Israel', *Radio Sport*, VRT Radio, 9 mei 1965.
- Bij Nader Inzien*, VRT Televisie, 18 april 1978.
- CODA*, VRT Televisie, 6 september - 27 september 1996.

Dag Jan, cd, No Monkey Business, 2010.

Dag Jan 2, cd, No Monkey Business, 2011.

De bende van Marconi, VRT Radio, 9 juli 2005.

De Nieuwe Wereld, VRT Radio, 10 september 1997.

De Tafel, VRT Radio, 6 juni 1998.

De Toestand is Hopeloos maar niet Ernstig, VRT Radio, 1993-1999.

'Dopingsymposium', *Het Journaal*, VRT Televisie, 23 februari 1975.

Finale EK Voetbal 2000, VRT Radio, 2 juli 2000.

Het Eeuwfeest, VRT Radio, 4 juni 2000.

Het Landhuis, VRT Radio, 1999.

Het Vrije Westen, VRT Radio, 23 januari 1992.

Levende Lijven, VRT Radio, 22 augustus 1998.

Madiwodo, VRT Radio, 4 april 1993.

Margriet, VRT Televisie, 24 juni 1992.

Phara, VRT Televisie, 18 mei 2010.

Reclamespot Radio 3, VRT Radio, 1 maart 1994.

'Ronde van Frankrijk 1987: rit 15', *Radio Sport*, VRT Radio, 15 juli 1987.

Sportmarathon, VRT Radio, 6 september 1998.

Studio 1, VRT Televisie, 2005-2009.

'Studio Olympia', *Ontbijttelevisie*, VRT Televisie, 9 augustus 1984.

Tijdgenoten, VRT Radio, 27 juni 2004.

Vandaag, VRT Radio, 3 mei 2016.

Vriend en Vijand, VRT Radio, 22 november 1998.

'Wereldkampioenschap voetbal 1994: België - Marokko', *Radio Sport*, VRT Radio, 19 juni 1994.

'WK Wielrennen 1988', *Radio Sport*, VRT Radio, 18 augustus 1988.

Wat is er van de Sport?, VRT Radio, 1974-1998.

Mondelinge bronnen

Carl Berteele, persoonlijk interview, 7 maart 2016.

Christophe Vandegoor, persoonlijk interview, 29 maart 2016.

David Naert, persoonlijk interview, 24 februari 2016.

Eddy Merckx, telefonisch interview, 10 mei 2016.

François Colin, persoonlijk interview, 7 mei 2016.

Guy Mortier, persoonlijk interview, 15 maart 2016.

Jan Van den Berghe, e-mail-interview, 29 april 2016.

Kathy Lindekens, persoonlijk interview, 7 mei 2016.

Koen Meulenaere, persoonlijk interview, 4 maart 2016.

Peter Vandenbempt, persoonlijk interview, 18 april 2016.

Thérèse De Jaeger-Wauters, persoonlijk interview, 1 maart 2016.

Literatuur

ADRIAENS, M., *Blijven kijken! Vijftig jaar televisie in Vlaanderen*, Tielt, 2003.

ADRIAENS, M., *De eretribune van het leven, Vlaamse journalisten over het vak*, Antwerpen, 2010.

ADRIAENS, M., *De Muur van Geraardsbergen, Liefde en Lijden van de Vlaamse coureur*, Leuven, 1996.

BACKELANDT, F., CORNILLIE, P., en VANWALLEGHEM, R., *Vader van de Ronde van Vlaanderen, Koarle!*, Tielt, 2006.

BANKEN, I., *De Vlaamse sportjournalistiek in historisch perspectief*, Inhoudsanalyse van de sportberichtgeving van de kranten 'Het Nieuwsblad', 'Het Laatste Nieuws' en 'De Morgen', , onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2003.

BERTEELE, C., *Het professioneel profiel van de B.R.T.-T.V.sportjournalist*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1988.

BLOM, J. C. H., e.a., *Geschiedenis van de Nederlanden*, Amersfoort, 2013.

BOON, G., *De Omroep, Radio en televisie in Nederlandstalig België*, Brussel, 1984.

BREKELMANS, T. *Sportjournalistiek op de grens tussen nieuws en entertainment*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Antwerpen, Departement Communicatiewetenschappen, 2015.

BURGELMAN, J. C., *Omroep en politiek*, Brussel, 1989.

BUCHANAN, T., *Europe's Troubled Peace, 1945 to present*, Oxford, 2012.

CLAES, D. (red.), *Sportacahier II: Sportjournalistiek*, Berchem, 1972.

CLAEYS, U., *Sport en...*, Leuven, 1986.

- CONTAMIN, J-G. en LE NOE, O., La coupe est pleine Videla ! Le Mondial 1978 entre politisation et dépolitisation, *Le Mouvement Social*, 230 (2010), 27-46.
- CORNILLIE, P., VAN WALLEGHEM, R., en BACKELANDT, F., *Koarle:vader van de Ronde van Vlaanderen*, Tielt, 2006.
- DECALUWE, H., *Luc Varenne et le journalisme sportif à la radio et à la télévision depuis 1945*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, ULB, faculté de philosophie et lettres, 1995.
- DECLERCQ, B., 'De openbare radio in Vlaanderen', in D'HAENENS, L., en ICHAU, E., (red.), *U luistert naar de radio: gebruik, functies en productie*, Gent, 2014.
- DELTOUR, B., *Tien jaar De Morgen: de perikelen van een progressieve krant in Vlaanderen*, Onuitgegeven licentiaatssthesi, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1988.
- DEREZE, G., *Sport en Media*, Brussel, 2000.
- DE SMEDT, M., *Honderd jaar Germaanse filologie in Leuven (1894-1994)*, Leuven, 1994.
- DESMET, L., *Dat was het Nieuws*, Onuitgegeven doctoraatsproefschrift, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 2006.
- DE VOOGT, S., *Sportjournalistiek: Beter dan dat het lijkt? Een inhoudsanalyse van sportartikelen in Nederlandse kwaliteitsdagbladen*, onuitgegeven licentiaatssthesi, Universiteit van Amsterdam, Departement Journalistiek en Media, 2014.
- DHOEST, A. en VAN DEN BULCK, H., *Publieke Televisie in Vlaanderen, een Geschiedenis*, Gent, 2007.
- D'HOKER, M., en DEPAEPE, M., (red.), *Op eigen vleugels: liber amicorum Prof. dr. An Hermans*, Antwerpen, 2004, 133-142.
- D'HOKER, M., 'Vijfentwintig jaar democratisering van het secundair onderwijs in België, 1945-1970,
- DRAECK, K., *Van radioblad naar méér dan radio- en televisieweekblad : geschiedenis en inhoudsanalyse van Humoradio/Humo (1936-1991)*, Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Faculteit sociale wetenschappen, Departement Communicatiewetenschappen, 1992.
- DUMOULAIN, M. e.a., *Nieuwe Geschiedenis van België*, Tielt, 2006.
- DURNEZ, G., *De Standaard: Het levensverhaal van een Vlaamse krant: 1914-1948*, Tielt, 1985
- DURNEZ, G., *De Standaard. Het Levensverhaal van een Vlaamse krant van 1948 tot VUM*, Tielt, 1993.
- FENTON, N., *News in the digital age. The Routledge Companion to News and Journalism*, New York, 2010.
- GALLANT, T. W., 'Agency, Structure, and Explanation in Social History: The Case of the Foundling Home on Kephallenia, Greece, during the 1830s', *Social Science*, 15 (1991), 481.
- GEEROMS, S., *Het sportaanbod op de BRTN-TV en de VTM: een vergelijkend onderzoek*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1991.
- GELDHOF, P., en VANYSACKER, D., *En de broodrenner, hij fietste verder: het wielrennen in België tijdens WO II*, Leuven, 2005.
- GOLDLUST, J. *Playing for keeps: sport, the media and society*, Melbourne, 1987.
- GOOSSENS, C., *Radio en Televisie in Vlaanderen: een geschiedenis*, Leuven, 1997.
- GROENEZ, S., 'Onderwijsexpansie en -democratisering in Vlaanderen', *Tijdschrift voor Sociologie*, 2010 (31), 199-238.

- GROSSEY, R. *Goedenavond beste kijkers, De televisie in zwart-wit, van 31 oktober 1953 tot 31 december 1970*, Antwerpen, 1993.
- HERPELICNK, F., *Het fenomeen 'poeske' Scherens*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Departement Geschiedenis, 2011.
- HOEBEN, J. *Een onderzoek naar het kritische gehalte van de sportjournalistiek in Vlaanderen*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschap, 2004.
- JACOBS, J. *Kinderen van Hercules: een sportjournalist blikt terug*, Tielt, 1999.
- JACOBS, K., *Nieuw Wereldtijdschrift gezocht, profielschets van het NWT in de periode 1984-1997*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, Taal- en Letterkunde, 2002.
- JANSSENS, R., *In het wiel, 44 jaar wieljournalistiek*, Wetteren, 2006.
- KLATELL, D. en MARCUS, N., *Sports for same: television, money and the fans*, New York, 1988.
- KWAN, J. bespreking van V. R Berhahn en S. LASSIG, *Biography between structure and agency: Central European lives in international historiography*, New York, 2008, *Canadian Journal of History*, 44 (2009), 537-539.
- LASSIG, S., 'Toward a Biographical Turn? Biography in modern historiography - modern historiography in biography', *GHI Bulletin*, 35 (2004), 147-155.
- LEUS, E., *Het profiel van de sportjournalist in verschillende media*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschappen, 2003.
- MAHAU, H., en BOOGMANS, J., *75 jaar sportjournalistiek*, Brussel, 1988.
- MERTENS, G. *Beleid, werking en output van de VRT- en VTM-sportredactie: een vergelijkende studie*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2004.
- NYS, J-F., 'Les relations économiques entre le sport et les médias: entre complémentarité et ambiguïté', *LEGICOM*, 23 (2000).
- POLLARIS, J., *Wat is er van de sport-taal?: Vergelijkend specificiteitsonderzoek van voetbalreportages op radio en televisie, in Vlaanderen en Nederland*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Germaanse filologie, 1979.
- ROBBEN, T., 'Vuile oorlog, staatsterreur of genocide? - De Argentijnse worsteling met de herinnering aan de militaire dictatuur van 1976-1983', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 124 (2011), 524-541.
- RIGHART, H., *De Eindeloze jaren zestig, Geschiedenis van een Generatieconflict*, Amsterdam, 1995.
- SCHABREGS, B., *Doping in de media: epo voor de topsporter, opium voor het volk*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2005.
- SCHEEPMAKER, N., *Het krankzinnige kwartiertje: 11 maart 1928, eerste radio-reportage Holland-België door Han Hollander en wat ervoor en erna gebeurde in de sportjournalistiek*, Bussum, 1978.
- SCHOEVAERTS, W., *Lexicon van de Belgische sportjournalistiek*, Herent, 2010.
- STOKVIS, R., *Sport, publiek en de media*, Apeldoorn, 2007.
- THEYS, P., *Aan de Haak*, Brussel, 1972.
- THYES, P., *Als Wat Ik Beweer Juist Is*, Tielt, 1972.
- THEYS, P., *Pietjesbak*, Hasselt, 1969

- TIRECA K., *Sport binnen de programmastrategie van de omroep*, Onuitgegeven licenciaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Communicatiewetenschappen, 1990.
- VAN DEN BULCK, H., en HUYPENS, J., (red.), *Liber Amicorum. Prof. em. dr. Herman Van Pelt*, Leuven, 2003.
- VAN DER JEUGT, I., *Veel meer dan Reporter 17*, Onuitgegeven Licenciaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Geschiedenis, 1992.
- VANDEVENNE, G., *Karel Van Wijnendaele (1882-1961), de pionier van de Vlaamse sportjournalistiek en Sportwereld*, onuitgegeven licenciaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Geschiedenis, 1988.
- VAN DE VIJVER, H., *Reporter 17 en de Dingen*, Brussel, 1949.
- VANDEWEERD, S., *De TV-Sportjournalistiek in Vlaanderen doorgelicht: de evolutie en professionalisering van een beroepsgroep*, onuitgegeven licenciaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 2006.
- VANLOMBEEK, M. en ADRIAENS, M., *Goeiemiddag, beste sportliefhebbers*, Leuven, 2004.
- VANLOMBEEK, M. en JANSSENS, R., *Flandriens over hun toeren*, Antwerpen, 1996.
- VAN MOLLE, L. en BLEYEN, J., *Wat is Mondelinge Geschiedenis*, Leuven, 2012.
- VAN OOSTENDE, F. *Evolutie in de Sportjournalistiek in Vlaanderen*, onuitgegeven licenciaatsverhandeling, Universiteit Gent, Departement communicatiewetenschap, 1972.
- VAN PELT, H., en CLAEYS, U., 'Sports and the Mass Media: Like bacon and eggs', *International Review for the Sociology of Sport*, 21 (1986), 95-101.
- VAN PELT, H., 'Sportjournalistiek: de toekomst als uitdaging' in DE VOLDER, N., *Bijdragen tot de communicatiewetenschap: liber amicorum ter nagedachtenis van N. De Volder*, Leuven, 1970, 237-267.
- VAN PELT, H., 'Sportjournalistiek' in BEYER, E., TIMMER, R., en VAN PELT, H., (red.), *Grote Sportencyclopedie*, Tielt, 1972.
- VAN PELT, H., *Sportjournalistiek : overpeinzingen bij een succesvol specialisme*, Herentals, 2004.
- VAN PELT, H., *Sportjournalist verdient het voor vol te worden aanzien*, Leuven, 1968.
- VAN PELT, H., *Stijlveranderingen in de sportjournalistiek*, Wilrijk, 1977.
- VAN PELT, H., 'Vlaanderen en haar sportjournalistiek' in CAUWELS, A., CLAEYS, U. en VAN PELT, H., (red.), *Sport in Vlaanderen: organisatie-wetenschap-begeleiding*, Leuven, 1988.
- VAN POPPEL, A., *Kritische sportjournalistiek: mogelijkheid of onmogelijkheid*, Onuitgegeven licenciaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, departement communicatiewetenschap, 1979.
- VANYSACKER, D., 'Wijnendaele, Karel van', *Nationaal Biografisch Woordenboek*, Brussel, 2009, XIX, 1067-1077.
- VERVAET-CLAYS, I., 'Sport bij de BRT', in A. CAUWELS (red.), *Sportacahier 17*, Leuven, 1988.
- VRANKEN, S., *De evolutie van de naoorlogse Vlaamse sportpers: inhoudsanalytisch onderzoek naar de sportverslaggeving in De Standaard/De Nieuwe Standaard en Het Laatste Nieuws*, onuitgegeven licenciaatsverhandeling, KU Leuven, Departement Communicatiewetenschappen, 1997.
- WIJFJES, H., *Journalistiek in Nederland 1850-2000*, Amsterdam, 2004.
- WILS, L. *Waarom Vlaanderen Nederlands spreekt*, Leuven, 2001.

WOLBEEK, E. F., *Sportjournalistiek: problemen en vooruitzichten*, onuitgegeven
licenciaatsverhandeling, Vrije Universiteit Brussel, Departement Vrijetijdsagogiek, 1976.

Digitale informatie

Delpher (<http://www.delpher.nl/>). Geraadpleegd op 5 mei 2016.

GoPress Academic (<http://academic.gopress.be/>). Geraadpleegd op 9 augustus.

Het Laatste Nieuws Sport (<http://www.hln.be/hln/nl/923/Sport/index.dhtml>). Geraadpleegd op 17 juli.

IMDB, 't Is maar een woord (1962-1969)' (<http://www.imdb.com/title/tt0296468/>). Geraadpleegd op 3 april 2016.

'Journal of Sports Media', *Project Muse* (<https://muse.jhu.edu/journal/402>). Geraadpleegd op 2 maart 2016.

NOS NPO1, 'Langs de Lijn' (<http://www.radio1.nl/noslangsdelij>). Geraadpleegd op 6 april 2016.

Sportwereld (www.hetnieuwsblad/sportwereld). Geraadpleegd op 17 juli 2016.

Sporza (www.sporza.be). Geraadpleegd op 17 juli 2016.

VRT, 'maxidecreet', <http://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-overheid/persberichten/principesakkoord-vlaamse-regering-over-maxidecreet-brtn>. Geraadpleegd op 22 mei 2016.